BARNBIBLIOTEKET SAGA : 2

ROBINSON KRUSE

AV D. DEFOE

BEARBETNING
AV
HENRIK WRANÉR

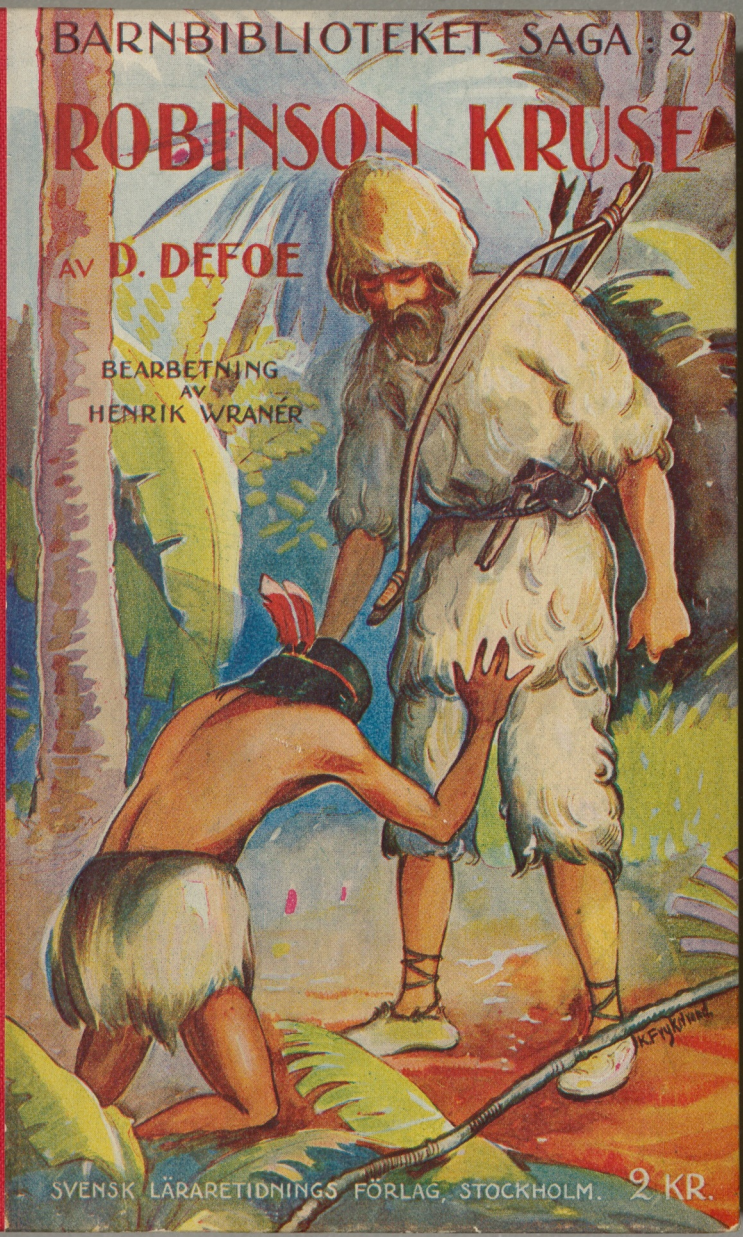

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG, STOCKHOLM. 2 KR.

Arkivexemplar

BARNBIBLIOTEKET SAGA
2
LÄSEBOK I HEM OCH SKOLA

ROBINSON KRUSE

AV

D. DEFOE

FÖR SVERIGES UNGDOM FRITT BERÄTTAD AV
HENRIK WRANÉR

MED TECKNINGAR AV
GERDA TIRÉN

ADERTONDE GENOMSEDDA UPPLAGAN

Red.: *SIGNE H. WRANÉR*

STOCKHOLM
SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

141:a—148:e tusendet

(Eftertryck förbjudes.)

STOCKHOLM 1940
A/B GUSTAF LINDSTRÖMS BOKTRYCKERI
8762

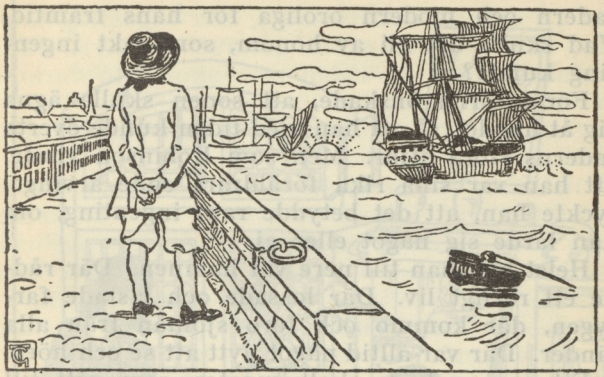

1. Robinsons barndom.

I en stor stad i nordvästra England bodde för många, många år sedan en rik köpman, som hette Kruse. Han hade haft tre söner. Två av dem dogo tidigt. Den tredje hette Robinson och var sina föräldrars enda hopp och glädje. Men han var egensinnig, envis och självsvåldig, och hans föräldrar skämde bort honom och läto honom följa sin egen vilja. Som de flesta pojkar här i världen tyckte han mer om att leka än läsa. Sällan såg man honom syssla med sina läxor eller med något annat nyttigt arbete.

Han växte upp och blev en stor och stark pojke. Men allt eftersom tiden led, blev han allt latare och mer okunnig. Slutligen blevo

fadern och modern oroliga för hans framtid. Vad skulle det bli av honom, som rakt ingenting kunde?

Föräldrarna önskade, att sonen skulle ägna sig åt handel, så att han med tiden kunde överta faderns stora affär. Men som Robinson visste, att han var sina rika föräldrars ende arvinge, tyckte han, att det betydde rakt ingenting, om han lärde sig något eller ej.

Helst höll han till nere vid hamnen. Där rådde ett rörligt liv. Där lossade och lastade fartygen, där kommo och foro sjömän från alla länder. Där var alltid något nytt att se och höra.

Ett par av hans skolkamrater, som gått till sjöss, hade nyss kommit hem från sin första resa. De hade så mycket att berätta om livet i de stora städerna ute i världen, om flytande isberg, om doftande apelsinlundar, om svarta, bruna och gula människor och om eldsprutande berg. Robinson lyssnade ivrigt till vad de sade; ett sådant liv skulle just vara någonting för honom. Naturligtvis ville han ej fara ut som simpel sjöman; inte hade han lust att göra en hop grova och simpla sysslor och lyda kommando bittida och sent. Nej, han ville resa endast för sitt nöjes skull och vara sin egen herre.

Han var nu sjutton år, och med var dag blev hans reslust större. Men när han slutligen en vacker dag kom och bad sin far om lov att få fara ut i världen och se sig om, fick han ett bestämt *nej* till svar.

— Vad skulle det tjäna till att skicka dej ut på resor? sade fadern. Främmande språk har

Vad skulle det tjäna till att skicka dej ut på resor?

du ju aldrig velat lära dej, och ingenting kan du, vare sej det gäller geografi, historia eller naturlära. Av en sådan resa skulle du varken ha gagn eller glädje.

Och modern anförde bibelordet: »Bliv i ditt land och föd dig redeligen!»

Robinson tyckte förstås, att föräldrarna handlade mycket orätt, då de avslogo hans begäran; han hade ju aldrig varit van att få nej, vad han än bad dem om. Men den här gången var han tvungen att ge efter. Resor kosta pengar, mycket pengar, och dem måste han ju få av sin far, ty själv kunde han ingenting förtjäna.

2. Robinsons första sjöresa.

En dag stod Robinson nere vid hamnen och såg på, hur ett stort skepp gjordes klart till avfärd. I förstäven arbetade matroserna vid vindspelet under munter sång med att hiva upp ankaret, andra höllo på att kasta loss och hala in de stora trossarna, som hållit skeppet fast vid kajen.

Då kom en ung man i sjömansdräkt springande över landgången, som ännu ej dragits in. Det var en av Robinsons goda vänner, som nu skulle göra sin första sjöresa. Han var son till kaptenen på fartyget.

— Adjö, Robinson! ropade han. Nu bär det av!

Han skakade hjärtligt Robinsons hand, och ögonen strålade av glädje.

— Ack, den som vore i dina kläder! sade Robinson suckande. En annan stackare kommer väl aldrig längre än här på kajen.

— Följ med! sade vännen ivrigt. Följ med bara! Jag ska underrätta far, och du ska få se, att han inte säjer nej, när jag talar om, att du är min bäste vän och gärna vill komma ut. För resten blir det bara en liten lusttur. Vi ämnar oss inte längre än till London och Antwerpen och är tillbaka om ett par tre veckor. Kom du bara!

— Ja, nog skulle det vara roligt, sade Robinson. Men, ser du, jag har inga pengar, och inte kan jag heller ge mej ut på resa, som jag går och står.

— Prat, sade vännen. Naturligtvis får du allt fritt ombord under resan, och vi har gott om kläder. För övrigt kan jag låna dej lite pengar, när vi kommer i land! Kom nu, Robinson!

— Men far och mor då? invände Robinson tvekande.

— Till dem skickar vi bud. Hör du, Jonas, ropade han och vinkade åt en gammal sjöbjörn, som stod på kajen med händerna i byxfickorna och grinade mot solen. Kom hit ett tag! Här har du en slant. Kila i röda rappet upp till köpman Kruses och hälsa så mycket, att deras Robinson gör en liten tur med oss till London och Antwerpen. Men rör på spelet!

— Ska ske, sade Jonas och traskade åstad.

— Pass på, nu dras landgången in. Kom!

Med ett hopp stod den unge sjömannen på däck. Men som han höll Robinsons hand i sin, måste denne följa med, antingen han ville eller ej.

Han var alldeles yr av larmet och sorlet omkring honom. Han såg efter Jonas för att sända en särskild hälsning till föräldrarna, men vad skulle han säga dem? Det var redan för sent. Jonas hade försvunnit, skeppet gled ut från kajen, och innan han riktigt kunde fatta, hur det gått till, var Robinson hastigt och lustigt på väg till sin längtans mål.

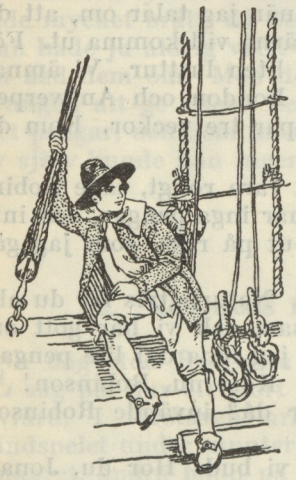

Det var en solig sommardag. En lagom bris fyllde seglen, skeppet gav avskedssalut och gled stolt och ståtligt ut ur hamnen nedåt kusten, förbi dockor och varv, fregatter och båtar, fabriker och landställen, böljande sädesfält och bondgårdar med röda tegeltak. Först försvann staden ur sikte, sedan kusten, och till sist syntes denna blott som en blå strimma. Skeppet började gunga, när böljorna skvalpade kring dess bog, och snart såg Robinson endast himmel och vatten.

Uppe på däck stodo de båda vännerna och njöto i fulla drag av den friska sjöluften och den vida utsikten.

Kaptenen kom bort till dem. Han slog Robinson på axeln och sade muntert:

— Nå, min unge vän, vad tycker ni om seglatsen?

— Jo, det är riktigt härligt! Tack, kapten, för att jag fick följa med!

— Å ja, i sådant här väder är det ingen konst att vara på sjön. Men det kan vara så lagom trevligt ibland. Tål ni sjön?

— Ja, det vet jag inte, kapten, svarade Robinson. Det är första gången jag far till sjöss, men jag hoppas det bästa.

— Det står en molnbank där borta i söder, och det kan nog hända, att den kommer med lite mer vind, än vi precis behöver. Har ni oljekläder med er?

— Nej, inföll kaptenens son, Robinson kom lite huvudstupa ombord, men jag lovade, att han skulle få låna kläder av oss. Vi har ju gott om sådana.

— Ja, gärna det. Och kanske det är så gott att plocka fram dem strax.

De gingo ned i kajutan.

— Var har ni er koffert?

— Det har jag ingen, sade Robinson.

Och när kaptenen såg skarpt på honom, blev han blossande röd i ansiktet. Han måste nu erkänna, att han gått ombord utan sina föräldrars vetskap och tillåtelse. Kaptenen såg frågande på sin son, och denne erkände då öppet, att han övertalat Robinson att följa med.

— Gjorde jag rätt, så skulle du ha dej en ordentlig kölhalning, din slyngel, utbrast kaptenen ond. Båda är ni nu så gamla, att ni borde kunna begripa, hur oförsvarligt ni handlat mot Robinsons föräldrar. Om jag haft en aning om detta, så skulle ni, sade han till Robinson, aldrig fått sätta er fot på mitt däck.

— Vi tänkte ...

— Nej, det var just det ni inte gjorde!

— Men det är ju ingenting, som Robinson försummar, invände sonen, och vi sände bud till hans föräldrar, att han reste, och ...

Här avbröts samtalet av en matros, som ropade:

— Kapten, nu har vi stormbyn här!

Kaptenen rusade åstad. De båda vännerna sökte fram oljekläder och sjöstövlar. Kaptenens son kom fort nog i dem och sprang upp för kajuttrappan, men långsammare gick det för Robinson. Han blev yr i huvudet, när skeppet började kränga. Ena ögonblicket reste det sig, och nästa ögonblick sjönk det i vågorna, så han trodde det skulle gå till botten. Vinden tjöt i tackel och tåg, kajutdörren slog igen med en förskräcklig smäll, och hela skeppet skakade våldsamt. Det svindlade för Robinsons ögon, och han trodde, att hans sista stund var kommen. Nu förstod han, vad sjösjuka ville säga.

Än blixtrade det, så att hela himlen tycktes stå i lågor, än var det mörkt som i en säck, och åskan rullade med väldigt dån. Regnet föll i strida strömmar, och böljorna gingo skyhöga. Än hördes rop och tunga steg från däcket, än

blev det tyst, så han trodde, att vågorna ryckt hela manskapet med sig och lämnat honom ensam kvar på fartyget.

Då kom det plötsligt en blixt så skarp, att hela kajutan tycktes stå i lågor. Ögonblicket därpå hördes ett brak så våldsamt, att Robinson aldrig hört något liknande. Han föll ner från bänken, då skeppet reste sig, och blev liggande på golvet utan att våga stiga upp. Ännu en blixt och ett åskslag! Så hörde han tunga steg och höga rop.

— Kapa tågverket!

— Alle man till pumparna!

— En meter vatten i lastrummet!

Han väntade, att en störtsjö skulle bryta in i kajutan, men han kunde ändå inte stiga upp. Han slöt ögonen, höll sig fast i ett bordsben och snyftade:

— Far och mor! Förlåt mej! Aldrig får jag se er mer! O Gud, finns det ingen räddning?

Ett nytt dån hördes. Denna gång var det inte något åskslag utan ett nödskott. Ännu ett! Robinson låg som i dvala; han visste ej, om timmar eller minuter förflutit, om det var natt eller dag.

Då flög kajutdörren upp. Men det var ingen störtsjö, som rusade in — det var kaptenens son. Han var blek som ett lik.

— Upp med dej! skrek han och ruskade Robinson. Skeppet är läck, och de firar ned storbåten — den är vår enda räddning. Skynda dej!

— Låt mej ligga! jämrade sig Robinson. Jag kan lika gärna dö här. Hälsa far och mor och bed dem förlåta mej — —

— Sånt prat! ropade vännen. Visst har vi burit oss illa åt mot din far och mor, det vet jag nog. Men vill du inte leva för din egen skull, så ska du göra det för deras, förstår du, det är din skyldighet.

Därmed gav han den stackars Robinson en knuff, så denne kom på benen fortare än vanligt. Vid kajutdörren var det en näve, som tog tag i nacken på honom, halade honom uppför trappan och över däcket, slängde honom som en vante över relingen och lät honom falla ner — han visste ej vart. Så hörde han kaptenen ropa: »Låt gå!» Därpå förlorade han medvetandet.

Det var ett underverk, att man fick båten undan vraket, och hög tid var det, ty endast ett par minuter efteråt sjönk skeppet. Kaptenen behövde all sin skicklighet för att undgå de väldiga störtsjöarna, som voro nära att fylla båten. De sutto som packade sillar, hade ingenting att äta och ingenting att dricka. De voro långt från land, och natten nalkades. Det var föga hopp, att något fartyg varit så nära, att man hört nödskotten.

Robinson låg sanslös på båtens botten, och ingen hade tid att syssla med honom. Så sköljde en störtsjö över relingen och piskade honom i ansiktet. Då vaknade han. Matt var han och bruten i alla leder och huvudyr, men sjösjukan var han kvitt för alltid. Han jämrade sig för törst, men något vatten fanns ej att få.

I detsamma reste sig en av sjömännen, satte händerna för munnen och ropade av alla krafter: »Skepp, ohoj!» Hela manskapet upphävde

Låt gå!

ett jubelskri. Ty mot den guldglänsande kvällshimlen syntes den mörka riggen av en skonert, som närmade sig. De ropade än en gång, ovissa om man sett dem. Alla svävade i en förskräcklig oro, tills de märkte, att skeppet styrde rakt emot dem.

En halv timme senare voro de lyckligen ombord, och skonerten fortsatte sin kurs mot London. Innan de hunnit fram till Englands huvudstad, tog kaptenen Robinson i allvarsamt förhör. Han hade handlat mycket orätt och borde vända hem igen snarast möjligt. Robinson kunde aldrig, sade kaptenen, hoppas på någon framgång eller glädje i världen, förrän han sökt upp sin far och mor och fått deras förlåtelse. Detta grep Robinson djupt, och han fattade den bestämda föresatsen att genast fara hem.

Så lade de i land. Men i den stora världsstaden var det så mycket att se och höra, att Robinson snart glömde både det förflutna och alla sina föresatser för framtiden. Emellertid gick han en dag till ett skeppskontor för att höra efter, när något skepp skulle segla till hemstaden. Han fick veta, att intet fartyg skulle styra kosan dit på minst fjorton dagar.

På kontoret träffade Robinson en sjökapten, som var från samma stad som han. Det var en riktig äventyrare, som farit världen runt både två och tre gånger. Glad och skämtsam var han också, klappade Robinson vänligt på axeln och bjöd honom på en kopp te ombord på sitt fartyg, där de samtalade både länge och väl.

Då Robinson omtalat alltsamman för sin nye

vän, erbjöd denne honom att följa med på en långtur till Afrikas västra kust och sedan till Amerika. Han skulle få allting fritt ombord, och kaptenen lovade dessutom att låna honom litet pengar till inköp av varor, som han sedan kunde byta bort till vildarna mot guld, elfenben och andra dyrbarheter.

Först blev Robinson förskräckt vid tanken på denna nya resa. Hade han ej föresatt sig att genast fara hem till sina föräldrar? Visserligen. Men vad skulle hans far säga om hans olovliga resa till London? Och vilka miner skulle hans gamla lekkamrater göra, när han kom hem med två tomma händer och ingenting hade att berätta? Vad hade han sett mer än ett par gator i London? Hur länge kunde han inte få vänta på ett fartyg hem, han, som ingenting ägde och knappt visste, hur han skulle få mat för dagen! Så slets han mellan sitt samvete och sitt lättsinne.

Hans stora längtan efter äventyr segrade. Han skulle få komma ut, se de varma länderna och segla jorden runt. Och då han en dag kom hem, skulle han ha fickorna fulla av guldmynt och kunna berätta historier om alla möjliga underbara äventyr.

Så fick han då pengarna av kaptenen, köpte sig kläder och en skeppskista samt dessutom en mängd bytesvaror, såsom glaspärlor, knivar, saxar, yxor, band, nålar m. m. Och så bar det av med honom ut i vida världen.

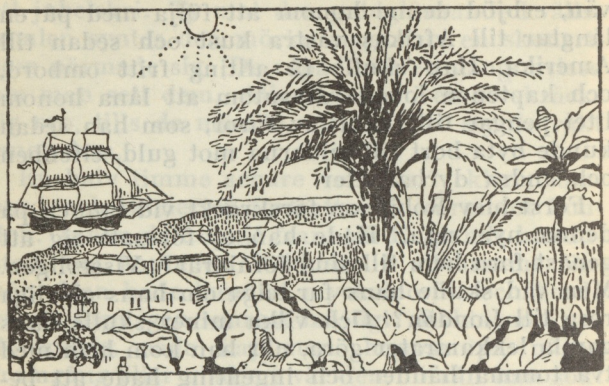

3. Robinson ute på långresa.

Ju längre söderut färden bar, dess angenämare blev resan. De gingo i land på Madeira, och Robinson kunde ej nog beundra den härliga naturen på denna ö. Så långt hans öga kunde se, voro bergen täckta av vingårdar med de härligaste druvor. Det vattnades riktigt i munnen på honom. Han njöt, när kaptenen gav honom lov att i fruktbodarna ta för sig och äta så mycket han orkade.

Robinson njöt i fulla drag av allt han såg under färden. En afton foro de förbi ön Teneriffa. Solen hade länge sedan gått ner, men bergens toppar glödde ännu i den röda aftonrodnaden.

En och annan gång höjde sig ett stim flygfiskar över havsytan. De glänste som silver, och runt omkring dem syntes ett glittrande sken som av ljusstrålar.

På afrikanska kusten stego de i land, och Robinson bytte där bort alla sina kramvaror samt fick i stället guldsand, elfenben och strutsfjädrar. Allt mera sällan tänkte han på hemmet och föräldrarna.

Med god fart fördes skeppet av vinden och havsströmmen mot nya världen. Men en dag vid middagstiden blev det vindstilla, och efter en stund kom en förfärlig virvelstorm. Tunga svarta molnmassor hängde över himlen, och skyhöga reste sig de skummande vågorna.

I sex dagar och sex nätter rasade denna fruktansvärda storm, och som ett hjälplöst flarn drevs skeppet hit och dit. Slutligen visste ingen, var de voro. Men i gryningen den sjunde dagen ropade utkiken: »Land!» Glädjen var stor, och alla trodde sig räddade.

Jublet förvandlades dock snart i förskräckelse. Innan de visste ordet av, fick skeppet en så våldsam stöt, att det stannade. Alla föllo omkull. Skeppet hade stött på ett korallrev, och nu stod det där fastkilat. Störtsjöarna vräkte över fördäcket med sådan fart, att folket måste fly ned i kajutorna för att ej spolas bort. Några bådo, andra skreko och svuro, somliga vredo händerna i förtvivlan, andra voro förlamade av fasa. Robinson själv var mera död än levande.

Det stod klart för alla, att fartyget var nära

sin undergång. Man hade ej en minut att förlora. Den första båten som sattes ut slogs i bitar mot skeppet och sjönk; med den andra lyckades det bättre. Alla kommo lyckligt ner i den, men de voro så många, att relingen låg nästan i vattenbrynet.

Kursen ställdes mot land, men det var inte lätt att nå dit. Bränningarna brusade. Man hade emellertid hunnit helt nära stranden, och styrmannen vid rodret reste sig just för att se efter ett ställe, där man skulle kunna stiga i land, då en förfärlig våg bröt in över båten. Ett skri av fasa hördes, och så var allt borta: båt, folk — allt.

Allt utom Robinson.

När båten kantrade, drogs han som de andra in i vågsvallet, men samma sjö, som förde honom ut i vattnet, kastade honom också upp på land. Han klängde sig fast vid en stor sten för att bränningen ej skulle draga honom ut igen. Äntligen fick han fotfäste och kravlade sig så långt upp på stranden, att böljorna ej kunde nå honom.

Sjövattnet hade trängt in i ögon, näsa och mun, så att han knappast kunde se eller andas. Trött och matt, sönderslagen och blödande föll han sanslös ner, så fort han kommit på det torra.

När han åter vaknade till liv, såg han sig omkring. Vilken förfärlig syn! Av fartyget, båten och hans olyckskamrater märktes intet spår. Endast några lösryckta skeppsplankor drevo mot stranden.

Han var således den ende, som räddats ifrån döden.

Med ansträngning av sina sista krafter och darrande på samma gång av glädje och ångest kastade han sig på knä och tackade Gud i en innerlig bön för sin underbara räddning.

4. Ensam på en obebodd ö.

Robinson reste sig och såg sig omkring. Ingenstädes syntes några spår av inbyggare. Tänk om han skulle behöva leva alldeles ensam i ett främmande land! Men vid en annan, ännu förfärligare tanke reste sig håren på hans huvud. Vad skulle han ta sig till, om här fanns vildar eller rovdjur? Han darrade av rädsla och förmådde ej röra sig på en lång stund.

En olidlig törst tvang honom dock att gå på upptäcktsfärd efter en källa. Han fann slutligen en sådan och drack av hjärtans lust. Aldrig hade han vetat, att en dryck klart, svalkande vatten är en av livets största gåvor.

Egendomligt nog kände han sig inte hungrig, men desto mer längtade han efter vila. Han orkade knappt stå på benen.

Vart skulle han ta vägen över natten? Skulle han sova på marken och under bar himmel? Där kunde ju vilda djur eller människoätare komma och döda honom. Ingenstans kunde han se någon hydda eller håla. Slutligen beslöt han att göra som fåglarna och sätta sig i ett träd. Han fann också ett sådant med så tjocka grenar, att han kunde sitta bekvämt och ha stöd för ryggen. Han klättrade upp och satte sig. Det dröjde inte länge, innan han somnade.

Hans sömn blev orolig. Han drömde om allt möjligt och mest om de faror han nyligen med knapp nöd undsluppit. Slutligen drömde han, att han satt på en planka ute på villande hav, och på stranden stodo hans bekymrade föräldrar. De vinkade åt honom, och han fäktade med händer och fötter för att komma till dem, men förgäves — plankan drev allt längre och längre ut bland vågorna. Då ropade han högt till dem:

— Här är jag, nu kommer jag!

Därpå kastade han sig i sjön för att simma i land.

I detsamma vaknade han; han hade fallit ned från trädet. Lyckligtvis växte så mycket gräs på marken, att han ej blev skadad i fallet.

Han satte sig till rätta och somnade.

Det var i själva soluppgången. Stormen hade lagt sig, men bruset från bränningarna hördes ännu ute bland klippor och skär. Han var hungrig efter sömnen, men var skulle han få något att äta? Han hade varken bröd eller kött, mjölk eller frukt, ingen gryta att koka i och inte ens någon eld.

Alla träd han kunde upptäcka voro så kallade färgträd, som inte bära några ätbara frukter. Han grävde med sina händer upp jorden för att söka ätliga rötter, han sökte på buskarna efter bär. Men allt förgäves. Då brast han i gråt och kastade sig i gräset. Skulle han behöva dö av hunger?

Plågad av oro reste han sig efter en stund. Han fick syn på en havsörn, som med sitt byte i klorna höjde sig över vattenytan. Han kom med ens ihåg en psalmvers, som han en gång läst i skolan:

Gud, som uti molnen ljungar
och i morgonsolen ler,
Du, som föder örnens ungar,
mig Du icke överger.

Denna tanke gav honom nytt hopp och nya krafter. Han stapplade ned till stranden och fann där några ostron. Han kände strax igen dem. Vid middagarna i föräldrahemmet hörde ostron till läckerheterna. Här fanns nu en rätt, som var färdig att ätas genast. Robinson sökte upp en skarp sten, öppnade skalen och fann, att havet bjudit honom på en präktig frukost.

Robinson beslöt nu söka efter en plats, där han kunde tillbringa nätterna och inrätta en bostad till skydd mot vilda djur. Inte kunde han sitta var natt som »hönan på sin pinne»! Tänk, om en stor tiger skulle komma, spärra upp sitt röda gap och visa sina skarpa tänder! Eller ett lejon!

Han måste ut och se sig om.

Han följde bäcken uppför sluttningen. På avstånd syntes en kulle. Dit tänkte han hinna, innan solen blev allt för het. Han skyndade sig av alla krafter, och snart stod han på kullens topp.

Härifrån var fri utsikt. Men på alla håll såg han endast havet, och han förstod nu, att han var på en ö. Landet sluttade på alla sidor mot stranden, än brant, än långsamt. Här och där växte gräs, på andra ställen täcktes marken av träd och täta busksnår. Ett och annat träd sköt högt upp över busksnåren med sin smärta, raka stam utan grenar men med en väldig topp av långa blad. Robinson visste, att det var palmer, och försökte komma ihåg, vad han i skolan läst om dessa.

Men ingenstans såg han hus eller något annat tecken till att mänskliga varelser vistades på ön. Han fann, att han var ensam, obeväpnad, utan verktyg, utan möjlighet att komma därifrån. Det var en bitter känsla, att han kanske aldrig skulle få se far och mor, aldrig få deras förlåtelse. Men han kände och erkände, att han skördade vad han sått, och han kom ihåg en psalm,

Han samlade ihop så många han kunde bära.

som hans mor ofta om kvällarna brukat läsa för honom, sedan han lagt sig:

Befall i Herrens händer
din möda och din väg!
Och hur sig världen vänder,
Hans ord i hjärtat äg!

Tro ej Han löftet bryter,
tro ej Han från dig flyr,
när stormen mot dig ryter,
och dundret kring dig gnyr!

Han går på stormens vingar,
Han far på dundrets vagn
och själva skadan tvingar
att tjäna dig till gagn.

Styrkt av barndomsminnena vandrade han långsamt nedför kullen för att vid stranden söka flera ostron. Då stötte hans fot mot något, som låg på marken. Det var en till formen rund frukt, nästan så stor som ett barnhuvud. Han jublade av glädje — det var ju en *kokosnöt!*

Robinson kände genast igen den. Han hade sett sådana både i Afrika och hos de kaptener, som kommo till hans fädernestad från sina långresor.

Han såg sig omkring. Flera kokospalmer stodo på sluttningen, och gårdagens svåra storm hade skakat ner nötterna från palmerna. Naturligtvis fick han bråtт att samla ihop så många han kunde bära. Detta var en upptäckt, som för honom var mer värd än guld. Lättare om hjärtat fortsatte han sin vandring längs bäcken.

5. Hålan i klippväggen.

Efter en stunds vandring stannade Robinson. Till vänster flöt bäcken, till höger reste sig en brant klippvägg, och rakt framför honom lågo två väldiga träd, som blåst omkull vid en orkan. Men troligen hade detta skett för många år sedan, ty ett helt nät av starka slingerväxter hade flätat sig kring trädens stammar och grenar, så att det hela bildade en ogenomtränglig hög mur.

Robinson märkte vidare, att övre klippväggen bestod av en hård, tät stenart och sköt långt fram. Den nedre delen var däremot svart, lös

skiffer, där stora stycken vittrat sönder och fallit bort, så att i jämnhöjd med jordytan hade uppstått en djup håla i berget.

Robinson insåg, att han knappt kunde finna en plats, som var mera lämplig till bostad. Hålan liknade en djup bakugn, och han måste krypa för att komma in genom den trånga ingången. Men då han kände hur lös skiffern var, insåg han, att han här lätt skulle kunnat åstadkomma en rymlig boning av flera meters höjd, om han endast haft en hacka. Mycket hade han önskat sig på den tid han ännu vistades i sitt rika hem, och allt hade han fått. Men en hacka hade han inte önskat sig, och aldrig hade han trott, att den tid kunde komma, då han framför allt annat skulle förgäves önska sig en sådan.

Av vandringen hade Robinson blivit mycket hungrig och beslöt därför att intaga en ordentlig måltid. Han satte sig vid bäckens rand och slet av det yttre bastet på en av kokosnötterna. Innanför fann han ett mjukt svampartat omhölje och där innanför ett stenhårt skal. På detta skal såg han tre runda hål. Han sög i ett av hålen och fick munnen full av en söt, mjölklik saft. När han druckit ungefär så mycket som en kopp mjölksaft, krossade han skalet med en sten och fann då inuti nöten en fast och och vit kärna. Han bet i denna. Den smakade nästan som en vanlig nötkärna.

Sedan han på detta sätt förtärt flera kokosnötter, drack han vatten ur bäcken och skyndade ned till stranden för att skaffa sig några

ostron till efterrätt. Men det var nu flod, så att havsvattnet stod högt upp på stranden, och han sökte därför förgäves.

Solen började redan sjunka i väster, och Robinson måste åter tänka på nattläger. Han uppsökte det träd, där han tillbragt föregående natt, och klättrade upp i detta. Men för att han ej åter skulle falla ned lade han sina strumpeband över bröstet och knöt fast dem vid den gren, som tjänade honom till ryggstöd. Därefter insomnade han lugnt.

På morgonen kände han sig stärkt av sömnen, gick till stranden och fann där några ostron, åt dem till frukost och begav sig sedan åter ut på upptäcktsfärd.

---

6. Nöden är uppfinningarnas moder.

Oupphörligen funderade Robinson på, hur han skulle kunna skaffa sig ett verktyg, varmed han kunde utvidga hålan i bergväggen. Vid stranden och i bäcken funnos många stenar, både stora och små. Robinson slog dem mot varandra och valde ut de hårdaste. Slutligen fann han två, som syntes honom lämpliga. Den ena var en avlång flintsten, formad som en klubba med tjockt, runt huvud; den andra liknade en kil.

Dessa båda stenar tog han med sig, kröp så

genom den trånga öppningen in i hålan och började strax sitt arbete. I vänstra handen höll han kilen, vars spets han satte mot skifferväggen, och med klubban slog han sedan på kilens bredare ovandel. På detta sätt lyckades det honom att hugga loss stora stycken av väggarna i hålan och att så småningom utvidga den till en riktig grotta. Likaså ökade han grottans höjd genom att slå ned skifferstycken, tills han kunde stå rak överallt därinne. Med ett stort musselskal skyfflade han sedan ut skifferhögarna. Med detta arbete fortsatte han från morgon till kväll i flera dagar. Ingången formade han till en dörröppning.

Kokosnötter och ostron voro under ti-

den hans föda, och sin törst släckte han i bäckens friska vatten. Under de stunder, då han vilade från stenhuggeriarbetet i grottan, ryckte han upp en mängd gräs och bredde ut det i solen för att torka. Då grottan var färdig, bar han in detta hö och skaffade sig sålunda ett mjukt och torrt läger.

Vad det kändes skönt för honom att ännu en gång få sova som en människa, sedan han tillbragt så många nätter sittande som en fågel på gren! Han riktigt njöt av att få sträcka ut sina trötta lemmar på den mjuka höbädden. Aldrig hade hans bädd där hemma med de mjuka ejderdunskuddarna tyckts honom så härlig.

För att kunna hålla reda på dagarna beslöt han göra sig en almanacka. För detta ändamål valde han ut fyra träd, som hade jämn bark och stodo intill varandra. I det första ristade han med en vass sten ett streck för varje dag han uppehållit sig på ön. I det andra ämnade han rista ett streck för var vecka, i det tredje ett för var månad och i det fjärde ett streck för vart år, som gick. Men av hela sitt hjärta bad han, att han aldrig skulle behöva det fjärde trädet för sin almanacka.

Medan han höll på härmed, föll det honom in, att månaderna inte äro lika långa. Men hur många dagar hade då varje månad? Han funderade länge härpå. Slutligen kom han ihåg en lek, som han lärt sig i sin barndom. Han knöt vänstra handen, pekade på de fyra knogarna och de tre fördjupningarna dem emellan och räknade därvid i ordning upp månadernas namn: första knogen januari, första fördjup-

ningen februari, andra knogen mars, andra fördjupningen april, tredje knogen maj, tredje fördjupningen juni, fjärde knogen juli, första knogen augusti, första fördjupningen september, andra knogen oktober, andra fördjupningen november, tredje knogen december. Nu ville han minnas, att varje månad, som föll på en knoge, skulle ha 31 dagar, och att varje månad, som föll på en fördjupning, skulle ha 30 dagar utom februari, som skulle ha bara 28. Alltså: januari 31, februari 28, mars 31, april 30, maj 31, juni 30, juli 31, augusti också 31, september 30, oktober 31, november 30, december 31.

— Bara jag nu inte ändå misstar mej, tänkte Robinson, ty om jag det gör, så blir ju min almanacka alldeles på tok. Bestämt var det något annat sätt jag fick lära mej i skolan. Jo, nu minns jag. Så här var det:

Trettio dagar har november,
april, juni och september,
februari tjuguåtta allen,
alla de övriga trettioen.

Låt mej nu se, hur det stämmer med den här räkningen på knogarna. Jo, det slår in på pricken. Det var då för väl, att jag lärt mej den där versen, så jag kom ihåg den riktigt säkert.

Denna lilla upptäckt gladde Robinson och stärkte hans mod. Men han kunde inte låta bli att säga sig själv:

— Hur mycket annat nyttigt hade jag ej kunnat lära, om jag varit flitigare i skolan!

Sedan han nu skaffat sig en bostad, måste han söka skydda den mot angrepp av vilda djur. På ena sidan reste sig berget och på den andra den mur, som bildades av de kullfallna träden. Från dessa båda sidor hotade alltså ingen fara. Men de andra två voro inte inhägnade, och Robinson insåg, att han aldrig kunde gå tryggt till vila, förrän han fått stängsel även där.

Efter mycket funderande beslöt han att här plantera ett levande stängsel. I närheten växte nämligen en mängd pilträd. Av dem skulle han nog kunna få en häck så tät, att ingen kunde tränga igenom den. Men innan han tog itu med detta arbete, måste han ha flera verktyg.

Han gick åter ned och letade i bäcken, och där fann han någonting, som gjorde honom mycket glad. Det var en tämligen stor flintsten. Nära ena kanten av denna sten gick det ett hål tvärs igenom, ungefär så stor som en enkrona. Robinson undrade först, hur hålet kommit till. Efter en stund upptäckte han litet krita i hålet, och då förstod han, att hålet från början varit fyllt med krita, men att bäckens vatten under

många år skvalpat mot stenen, tills det slutligen sköljt bort kritan.

Här hade Robinson ämne till en yxa. Han letade upp en annan sten med skarpa kanter. Den begagnade han som huggjärn, och klubban använde han som hammare. På detta sätt högg han bort den ena flisan efter den andra av flintstenen. Inte gick det just så fort, men till slut liknade flintstycket i alla fall något så när en yxa av samma form som de, vilka ofta hittats i gravhögar från stenåldern även i vårt land.

Då Robinson fått yxan färdig, bröt han av en lagom tjock gren och stack in den i hålet. Så sökte han ut de längsta och starkaste fibrerna av det bast han slitit av kokosnötterna, blötte dem i vatten och snodde ihop dem till ett snöre. Med detta snöre surrade han skaftet och yxan riktigt fast ihop med varandra. Så var yxan färdig, och Robinson jublade av glädje häröver.

Han skyndade nu att hugga ned ett ungt träd, och av dess stam yxade han till ett spadskaft. Till spadblad tog han det stora musselskal, varmed han skrapat skifferflisorna ur grottan. Med en flintspets borrade han fyra hål i skalet och band det sedan med bastsnören fast vid skaftet. Det blev en ganska bra spade.

Nu grävde Robinson en dubbel rad med hål i marken från bergväggen och ned mot bäcken. Så sökte han ut en del unga pilträd, grävde upp dem försiktigt och planterade ett i varje hål, fyllde sedan hålen med jord och trampade denna tätt samman omkring de unga plantorna. Från de tvenne yttersta träden närmast bäcken satte

han en liknande dubbel rad med träd upp till den mur, som bildades av de kullfallna träden.

Detta stängsel var nog bra, men en sak vållade Robinson mycket bekymmer. Han måste naturligtvis ha en öppning på stängslet, som han själv kunde gå ut och in igenom. Men den kunde ju hans fiender också begagna, och då skulle han fortfarande vara lika värnlös. Dock, även för den saken fann han råd. Av kokosnötternas bastfibrer förfärdigade han så många snören som möjligt; dessa snören tvinnade han sedan samman till starka rep, finare och grövre. Av de starkaste gjorde han sig så en repstege, vars ena ände han fäste vid ett stort träd, som växte på berget ovanför hans grotta. Så kunde han på stegen komma upp och ned, och därför stängde han fullständigt sin häck. Nu bodde han som i en fästning.

7. Solskärmen och väskan.

Kokosnötterna började emellertid minskas, och Robinson blev rädd, att de en dag skulle ta slut. Hur skulle han då bära sig åt? Han hade ju knappast annat att leva av. Han beslöt därför göra en ny tur inåt ön för att se, om han ej kunde upptäcka något annat ätbart. Visserligen var han rädd för vilda djur, men nöden har ingen lag.

Solen brände glödhett. Han måste därför skaffa sig en solskärm. Av en mängd fina pilkvistar flätade han samman en slags paraplystomme. En lång pilkäpp tog han till skaft, stack den igenom öppningen i toppen och band den med snören fast vid pilkvistarna. Ovanpå stommen lade han stora kokosblad. Skaften av dessa vände han uppåt och band dem därefter samman kring käppens övre ände. Slutligen fäste han bladen vid varandra med nålar. Men varifrån fick han sådana? Jo, av fiskben, som han hittat vid havet. Det hände nämligen ibland, att vågorna kastade döda fiskar upp på stranden. När så köttet ruttnat eller blivit uppätet av fåglarna, låg skelettet kvar. Robinson plockade upp de finaste benen och begagnade dem som nålar.

Så hade han då en solskärm. Inte kunde han fälla ihop den som en paraply, och inte var den någonting att ståta med. Men den var stark och bra och uppfyllde sitt ändamål.

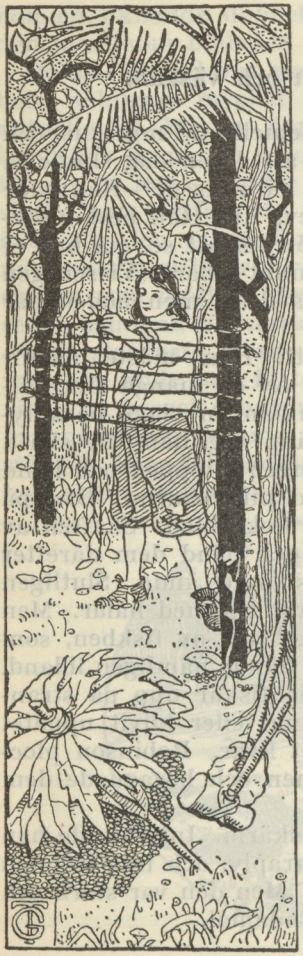

När Robinson skulle ge sig ut på långtur, måste han ju ha matsäck med sig, och om han under vandringen fann någonting, som han kunde ha nytta av, behövde han också en väska. Slutligen hittade han på att göra sig en sådan av bastsnören. Mellan tvenne träd, som stodo ungefär en meter från varandra, fäste han en hel hop snören, det ena under det andra. Detta var som »varpen» i väven. Sedan knöt han ändan av ett snöre omkring det översta samt slog därpå en knut om det nästa och på samma sätt om alla de följande från ovan och ned igenom. Tätt bredvid det förra knöt han ett nytt snöre, och så gick det hela vägen ända fram till det andra trädet. Detta var vävens »inslag». »Väskan» liknade närmast

ett fisknät. Då den var färdig, löste han den från träden, vek den dubbel och band samman inslagsändarna. Vid båda sidorna band han fast ett starkt rep, så att han skulle kunna bära den över axeln. Nu kunde han äntligen bege sig av på upptäcktsfärd.

---

8. Laman.

Det var en härlig morgon. Solen steg strålande upp liksom ur själva havet. Tusentals fåglar med brokiga och bjärta färger flögo jublande bland träden. Luften var ren och frisk, och från blad och blommor kom den härligaste doft. Robinson måste stämma in i naturens lovsång. Han sjöng den vackra morgonpsalmen:

Min Gud och Fader kär,
mitt hjärta prisar Dig
och ödmjuk tack Dig bär,
som vakar över mig!

Genom de täta busksnåren vågade han icke gå av fruktan för de vilda djuren. Han höll sig helst på öppna fältet. Därför dröjde det också länge, innan han fann någonting, som han kunde använda.

Rätt som det var fastnade hans fot bland några växter, som stodo tätt tillsammans. Somliga hade blå, andra röda och andra åter vita blommor. Alla hade de gröna bär, stora som

små äpplen. Han bet i ett av bären, men det smakade illa. Då slet han upp hela ståndet och tänkte kasta bort det men upptäckte till sin stora förvåning, att vid roten hängde en hop större och mindre knölar. En av dessa torkade han av och bet sönder. Innanför det tunna, röda skalet fanns ett vitt, mjöligt kött, som smakade sött. Robinson plockade upp ett halvt tjog av dem och lade dem i sin väska. Kanske kunde han använda dem till mat.

Solen stod nu högt på himlen, och då Robinson kom till en bäck, beslöt han äta middag. Kokosnötter hade han tagit med sig. Men just som han satt sig, blev han uppskrämd av ett buller i närheten. Tänk, om det var ett rovdjur! Fastän han hade sin flintyxa med sig, gömde han sig hastigt bakom ett stort träd. Därifrån såg han en hel flock djur närma sig. De tycktes emellertid icke vara farliga. De sågo nästan ut som hjortar, men halsen var längre, och huvudet liknade fårets. Det var ett slags idisslare, som kallas fårkamel eller *lama*. Dess egentliga hemort är Sydamerika. Redan för många hundra år sedan hade folket där lärt sig tämja den och använda den som lastdjur samt göra sig kläder av dess skinn. Här på ön fanns den troligen sedan gammalt.

Robinson visste inte, vad slags djur det var. De sågo emellertid fredliga ut, och han fick lust att försöka fälla ett av dem för att skaffa sig ett stycke kött. Han hoppades, att något av djuren skulle komma honom så nära, att han kunde träffa det med sin yxa.

De sågo nästan ut som hjortar.

Så skedde ock. Lama-djuren, som säkerligen aldrig mött en fiende, gingo utan aning om någon fara tätt förbi Robinson för att dricka ur bäcken. Då en unge kom i närheten, kastade han sin yxa med sådan kraft mot djuret, att det ögonblickligen störtade till jorden.

Först när Robinson såg det dödade djuret vid sina fötter, föll det honom in, att han varken hade gryta eller panna att koka eller steka i. Han hade ju ej ens någon eld. Vad skulle han då med köttet att göra? Nå, kanske han sedan kunde hitta på råd? Han åt sina kokosnötter, kastade lamaungen över axeln och gick hemåt.

På hemvägen gjorde han ännu ett fynd. Han gick förbi en grupp citronträd, och under dem låg en hel hop nedfallna, mogna citroner. Han lade dem i sin väska och tog noga märke på var träden växte.

När han kom hem, flådde han genast med sina flintknivar det fällda djuret. Skinnet spände han sedan ut mellan två träd, så att det kunde torka i solen. Hans skor började se skröpliga ut, och han måste tänka på att skaffa sig andra, om han ej skulle behöva gå barfota.

Sedan han tagit ut lamans inälvor, skar han ett stort stycke kött ur djurets ena lår. Det skulle bli en präktig stek. I stället för stekpanna kunde han ju använda ett stekspett. Han skulle

spetsa en gren, sticka den genom köttstycket och så hålla detta över elden . . .

Elden, ja! Det var nu vad som vållade honom det största bekymret.

Åh, han visste råd. Han hade ju läst, att vildarna skaffade sig eld genom att gnida två trästycken mot varandra, tills de fattat eld. Det kunde väl han också göra.

Två torra trästycken fann han snart. Och så gned han dessa emot varandra, så svetten lackade. Men inte fick han någon eld, inte. När trästyckena började bli varma, var Robinson alldeles uttröttad och måste vila ett ögonblick. Men under tiden svalnade trästyckena, och så var det att börja på nytt. För var gång han försökte, gick det sämre och sämre.

Nej, på det sättet skulle det nog aldrig lyckas! Vildarna måste känna till något särskilt konstgrepp med den där gnidningen. Vad skulle han nu göra med det präktiga köttstycket?

Hade han icke hört, att tartarer eller något annat ryskt folkslag brukade lägga köttet under sadeln på sina hästar och rida det mört? Om han skulle försöka något liknande! Han sökte upp två stora flata stenar, lade köttskivorna mellan dem och bultade med klubban på den översta stenen. Om några minuter var stenen het. Han fortsatte en halv timmes tid. Nu, tyckte han, borde väl köttet vara lika ätbart, som om man ridit på det!

Nå, inte var det som steken därhemma förr i tiden. Men det var mört och färskt och saftigt, och det smakade bra som en omväxling med de

ständiga kokosnötterna. Och så pressade han en citron, så att den syrliga saften droppade ned på köttskivorna, och detta gjorde köttet betydligt smakligare.

---

9. Åskvädret.

Hur okunnig Robinson än var, visste han dock, att på hans ö rådde stark värme året om. Men vinter skulle det väl bli här också, trodde han, om än aldrig så kort, och det gjorde honom bekymrad, dels därför att han ej kunde göra upp eld, dels på grund av att hans kläder voro så dåliga. För att kunna göra sig nya sådana beslöt han gå på jakt och söka skaffa sig så många lamaskinn som möjligt.

Då han en dag stack ut huvudet ur grottan, såg han, att himlen var svartblå av mörka skyar, och luften kändes tryckande het. Allt mörkare blev det, och inne i grottan kunde han inte se handen framför sig. Med ens skar en skarp blixt genom mörkret, åskan dånade majestätiskt, och regnet stod som spön i backen. Robinson vågade därför icke lämna grottan.

Ovädret blev allt värre och värre. Blixtarna följde tätt på varandra, och hela berget tycktes darra, när åskan mullrade. Emellanåt blev det en stunds uppehåll, men så började det åter blixtra och dundra på nytt. Slutligen blevo dock blixtarna svagare, åskvädret drog bort, och him-

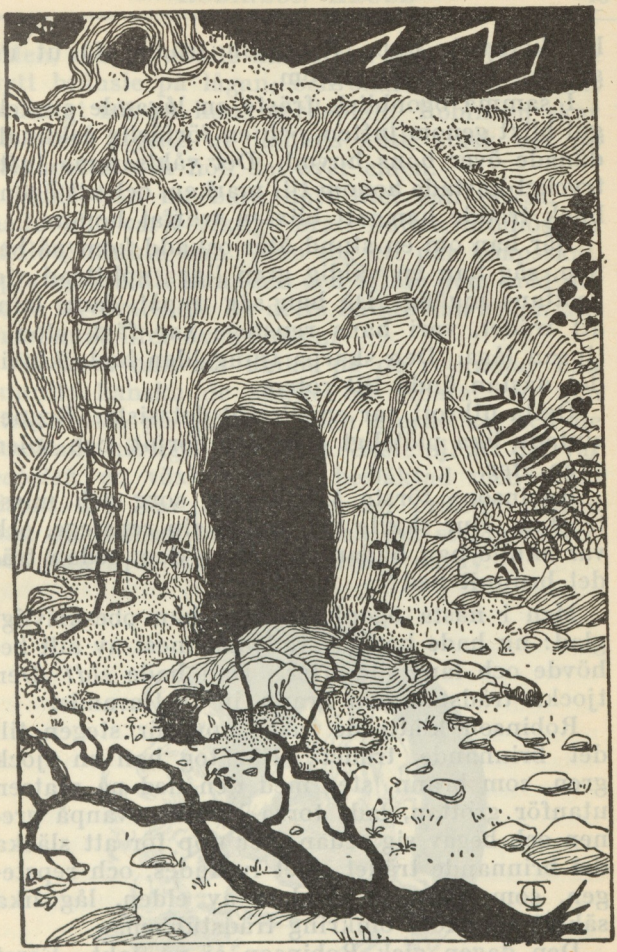

Det våldsamma lufttrycket kastade honom till marken.

len klarnade upp. Robinson trädde då ut ur grottan för att se sig om.

I samma ögonblick fräste en lågande svavelgul blixt genom luften, och en förfärlig åskknall dånade över hans huvud. Det våldsamma lufttrycket kastade honom till marken, och ett ögonblick trodde han, att blixten träffat honom.

När han om en stund åter oskadd kom på benen, såg han en väldig gren ligga splittrad vid grottans ingång. Då han såg uppåt, fann han, att trädet, vari hans repstege var fäst, stod i ljusan låga. Den skarpa ljungelden hade kluvit det nästan ända till roten.

Detta utbrott var emellertid det sista. Regnet slutade lika plötsligt som det börjat, och solen sken åter.

Robinsons första känsla var sorg och missströstan. Hur skulle han rädda sin repstege, och var skulle han hädanefter fästa den, sedan trädet brunnit ned?

Men i nästa ögonblick blev han obeskrivligt glad: nu hade han ju, vad han mest av allt behövde och längtade efter! Han hade *eld!* Den tjocka trädstammen brann ju fortfarande.

Robinson klättrade raskt upp för stegen till det brinnande trädet. Här tog han en tjock gren, som brann, steg med den ned på platsen utanför grottan, lade torra kvistar ovanpå grenen och begav sig sedan åter upp för att släcka det brinnande trädet. Det lyckades, och repstegen, som ännu ej skadats av elden, låg lika säkert som förr omkring trädstubben.

Den dagen gick Robinson ej på jakt. Först och främst måste han tänka på att ta vård om

elden, och så skulle han steka köttet. Han lade nytt bränsle på lågan, och snart flammade ett präktigt bål på hans gårdsplan. Robinson skar ett stort stycke ur lamans kött, stack det på stekspettet och höll det över elden.

Hade han nu bara haft litet salt också, så hade allt varit riktigt bra. Bättre brödlös än rådlös! tänkte han. Han tog ett par kokosskal, sprang ned till stranden och fyllde dem med det salta havsvattnet. Av detta hällde han sedan allt emellanåt litet över steken.

Så kom han att tänka på de rotknölar han funnit; kanske de skulle bli ätbara, om han stekte dem på glöden? Han gjorde så, och de smakade härligt. Robinson visste ej, att det var *batater*, en växt, som är besläktad med potatisen. Det var sannerligen en präktig måltid han nu fick av bataterna och det stekta köttet, och han njöt också obeskrivligt därav.

10. Robinson murar en spis.

Men hur skulle Robinson bära sig åt, för att elden icke skulle släckas? På den öppna platsen kunde ju när som helst en störtskur falla, och då skulle det genast vara slut med elden. Detta var en svår knut att lösa. Men slutligen fann han en utväg; han skulle mura en spis!

Först grävde han med spaden ett hål i jorden. Därefter gick han till en backe ett stycke från grottan. Här hade han sett en seg, fet lera, och denna beslöt han använda till murbruk. Nu var den mjuk av regnet, så att han utan svårighet med spaden kunde lossa stora klumpar, som han bar hem. Där hackade han sönder dem i småbitar och kastade dessa ner i hålet, som han grävt. Därpå hämtade han sand från stranden och vatten från bäcken och rörde ihop allt detta till en tjock, grötlik massa. Den skulle han ha till murbruk. Från bäcken hämtade han nu en mängd stenar. Dessa lade han i en rad på ena sidan om hålet, och över dem bredde han ett lager murbruk. Ovanpå lade han en ny rad med stenar, så ett nytt lager murbruk, och så fortsatte han uppåt med nya lager av sten och murbruk, tills muren nådde bergkanten ovanför. Murslev hade han ej, i stället begagnade han händerna.

Den ena muren var färdig. Sällan har väl en

byggmästare varit stoltare och gladare över sitt verk, än Robinson var över denna mur.

Nu var det bara att bygga den andra muren i vinkel med den första. Då kom han att tänka på, hur bra det skulle vara, om han hade en tvärstång från den ena muren till den andra. På den skulle han kunna hänga upp kött till rökning. Han tog ut ett par stenar i den färdiga muren, stack in en tjock trädgren i hålet och fäste sedan grenens andra ända i den nya muren. Denna gick betydligt lättare att uppföra, ty övning ger färdighet. Överst i hörnet mellan de båda murarna lämnade han ett hål för rökens utgång. Nu fyllde han murbrukshålet med småstenar, och till sist lade han en stor flat sten ovanpå alltsamman. Hans spis var nu färdig, och han bar dit de brinnande trästyckena.

Arbetet med spisen hade tagit ett par dagar. När han slutat, gick han ner till stranden för att söka efter ostron. Där fick han då se en stor havssköldpadda, som kravlat sig upp på land. Han ställde sig mellan djuret och vattnet, så att det icke skulle kunna komma undan, satte yxskaftet under sköldpaddans buk och vände henne upp och ned, så att hon låg på ryggen. Därpå

krossade han bukskölden med ett par slag av yxan, högg huvudet av sköldpaddan, band ett rep om henne och släpade henne hem. Där skar han ett stycke av köttet, stack det på spettet och stekte det.

Under tiden tänkte han över, hur han skulle bevara allt detta läckra kött. Då han på morgonen ämnat ta sig litet lamastek, hade köttet varit skämt. Nu hade han sköldpaddkött, så det räckte minst fjorton dagar, om han blott kunde hålla det friskt. Ryggsköldén passade ju utmärkt till tråg — om han nu bara haft salt! Han kunde kanske ta havsvatten, det var nästan som saltlake. Denna tanke gjorde honom så förtjust, att han glömde bort att vända stekspettet, och steken sveddes en smula.

Nu hade han kök, men han borde också ha källare. En sådan grävde han samma dag på andra sidan grottan. Det behövdes blott ett hål i jorden. Där satte han ned ryggsköldén med köttet, hällde havsvatten över och lade lövruskor över källarhålet för att utestänga insekter.

Bland den jord, som Robinson kastat undan vid källarens grävning, låg en stor klimp, som väckte hans uppmärksamhet. Han lyfte upp den och förvånades över dess tyngd. Så granskade han den närmare och fann, att den bestod av nästan rent guld. Säkerligen var den värd många hundra tusen kronor. Han var med ens en rik man. Han kunde bygga sig ett palats, hålla hästar och präktiga vagnar, kuskar och betjänter, skaffa sig fina kläder och ett helt bibliotek samt mycket, mycket annat!

Han högg huvudet av sköldpaddan.

Men så kom han ihåg var han befann sig, och han kastade föraktligt bort guldklimpen. Den var ju alldeles värdelös på den öde ön. Varför hade han ej i stället hittat ett stycke järn? Då hade han kunnat göra sig en kniv, en yxa, några spikar eller andra nyttiga verktyg. Nu förstod han det gamla ordspråket: »Gull ej annat är än mull.»

Han kände sig mer ensam och övergiven än vanligt.

Då han skulle gå in i grottan, såg han, att en spindel hade vävt ett nät i dörröppningens ena hörn. Han blev så glad vid tanken på, att det fanns en annan levande varelse, som bodde under samma tak som han, och beslöt att varje dag fånga flugor åt sin rumskamrat och om möjligt göra honom tam.

11. Lamafångsten.

Lamajakten hade Robinson under dessa dagar alldeles försummat. Nu hoppades han att påträffa de vackra djuren på samma ställe som sist.

En ny tanke grep honom. Tänk, om han kunde fånga ett par djur levande, tämja dem och använda dem som husdjur!

I daggryningen var han på benen. Han flätade sig en lång lina av kokosbast och gjorde en rännsnara i dess ena ända. Han hade någon gång hört talas om, att indianer fånga vilda hästar med »lasso» på de vida slätterna, och på samma sätt ville han nu fånga ett eller ett par lamadjur. Han övade sig en stund med att kasta rännsnaran för att kunna sikta rätt, och han var riktigt ivrig att få försöka sin lycka.

För att stärka sig efter dessa ansträngningar beslöt han att ta sig ett bad. På samma gång kunde han ju se, om möjligtvis något fartyg nalkades hans ö. Hur ofta han än hade spejat förgäves efter ett segel eller en masttopp, återvände han dock dagligen till stranden för att spana på nytt. Men även nu spejade han fåfängt. Det var alltid samma vida, ödsliga hav.

Han klädde av sig, men då han såg på sin skjorta, blev han i högsta grad ledsen. Man kunde ju inte ens se, att den en gång varit vit. Han tvättade den emellertid, så gott han kunde.

bredde ut den på en klippa i solskenet och hoppade därpå i vattnet.

Som liten pojke hade Robinson lärt sig simma. Ett stycke ut till havs låg en flat sandbank, som under ebbtiden höjde sig över vattnet. Han simmade dit ut, steg upp på den smala sandreveln och upptäckte, att den utgjorde en viloplats för massor av havssköldpaddor. Här funnos också en mängd ostron och andra musslor, som böljorna kastade upp under flodtiden. Han blev mycket glad över upptäckten av denna rika förrådskammare, fast han ej just nu behövde använda den.

Solen hade torkat hans skjorta, då han kom tillbaka till stranden. Vad det

kändes skönt att få rent linne på sig! Uppfriskad och glad i hågen stack han yxan i bältet, hängde väskan över axeln samt tog sin fångstlina och sin solskärm.

Bland de många fåglar, som flögo och flaxade mellan träden, såg han också åtskilliga papegojor i de mest skimrande färger. Han tänkte på, hur roligt det skulle vara, om han kunde fånga en av dem, tämja den och lära den tala. Men som de äldre voro skygga, och han ingenstädes såg något bo med ungar, fick han slå den planen ur hågen så länge.

Men han gjorde en upptäckt, som var av vida större vikt. I en bergsklyfta nere vid stranden skimrade något vitt, som på avstånd liknade snö. Han klättrade ned och fann, att det var *salt*. Stormen hade drivit havsvatten upp i klyftan; av solvärmen hade vattnet avdunstat, och saltet låg nu kvar.

Detta fynd gjorde Robinson lycklig. Han fyllde strax sina fickor med salt. Havsvatten på steken var just ingenting att skryta med — det gav köttet en obehaglig bismak. Han gladde sig så mycket mer över detta sitt fynd som han märkt, att havsvatten alls inte duger att salta i. Stillastående havsvatten ruttnar nämligen precis som sötvatten, och däri nedlagda födoämnen ruttna också.

Strax före middagen nådde han den plats, där lamaflocken brukade dricka. Robinson ställde sig bakom trädstammen med linan redo. Tre, fyra stycken kommo förbi men ej så nära, att han kunde vara säker om att träffa dem. Ett

av djuren kom närmare; han kastade nu snaran om dess hals och drog till. Djuret sprang, men snaran tvingade det att stanna och hindrade det att skrika. Robinson släpade in sitt byte i snåren utan att bry sig om den övriga flocken.

Den fångade laman hade två lamm. Dessa följde modern utan att ana oråd eller visa någon fruktan för den främmande jägaren. Robinson

klappade och smekte de små ungarna, band en repstump mellan lamans ena fram- och bakben, så att hon ej skulle kunna springa för fort, och gjorde av fångstlinan ett tjuder, som han lade om hennes hals.

Det var med mycken möda han fick laman hem, och när det äntligen lyckats honom, hade han en ny svårighet att lösa. Hur skulle han få djuren in i sin fästning? De kunde ju icke gå nedför repstegen, och ogärna ville han ta hål på det planterade stängslet, som nu, tack vare hans ständiga vattning, stod så friskt och grönt. Han beslöt att bygga dem ett litet stall strax utanför inhägnaden. Men det var för sent på dagen att nu börja med det arbetet. Han band därför laman vid ett träd utanför stängslet. Trött kastade hon sig ned på marken, och lammen började genast ivrigt dia hennes fyllda juver.

Robinson tröttnade ej att betrakta de levande varelser han nu äntligen lyckats få till sällskap. Dessutom kunde han av deras mjölk skaffa sig smör och ost, av deras ull nya kläder. Visserligen visste han ännu icke, hur han skulle bära sig åt, men han hade redan besegrat åtskilliga svårigheter, och för flit, uthållighet och en fast vilja blir varje nytt steg allt lättare.

Robinsons första göra följande morgon var att se om sin lilla hjord. Den tycktes inte ha rört sig på hela natten. Därefter började han sitt arbete med stallet. Öster om hans trädhäck låg en skog, som övergick i ett tätt busksnår, vilket kors och tvärs var genomvävt med slingerväxter

och törnbuskar. Här röjde Robinson undan träden, så att där blev en öppen fyrkant. Han begagnade stammarna av de fällda träden till gärdselstörar och flätade dem samman med vidjor. I stängslet till grottan högg han en öppning och satte där en grind, och i fyrkantens ena hörn gjorde han en annan grind, genom vilken han skulle kunna föra sina husdjur till bäcken.

Det var ett ansträngande arbete och tog lång tid. Men han fann en rik lön för sina mödor i den tillgivenhet, som hans lilla flock lamadjur visade. Lammen skuttade honom till mötes, då han kom med ett fång friskt gräs, gnedo sig mot honom och slickade hans händer. Snart lekte de tillsammans som ystra barn.

Men för dessa sina nya vänner glömde Robinson ej den lilla spindeln i grottan, och denne skyndade alltid fram, så fort Robinson med fingret rörde vid hans nät. Det kloka djuret visste, att det då skulle vankas flugor.

12. Små framgångar.

Robinson vande snart av lammen, ty han ville själv ha lamans mjölk. Han mjölkade henne var morgon och var kväll. Till en början bar han sig naturligtvis fumligt åt, men med tiden gick det bättre. Mjölken förvarade han i större och mindre fat. De förra gjorde han av sköldpaddornas ryggsköldar, de senare av kokosnöt-

skal. Nu kunde han efter behag dricka söt mjölk eller äta filbunke.

Av fruktan för att kokosnötterna skulle ta slut planterade han därför en del nötter i närheten av sin bostad och hade glädjen att inom kort se friska och frodiga plantor spira upp.

Robinson hade redan förvärvat sig ganska god övning i flätning, både med bast och med vide. Han beslöt nu skaffa sig åtskilliga korgar, som kunde vara honom till stort gagn, sedan han lärt laman att bära bördor. Han högg kvistar av pilträden och lade dem i vatten för att göra dem sega och böjliga. Därefter tog han ett par styva pinnar, lade dem i kors, band dem fast med snören och flätade en flat

skiva över dem. Nu hade han korgens botten färdig. Det gick däremot ej så lätt att komma till rätta med korgens väggar — de första försöken misslyckades fullständigt. Korgarna blevo alldeles vinda och skeva. Men trägen vinner, och snart hade han färdig en korg, som var ganska skaplig. De följande blevo allt bättre, och med varje framgång växte Robinsons mod och hopp.

Vid sina turer inåt ön behövde han nu inte längre gå ensam; hans tre djur följde honom troget som hundar. De fingo också göra nytta för sig. Robinson flätade en stark bastrem, fäste dess ändar i två korgar och hängde dessa över ryggen på den stora laman. Själv gick han lös och ledig i spetsen för den lilla karavanen, och bakom sprungo de lekfulla lammen med muntra hopp.

Efter den första utflykten kände han sig glad och tacksam mot Gud. Men med djup saknad tänkte han på sina föräldrar och frågade sig oroligt, om han någonsin skulle återse dem.

Med ögonen fulla av tårar skar han med sin flintkniv sina föräldrars namn i ett av de unga trädens bark och ristade därunder: »*Gud signe Eder!*»

---

13. Jordbävningen.

Det var natt. Robinson låg i grottan i djup sömn, och bredvid lågo hans trogna djur. Han hade ej hjärta att låta dem ligga ensamma ute i stallet om nätterna.

Plötsligt vaknade han. Det prasslade i höet, och han hörde, hur djuren gång på gång uppgåvo ängsliga och jämrande läten. Han sökte lugna dem men förgäves. Ute hördes nämligen ett dovt mullrande. Robinson reste sig, viss att nästa ögonblick bli bländad av en blixt. Men ingen ljungeld syntes till, och ingen åskknall hördes. Han trodde nästan, att han drömt alltsamman, då en häftig stöt skakade jorden. Robinson störtade ut ur grottan. I detsamma kom en ny stöt, ännu starkare än den första. Marken gick liksom i vågor under fötterna, och det hördes ett fruktansvärt brakande. I detsamma störtade grottan samman bakom Robinson. Han hade sluppit ut i sista minuten. Djuren följde honom hack i häl.

I dödsångest sprang han över gårdsplanen och vidare genom stängslet ut i det fria. Under tiden hade stormen börjat rasa, och kolsvart

mörker rådde runt om Robinson. Han hörde väldiga klippblock rulla ner för berget och i fallet krossa trädens stammar. Själv visste han knappast var han befann sig, men han sökte komma upp på berget för att ej bli krossad av jätteblocken. Ute vid stranden dånade bränningarna.

Då kände han ett tredje, ännu starkare jordskalv, och med ens blev det så ljust omkring honom, som om hela skogen stått i brand. Med häpnad och förskräckelse såg han, hur ett stort svalg eller en krater öppnade sig i ett berg längre in på ön.

Plötsligt syntes en väldig stråle vattenånga skjuta upp ur svalget och stiga flera hundra meter upp i luften. Nedtill liknade den en glödande eldpelare, och upptill bredde den ut sig till ett brungult moln, som såg ut som en ofantlig jättesvamp. Ur molnet kommo blixtar och störtskurar av smutsigt regn, som strömmade ned över bergets sluttningar i hela trakten däromkring. Robinson kom nu ihåg, att han hört talas om eldsprutande berg eller *vulkaner*, och han förstod, att det var ett vulkaniskt utbrott han här hade framför sig.

Gripen av förskräckelse sprang Robinson liksom i yrsel ned mot stranden. Här väntade honom en ny, fasansfull syn. En väldig orkan bröt lös med ett förfärligt slagregn, som nästan översvämmade hela ön. Det var ett skydrag av värsta slag. Robinson måste rädda sig upp i ett träd för att ej bli dränkt, och hans stackars husdjur blevo bortryckta av vattenfloden. Det skar honom i hjärtat att höra deras klagoskrik,

Han hörde väldiga klippblock rulla.

men han kunde ej försöka rädda dem. De fördes bort alldeles för hastigt.

Däruppe på berget fortgick ännu det hemska men storartade skådespelet.

Eldgapets kanter och molnets undersida lyste allt starkare, och ur djupet slungades glödande klumpar högt upp i luften. Slutligen rämnade berget på flera ställen, och ur rämnorna vällde den glödande bergmassan (»lavan»), som i slingrande strömmar sakta flöt utför bergssluttningen och förstörde allt i dess väg. Där en lavaström träffade på ett träd, delade den sig och smög sig runt omkring stammen, och det dröjde ej länge, innan trädet med dån och knakande föll omkull. Dess grenar stänkte därvid tusentals gnistor högt upp i luften.

Jordbävningen lade sig om en stund. Ur vulkanens krater kom allt mindre ånga, stoft och stenar; lågorna avtogo, de flytande lavaströmmarna stelnade så småningom, och luften blev stilla. Vattenströmmarna sögos upp av jorden eller runno ned i havet.

Robinson steg ned från trädet. Han var förtvivlad över den förödelse, som härjat hans ö. Så vitt han kunde förstå, var hans ställning nu värre än någonsin förut. Hans grotta hade störtat samman, hans trogna djur hade ryckts bort av strömmen, alla hans arbeten voro förstörda. Ur berget steg fortfarande en tjock, svart rök, och vilket ögonblick som helst kunde ett nytt utbrott äga rum.

Det var en sorglig natt, som Robinson tillbragte, stödd mot det träd, där han sökt skydd

mot vattenflödena under orkanen och skydraget. Han fick ej en blund i sina ögon.

I gryningen ställde han stegen mot sin förstörda bostad. Men vem kan skildra hans glädje, när hans trogna lama och hennes små lamm inne på fyrkanten kommo honom till mötes med glada språng och muntert bräkande. Han var då ej alldeles övergiven.

Snart stod han vid sin grotta.

Här såg det ganska illa ut vid första anblicken. Stora klippblock lågo framför ingången; jord, grus och splittrade trädstammar bildade väldiga högar på gårdsplanen, och källaren var alldeles begraven. Ena väggen i grottan hade störtat in — just den, där Robinson haft sitt nattläger. Han insåg, att om jordbävningen kommit plötsligt utan det dova, underjordiska dånet, så hade han utan räddning krossats av klippmassorna.

Men bakom den nedstörtade väggen hade vid jordbävningen bildats ett nytt rum, beläget dju-

pare in i berget än den gamla grottan och ändå större än denna. Nu skulle hans grotta bli dubbelt så rymlig som förut, och innersta delen kunde bli en ypperlig källare.

Han stod länge försänkt i tankar. Allt tydligare förstod han, att den tilldragelse, som först fyllt hans själ med fasa och förtvivlan, mera gagnat än skadat honom, oaktat hans första »husdjur», spindeln, nu försvunnit.

Robinson skyndade nu att se efter, hur det var med elden. Tack vare bergets utskjutande hörn hade spisen ej rasat, och elden brann som vanligt. Detta gjorde honom lättare om hjärtat, och med nya krafter grep han sig an med röjningsarbetet.

Det gick raskt att få bort grus och småsten. Robinson var redan van att ta i med friska tag, och av sin lama hade han nu stor nytta, ty hon bar ut en hel mängd sten i sina korgar. På ett par dagar var grottan ren från grus.

Men ännu lågo de stora skifferblocken kvar. De trotsade alla hans ansträngningar, och länge sökte han förgäves tänka ut, hur han skulle få bort dem. Slutligen kom han att tänka på hamnarbetarna i hemstaden. Hade han inte sett dem använda spett, som de stucko in under väldiga lårar och fat, som de skulle lyfta upp? Han beslöt försöka samma medel. Och det lyckades över all förväntan. Efter några timmars hårt slit lågo på gårdsplanen flera stora skifferblock, som ett par karlar ej skulle varit i stånd att med blotta händerna lyfta från marken. Ett av de slätaste lade han upp på fyra mindre stenar,

och så hade han bord i sin lilla bostad. Den jordbävningen hade verkligen haft välsignelserika följder.

14. Robinson samlar vinterförråd.

Synnerligen länge kunde det väl ej dröja, innan vintern infann sig, och Robinson måste därför nu allvarligt tänka på att rusta sig för densamma. Först och främst måste han samla tillräckligt förråd av livsmedel.

Han gjorde en liten tripp ner i dalen, där han funnit bataterna, som han plägade steka i askan och som han kallade »jordpäron», då han inte visste något namn på dem. Han fruktade, att lavaströmmen från det eldsprutande berget hade begravt dem under sina heta vågor och förstört dem, men lyckligtvis hade lavan stelnat, innan den nådde så långt. Robinson fyllde korgarna med batater, och laman bar hem dem. Härmed fortsatte han flera dagar.

Så gällde det att skaffa sig kött. Han tog sin lasso och gick på lamajakt vid bäcken. Efter hand fångade han åtta djur. En bock lät han leva som sällskap åt den tama lamaflocken hemma, men sju slaktade han. En del av köttet saltade han ned, en annan del hängde han upp till rökning i sin lilla skorsten.

Gärna skulle han velat skaffa sig ännu mer lamakött, men hans jakt lyckades ej längre. Djuren hade tydligen blivit rädda för Robinson

och hans farliga lasso, så att de undveko att komma inom kasthåll för honom. Han måste alltså tänka ut något nytt sätt att fånga dem.

Han hade lagt märke till, att när lamadjuren fingo se honom vid vattningsplatsen, satte de av i fyrsprång över en liten höjd och sedan vidare in i snåren. Baksidan av denna höjd bildades av en låg bergvägg, och nedför denna vägg skuttade flocken, innan den försvann i småskogen.

På dessa iakttagelser byggde Robinson sin plan. Strax nedanför den lilla bergssluttningen grävde han en djup grav med branta väggar, och när den var färdig, täckte han över den med avhuggna grenar, kvistar och löv. Sedan ställde han sig på sin vanliga plats och väntade på djuren.

Listen lyckades. Två av de största djuren sprungo ned i fallgropen. Robinson slaktade dem och fick så ny tillökning i sitt köttförråd.

Sedan han plockat en hel korg citroner och lagt in dem i sin källare, hade han egentligen blott två saker kvar att uträtta före vinterns ankomst. Han måste skaffa ved till sitt kök och hö till sina husdjur. I skogen var det gott om träd, som fallit omkull. Utan svårighet kunde han därför forsla hem en del stammar och grenar.

Sedan ryckte han upp en mängd gräs av alla slag, där det växte som frodigast, och lade det att torka i solskenet. Han bar det därefter in på gårdsplanen och lade det i stack. Var gång han lade på ett nytt varv hö, trampade han det fast samman, dels för att höet ej skulle taga mer

plats än nödvändigt var, dels för att regnet ej så lätt skulle tränga igenom.

Men det höll på att gå galet.

En morgon, då han trädde ut ur sin grotta, såg han till sin häpnad, att det rök ur stacken som ur en skorsten, och då han stack handen in i höet, fann han, att det var kokhett. Han kunde inte fatta detta. Och dock var det helt naturligt. Han hade ej vädrat och luftat höet tillräckligt, innan han lade det i stack. Det var därför ännu saftigt och fuktigt. Då det nu pressades samman, kom det i jäsning, och därvid utvecklades stark värme. Robinson måste därför skyndsamt sprida ut sitt hö, men det nedersta var redan förstört.

Några dagar senare reste Robinson emellertid en ny höstack på sin gård. Och denna gång lyckades det bättre för honom. För att skydda den nya stacken för regn byggde han över densamma ett stort, spetsigt tak av grenar och blad. Robinson var nu förberedd, och vintern kunde komma, när den ville.

---

15. Regntiden.

Det var nu långt fram i september månad enligt Robinsons almanacka. Men vintern lät vänta på sig. Solen steg allt högre på himlen. Om middagen stod den nu mitt på himlavalvet, rakt över hjässan. Robinson höll sig vid den tiden på dagen i skuggan, och var han tvungen att gå ut, så höll han alltid solskärmen över huvudet för att ej få solsting. Det blev allt hetare och hetare, och mestadels rådde sådan vindstilla, att inte ens ett blad rörde sig.

Men så täcktes himlen en dag med allt tätare moln, fram på middagen bröt det löst med åska och regn, och sedan regnade det varenda dag. Robinson hade aldrig kunnat föreställa sig, att det kunde komma så mycket regn på en gång. Ett åskregn i hans hembygd var ingenting att tala om mot dessa fruktansvärda skyfall, vilka störtade ned med sådan styrka, att de kunde slå en fullvuxen karl till marken. Vecka efter vecka satt han inne i sin grotta med

lamadjuren och tordes inte ens sticka ut huvudet. Nätterna voro som vanligt beckmörka. Endast på morgnarna, då det var en smula uppehållsväder, kunde Robinson springa ut och hämta foder och vatten åt djuren samt bränsle för elden. Ofta hade han hört sjömännen tala om de varma ländernas *regntid*. Nu fick han veta, vad det ordet betydde.

Vad dessa mörka, kusliga regnvädersveckor gingo långsamt. September och oktober ville aldrig ta slut. Om han ändå haft böcker eller bläck, papper och pennor! Han tänkte på sin skoltid. Då hade han varit så utledsen på läsning, skrivning och räkning. Skoltimmarna hade förefallit honom långa och enformiga, och han jublade, när han fick springa ut och leka. Om han nu haft en enda av sina skolböcker! Eller ett ark papper — han mindes med blygsel, hur många han kastat bort. För en blyertspenna, en griffeltavla eller en flaska bläck skulle han med glädje givit hela den stora dyrbara guldklimpen, som låg där och spolades av regnet utan värde för honom.

Då han ingenting kunde ta sig för i det fria, försökte han sysselsätta sig inne i grottan. Två saker hade han länge önskat sig, nämligen en lampa och en stor kruka. Han beslöt nu att göra sådana av lera. Lyckades hans försök, skulle han minsann skaffa sig skålar, stekpannor och burkar av alla slag.

Redan innan regnet började, hade han en morgon varit borta vid lerbacken och hämtat en korg lera. Denna lade han nu i ett sköld-

paddskal, rensade bort småsten och kvistar, arbetade den, så att den blev smidig, öste vatten över och knådade den till en lagom tjock deg. Därefter började han forma den till pannor och krukor. Lampan skulle blott vara en liten skål, i vilken han kunde slå fett över en veke — alldeles sådan, som våra förfäders enkla tranlampor hade sett ut.

De första försöken slogo just inte särdeles väl ut; det blev några högst besynnerliga och klumpiga figurer, och fast Robinson nog visste, vad han ville åstadkomma, hade han ganska svårt att se, att dessa föremål skulle föreställa skålar och pannor. Men det gick bättre och bättre, och slutligen tyckte han, att de togo sig rätt bra ut. Som han inte kunde torka dem i solen under regntiden, satte han dem till torkning på lämpligt avstånd från elden. Fort kunde det icke gå, och därför måste han lugna sig.

Hans nästa arbete var att försöka binda ett fisknät. Liksom då han gjorde jaktväskan, måste han därför tvinna en hel mängd snören av kokosbast och knyta dem samman. Han försökte åtskilliga sätt att knyta snörena och fann slutligen det riktigaste. Hans nät var lika starkt och bra som vanliga fiskares.

Ofta nog hade en djärv tanke föresvävat honom: om han skulle göra sig en *båge* och *pilar!* Då skulle han kunna skjuta fåglar och lamadjur. Och skulle han en gång råka ut för rovdjur eller vildar, kunde han försvara sig. Han blev blossande röd om kinderna, och blodet flöt fortare i hans ådror, bara han tänkte på pilbågen.

En morgon, då uppehållsvädret varade något längre än vanligt, gick han ut i skogen och sökte upp en lång, något böjd gren av ett starkt trädslag, som på samma gång var segt och spänstigt. Sedan han kommit hem, började han tälja på den med sina flintknivar, men dessa voro slöa, så att arbetet gick ytterst trögt. Vad skulle han nu ej velat ge för en riktig kniv! Han behövde all sin ihärdighet och flit för att ej tröttna och släppa taget. Men så var han också glad, då han efter nio dagars möda äntligen hade själva bågen färdig. Nu återstod endast att skaffa en bågsträng. Men varifrån skulle han väl få den?

Om han tänkt på den saken, då han höll på med att slakta, så hade det varit en lätt sak. Han visste ju, att fiolsträngar göras av fårtarmar, och alltså kunde han av lamadjurens tarmar ha snott sig en bågsträng. Nu var det för sent för denna gång, och han måste nöja sig med en bastsnodd.

Pilarna vållade honom också huvudbry till en början, men slutligen hittade han på att göra pilskaft av korta, lätta rörstjälkar, och till spetsar använde han skarpa, trekantiga fiskben. I skaftets andra ända fäste han fågelfjädrar, som skulle styra pilen vid dess fart genom luften.

Robinson hade vidare sökt ut en lång, stark och rak gren, och av denna gjorde han sig en lans. I dess smalaste ände satte han en vass flintsten. Åt detta vapen gladde han sig ännu mer än åt pilbågen.

16. Misslyckade försök.

En dag tyckte Robinson, att hans krukmakerivaror borde ha torkat tillräckligt, och han tänkte därför försöka sin lampa. Som han icke hade någon olja, beslöt han att smälta lamatalg och använda den i stället. Han tog lampan, satte den över elden och lade en talgklump i dess skålformiga övre del.

Men nu hände någonting, som han alls inte förutsett. Allt eftersom talgen smälte, trängde den genom leran, sipprade ned och föll fräsande i elden. Robinson begrep, att alla hans lerkärl voro obrukbara, han hade ej lyckats göra dem täta. Och han, som så glatt sig åt att kunna tända ljus i sin mörka boning och att än en gång få styrka sig med en skål varm soppa! Nu hade den förhoppningen gått om intet liksom så många andra.

Nedslagen gick han och satte sig i sin »tänkevrå» — den innersta och mörkaste delen av grottan. Dit brukade han ta sin tillflykt, när han riktigt ostört ville grubbla över någonting.

— Hur kan det komma sej, tänkte han, att mina lerkärl inte duger? De, som vi hade hemma, var hårda, och ingenting rann ur dem, varken fett eller vått. Och de var ju också av lera. ... Men de var *glaserade* — där har vi det! Glaserade! Vad vill det säja?

Han funderade en lång stund. Och därvid kom han ihåg, att han vid ett tegelbruk sett en mängd kasserade tegelstenar, som på ytan voro

som glas. De hade blivit för starkt upphettade i tegelugnen, hade någon sagt. Om han alltså satte sina lerkärl i en ugn och upphettade dem starkt, så skulle de smälta på ytan och bli som glas, och sen kunde ingenting rinna igenom.

Det måste han försöka.

På sin spis tände han ett väldigt bål, och mitt i elden, där hettan var som störst, satte han en av sina lerburkar. Nog skulle den få varmt alltid. Men om några ögonblick sade det »kratsch!» Robinson krafsade ut burken ur elden. Den hade spruckit, och ingen glasyr kunde upptäckas. Den glädjen var alltså kort.

Under vistelsen på ön, där ingen kunnat hjälpa Robinson med råd eller dåd, hade han lärt sig en viktig sak: han försökte alltid fundera ut, *varför* en sak inte lyckades för honom.

Robinson förstod snart, att lerkärlet sprungit sönder på den grund, att det alltför hastigt blivit utsatt för den starka hettan. Han hade själv sett, att om man slår

kokande vatten i ett glas, spricker det lätt, men om man sakta värmer upp glaset, så håller det.

Han började på nytt. Det lyckades bättre, och burken höll, men glaserad blev den icke. Robinson tänkte, att bränningen möjligen skulle försiggå i sluten ugn, och han beslöt bygga en sådant vid lämpligt tillfälle. Vid denna årstid kunde han emellertid ej tänka därpå, och därför fick han uppskjuta sina planer.

---

17. Våren kommer.

I början av november upphörde vindstillan och störtregnet, en stadig sydostvind började blåsa, och himlen blev klarare. Robinson trodde, att vintern nu på allvar närmade sig.

Men han misstog sig. Ingen vinter kom. Tvärtom begynte träden skjuta friska skott och sätta nya knoppar, gräset spirade upp ur jorden, och de vissna, bruna löven täcktes snart av frisk grönska. Med varje dag slogo tusentals blommor ut i skiftande färger. Robinson ville ej tro sina ögon: det var ju våren, som kom i stället för vintern!

Hade han lärt sig litet mer geografi i skolan, så skulle detta inte ha förvånat honom. Han skulle då vetat, att man i det heta eller »tropiska» jordbältet, där han nu var, ej hade vår, sommar, höst och vinter utan blott två årstider: en regntid med vindstilla, störtskurar och virvelstormar samt en torrtid med klar himmel och

vindar, som ständigt blåsa från samma väderstreck, de s. k. passaderna. Men detta hade han aldrig haft klart för sig, och den nu ånyo begynnande torrtiden kallade han därför »våren».

Av allt hjärta tackade Robinson Gud för denna vår, som kom så oväntat med blommor och värme. Men i hans glädje blandade sig en outsäglig längtan efter hemmet, efter föräldrarna. Ensamheten var outhärdlig. Aldrig hade han känt den så tung, så bitter som nu, då himlen var klar och blå, alla blommor doftade, alla fåglar sjöngo och drillade. Endast han stod ensam i livet!

Och då hela naturen klädde sig i en vårdräkt, som strålade i rika, ljusa och växlande färger, skulle han själv gå i gamla, slitna paltor, som knappast hängde samman. Vid åsynen av naturens skönhet blygdes han över sitt eget elände — han skulle velat gömma sig i sin mörka grotta. Om han under vårens ljumma dagar ej för väderlekens skull behövde kläder, så voro de dock nödvändiga som skydd mot solens brännande strålar, mot törnbuskarnas taggar och mot de skarpa stenarna. Men allra mest mot moskiterna, ett slags stora myggor, som i de varma länderna äro ett verkligt plågoris för de stackars inbyggarna. Deras giftiga styng åstadkomma lika smärtsamma svullnader som bi- och getingstyng hos oss. När de sista trasorna föllo av honom, skulle han väl bli uppäten av dessa förskräckliga insekter.

Dagligen vandrade han upp till bergstoppen ovanför grottan, och där stod han och stirrade ut över den vida oceanen. Stundom tyckte han

sig se ett segel dyka upp vid synranden, och då slog hans hjärta av glädje. Men så visade det sig, att seglet blott var en liten vit sky, och Robinson återföll i sin dystra sinnesstämning.

Då han omöjligt kunde stå på utkik dagen i ända, kunde det ju lätt nog hända, att ett skepp

kom i närheten av ön, utan att han fick syn på det. Det skulle till och med kunna segla längs stranden, ja, kasta ankar där, utan att han visste om det.

Han beslöt därför att hissa en sorts nödflagg ute på en berghäll vid stranden. Där stod ett förtorkat träd, och i dess topp fäste han sin skjorta. Den var nu så trasig, att han i alla fall ej längre kunde begagna den.

Men hur skulle de främmande sjömän, som möjligen kunde få syn på hans flaggstång, förstå meningen med signalen? Han måste med sin flintkniv rista något i trädets stam. Vad skulle han skriva? Och vilket språk skulle han använda? Engelska? Tyska? Franska?

Han beslöt sig för en kort mening på latin. Säkerligen skulle på skeppet finnas någon, som kunde en smula av det språket, åtminstone kaptenen. Hur dålig Robinson än varit i latin under sin skoltid, sökte han nu komma ihåg några ord, som skulle kunna passa. Och slutligen stod inskriften där:

»*Ferte opem misero Robinsonio!*»

Eller på svenska: »Hjälp den stackars Robinson!»

---

18. Robinson som skräddare.

Snart var det lika illa med Robinsons övriga kläder som med skjortan; de föllo alldeles sönder. Och inte var det bättre med skor och

strumpor. Moskiterna höllo på att ta livet av honom. De kommo efter regnet fram i stora svärmar och lämnade honom ingen ro. Hans ben, hans ansikte och händer voro så svullna och fulla av bulnader, att han knappast såg ut som en människa, och den olidliga, brännande svedan gjorde det omöjligt för honom att få en blund i ögonen.

Vad skulle han ta sig till? Visserligen hade han sina lamaskinn, men de voro så hårda och styva, att han knappt skulle kunna begagna dem till kläder. Hur skinn garvas och beredas, visste han naturligtvis inte. Och dessutom ägde han varken nål eller tråd.

Något måste emellertid göras, ty på detta sätt kunde han ej stå ut i längden. Han tog fram en av sina hudar, och med sin skarpaste flintkniv skar han ut ett par skinnstycken till skor. Längs kanterna av skinnstyckena stack han en rad hål och snörde sedan tillsammans de olika bitarna med bastsnodder. Det var ett besvärligt arbete, ty att skära skinn, hårt som horn, med flintkniv är just inte något latmansgöra. Och när skorna äntligen voro färdiga, hade han intet skäl att lyckönska sig till sitt mästerverk. Han hade visserligen vänt skinnets hårsida utåt, men han kände i alla fall en brännande sveda, och när han gick, skavde det hårda skinnet stora hål på hans fötter. Men detta var ändå ej så svårt som moskiternas styng.

På samma sätt gjorde han sig ett par byxor och en jacka. Den sistnämnda förfärdigade han av fem skinnstycken: ett till ryggen, två till

Det var sannerligen en härlig kostym!

framstyckena och två till ärmarna. Även dessa skinn snörde han samman liksom skorna.

Av ett buktigt stycke hud gjorde han sig ett slags skydd för ansiktet, en *mask* med tre hål: ett för vardera ögat och ett för munnen, så att han skulle kunna draga andan. Sist gjorde han en sockertoppsformig hatt.

Det var sannerligen en härlig kostym, som envåldshärskaren på den öde ön hade åstadkommit! När Robinson speglade sig i bäcken, måste han skratta åt sig själv, fast det gjorde så ont i hans myggstuckna ansikte. Från topp till tå var han instoppad i ludna skinn, på huvudet hade han en spetsig korg, överklädd med lamahud, i bältet bar han en stenyxa i stället för sabel, över skuldran sin jaktväska, sin båge och en korg med pilar, i högra handen hade han sin lans, som var nästan dubbelt så lång som han själv, och i vänstra handen höll han sin solskärm. Tänk om någon av hans lekkamrater i hemstaden fått se honom utstyrd på detta sätt! Han måste skratta en gång till, när han tänkte härpå.

Sina gamla kläder lade han sorgfälligt samman, sedan han varsamt tvättat dem. Han skulle hädanefter endast begagna dem på sina föräldrars födelsedagar eller vid andra stora högtider. I hoppets såväl som i misströstans stunder tänkte han alltid på sina föräldrar. Levde de månne ännu?

19. Robinson som krukmakare.

Tillverkningen av grytor, pannor, burkar och andra lerkärl, som Robinson efter de första misslyckade försöken måst uppskjuta på grund av regnet, beslöt han nu börja på med igen. Först byggde han av lera och stenar en ugn, eftersom han förut märkt, att hettan ej kunde bli stark nog på den öppna härden. Då ugnen var färdig, satte han in sina lerkärl i den, tände sedan i ugnen och eldade på, tills ugnen var glödhet. Ända till aftonen höll han ugnen lika varm och var mycket nyfiken att få se, hur det skulle gå.

Men då han trodde, att hastig avkylning skulle vara lika farlig för lerkärlen som hastig upphettning, beslöt han ge sig till tåls över natten, hur svårt han än hade för att vänta. Flera gånger vaknade han, drömde om lerkärl, både glaserade och spräckta, och vid första daggryningen stod han vid sin brännugn, darrande av otålig väntan.

Det första lerkärl han tog ut hade ej minsta tillstymmelse till sprickor, men fast det var vackert tegelrött allt igenom och tog sig rätt skapligt ut, hade det ej ett spår till glasyr. Så var även förhållandet med alla de andra utom *ett*, det största av dem alla. Detta var överdraget med en jämn glasyrskorpa på innersidan. Hur kunde detta komma sig? Vid närmare eftertanke fann Robinson, att detta måste bero

därpå, att han dagen förut just i den pannan händelsevis kastat några nypor *salt*.

Robinson hade sålunda av en tillfällighet gjort den upptäckten, att man blott behövde bestryka lerkärlen med salt, för att de sedan vid bränningen skola bli glaserade. Denna konst kände de gamla egyptierna till redan långt före vår tideräkning.

Förtjust beslöt Robinson att följande dag göra ett nytt försök. Några av lerkärlen beströdde han med salt utan och innan, andra övergöt han med havsvatten för att se, vilket förfaringssätt som var bäst. Därpå sköt han dem in i ugnen och eldade på. Otåligt avvaktade han utgången av detta nya försök.

Men under detta hans arbete inträffade någonting, som han visserligen många gånger ängsligt tänkt på men hoppats undslippa: han kände sig sjuk.

---

20. I dödsångest.

Det svartnade för ögonen på honom, så att han måste stödja sig mot klippväggen för att ej falla omkull. Han skakade av frossbrytningar, och samtidigt kände han kväljningar, huvudvärk och mattighet i alla lemmar.

— O, Gud! mumlade han huvudyr och strök sin värkande panna. Vad ska det bli av mej, om jag ej mer kan stiga upp? Ingen ska vårda

mej, ingen torka svetten från min panna eller räcka mej en dryck vatten. Jag måste långsamt försmäkta i min hjälplöshet och dö som ett djur i sin håla... Fader i himlen, överge mej inte i min nöd!.

Överväldigad av ångest och plågor brast han i häftig gråt, gick darrande in i grottan, kastade sig på lövbädden och bredde ett par lamafällar över sig. Han förmådde varken tänka eller tala; han kunde endast sucka:

— Herre, förbarma dej över mej!

Men snart jagade fruktan för döden åter upp honom. Han måste försöka skaffa sig det allra nödvändigaste, medan han ännu förmådde röra sig, i annat fall skulle han omkomma av hunger. Med uppbjudande av sina sista krafter stapplade han ut ur grottan, hämtade vatten i ett par sköldpaddskal och satte dem vid sitt läger samt bar dit några stekta batater och några citroner, som han ännu hade kvar. Vanmäktig efter dessa ansträngningar sjönk han ned på sin bädd, och i detta ögonblick trodde han ej, att han någonsin mer skulle resa sig därifrån.

Sjukdomen tilltog snart, och Robinsons tankar förvirrades. I två långa timmar skakades han av frossa, därpå följde en häftig feber. Hans blod glödde i ådrorna, pulsen bultade så hårt, att han hörde sitt eget hjärtas slag, och bröstet flämtade, som om han sprungit för livet. Han förmådde med knapp nöd emellanåt föra vattenskålen till sina läppar för att stilla sin brännande törst.

Slutligen började svetten sippra fram i stora

droppar, och då lindrades Robinsons kval. Efter en timmes tid återfick han förmågan att tänka, och hans första omsorg gällde elden på hans spis. Om han ej lade nytt bränsle på, skulle ju lågorna snart slockna. Hur svag han än var, släpade Robinson sig därför ut och lade några torra grenar på brasan. Solen höll just då på att gå ned.

Följande natt var den svåraste han upplevat. Ena stunden dröp hans kropp av svett, den andra skakade han av frossa; huvudet värkte, så att det bultade i hans tinningar, och han fick inte en blund i ögonen. Allt emellanåt såg han som i en syn sina föräldrars sorgsna men blida ansikten. Det var, som om de ville skänka honom sin förlåtelse.

På morgonen var det endast med stor möda han kunde krypa ut och lägga mer bränsle på spisen. Fram på dagen kände han sig en smula bättre, men på kvällen kom febern tillbaka, och han försökte förgäves att stiga upp. Han bar det nästan med lugn, ty vad gagnade honom elden och allt annat numera? Han kände sig så sjuk, att han varje ögonblick väntade slutet.

Nästa natt var den förra lik. Elden på spisen slocknade, vattnet i sköldpaddskalen smakade illa, och själv orkade han ej ens vända sig. Han

var övertygad om, att hans dödsstund var inne. Med en innerlig bön förberedde han sig till den sista färden, befallde sin själ i Herrens händer, viskade sina föräldrars namn, och så väntade han döden.

Denna tycktes också närma sig med stora steg. Robinson kände sin ångest tilltaga, andedräkten blev tung, och det rosslade i halsen. Plötsligt tycktes en kall hand gripa om hans hjärta, hans puls mattades, och hans kropp skakades av krampaktiga ryckningar. Han förlorade sansen.

21. Frälst från döden.

På detta sätt låg han länge. Men slutligen återfick han medvetandet. Han slog upp ögonen och såg sig omkring, liksom undrande om han ännu levde. Då han övertygat sig om, att han var vid liv, kände han snarare sorg än glädje; enslingens glädjelösa, enformiga tillvaro syntes honom svårare än döden.

Några egentliga smärtor kände Robinson just inte, men han var outsägligt matt. Feberhettan var förbi, och i stället svettades han över hela kroppen. Det föreföll honom, som om svettningen gjorde honom gott, varför han sorgfälligt svepte in sig i lamafällarna. Efter en stunds förlopp kände han sig bättre.

Törsten pinade honom förfärligt. Det vatten, som var kvar, hade en avskyvärd lukt, och han förmådde ej smaka det. Till all lycka kom han

ihåg citronerna. Med tänderna slet han sönder skalet på en av dem, och den syrliga saften lindrade hans törst. Han föll i sömn och sov lugnt, tills det var ljusan dag.

När han vaknade, kände han sig lättare om hjärtat. Febern hade rasat ut, men han kände sig mycket matt, törstig och hungrig. Det enda han nu hade att äta, var de stekta bataterna, vilka han fuktade med citronsaft för att få dem mer smakliga och läskande.

Robinson hade på länge ej ens kunnat tänka på sina kära lamadjur. Han blev rörd till tårar, då han såg sig omkring och fann dem ligga vid sina fötter. De sågo på honom med stora ögon, liksom om de velat fråga, hur han mådde, och varför han inte tagit vård om dem på så länge. Lyckligtvis kunna lamadjuren liksom kamelerna undvara vatten flera dagar å rad, och därför ledo de ej så mycket av törst, fast de nu i två dagar varit utan vatten.

Då den äldsta laman kom i hans närhet, uppbjöd han alla sina krafter för att kunna mjölka henne. Det lyckades, och den varma mjölken livade och stärkte honom betydligt. Därefter somnade han på nytt och vaknade först fram på kvällen. Han kände sig hungrig och åt av sina batater. Efter ännu ett dygns sömn gjorde han ett försök att gå ut ur grottan. Visserligen hade han svårt att behålla jämvikten, och hans knän darrade, men det lyckades.

Nu stod han där ute i solskenet och gladdes åt fåglarnas kvitter, medan han begärligt inandades doften från blommor och blad. Han fick

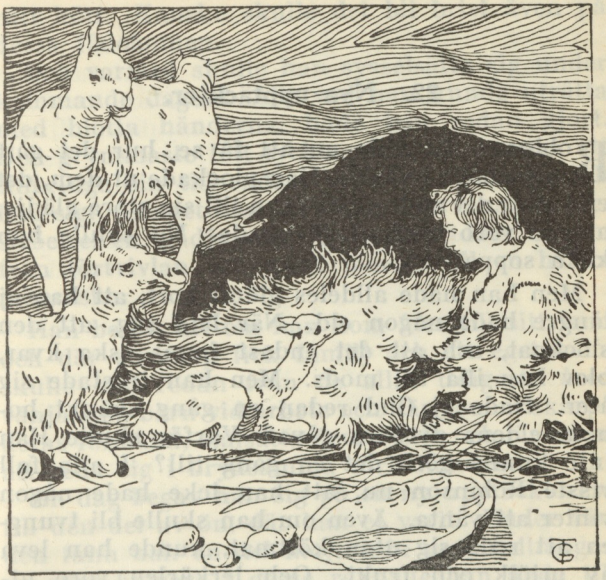

nytt levnadsmod och kände sig frisk, glad och tacksam mot försynen, som så underbart frälst honom från döden.

Han hämtade friskt vatten och blandade det med mjölk. Denna dryck jämte den rena, klara luften och vindens friska fläktar gjorde honom gott. Med varje dag blev han bättre, och snart kunde han återvända till sina avbrutna arbeten och sköta sina djur, som glatt och lekfullt hoppade kring honom ute i skogen och följde honom på de korta utflykter han gjorde.

22. Nya upptäckter.

Robinson längtade nu att få se, hur det gått med hans lerkärl. Han plockade ut dem, det ena efter det andra, och fann till sin stora glädje, att de voro vackert glaserade. Nu skulle han koka soppa, nu ...

Men han hade alldeles glömt bort, att han ej längre hade någon eld. När han såg, att den slocknat, och att det endast fanns aska kvar, blev han illa till mods. Men han tröstade sig åter. Hade ej Gud redan en gång skänkt honom eldens dyrbara gåva? Varför skulle Han inte kunna göra det en gång till? I alla fall visste Robinson nu, att han icke hade någon vinter att vänta. Även om han skulle bli tvungen att reda sig utan köttmat, kunde han leva av mjölk och frukt. Och lerkärlen voro utmärkta att använda till mjölkbunkar.

Då han format sin största kruka, hade han ämnat använda den som smörkärna. Det lyckades riktigt bra. Ur krukan fiskade han efter hand upp en hel mängd smörklimpar, arbetade dem tillsammans i ett sköldpaddskal och saltade sedan sitt smör så gott han kunde.

Men när han skulle njuta av denna efterlängtade läckerhet, hade han ingenting att äta till, ty de stekta bataterna voro slut, och han hade ingen eld. Vad skulle han nu leva av? Han hade ju numera blott ostron, kokosnötter, mjölk och

rått kött. Kanske skulle det bli brist även på dessa födoämnen.

Och varmed skulle han sysselsätta sig under kommande dagar? Allt vad han kunde uträtta med blotta händerna, hade han redan gjort. Den grymmaste lott tycktes honom nu vara att tillbringa sin tid endast med att äta, sova och lata sig. Arbetet hade blivit en kär vana, en förströelse, en glädje. Arbetet hade räddat honom från förtvivlan och gjort honom till en bättre människa.

Han beslöt att om han kom åter till sitt land och där en gång fick familj och ett eget hem, skulle han redan från de allra tidigaste åren vänja sina barn vid arbete och därigenom skärpa deras förstånd, stålsätta deras vilja och lära dem att reda sig i brydsamma förhållanden.

En dag begav han sig på en ny upptäcktsresa till den del av ön, där han ej varit. Under färden fann han en del *majsstrån* med fullmogna ax eller kolvar. I dessa räknade han ända till tvåhundra stora, guldgula korn, som sutto i täta rader som pärlor på en snodd. Han förstod genast, att han av dessa korn skulle kunna laga bröd och varjehanda mjölmat. Men hur skulle han få kornet malet och mjölet siktat? Då han ej hade eld, kunde han ju för övrigt varken baka bröd eller koka gröt. Emellertid tog han med några kolvar för att så kornet i närheten av sin grotta — kanske kunde han få gagn därav i framtiden.

Han upptäckte nu också två slags fruktträd, som han aldrig förut sett. Det ena liknade ett

körsbärsträd men hade stora, gula frukter, vilka sågo ut nästan som gurkor. Frukterna hade ett mjukt skal, och innanför detta fanns ett ljust kött. Innerst sutto en mängd frön, som liknade stora vita bönor. Han smakade på dem, men de voro beska. Detta oaktat tog han några med sig hem. Det var *kakaobönor,* av vilka man bereder den goda och närande chokladen. Men Robinson visste ej, vilket utmärkt födoämne han funnit, och inte heller hade han reda på, att dessa bönor först måste rostas och krossas och sedan blandas med socker, om de skola bli njutbara.

Det andra trädet var mycket högt, och dess frukter voro ovanligt stora, ja, större till och med än kokosnötterna. Men de hade intet skal

och smakade förträffligt — nästan som vetebröd. Själva trädets stam var heller icke utan grenar såsom hos kokospalmen. Det var ett *brödfruktträd*, vars frukter vildarna i många trakter antingen äta råa eller krossa till ett slags deg.

På hemvägen fann han, vad han så länge önskat sig, nämligen ett papegojbo med flygfärdiga ungar. Han fick bråttt att försöka fånga dem, men de flögo sin väg med undantag av en enda. Denna tog han, och så fort som möjligt skyndade han sig hem med den. Av vidjor och slingerrankor flätade han strax en bur till sin fågel, där denna skulle sitta, tills den blivit tam.

Av detta nya sällskap väntade han sig mycken trevnad. Papegojorna kunna ju lätt lära sig att upprepa ord, som de ofta höra, och fast de bara säga efter utan att uttrycka några egna tankar, gladdes Robinson redan åt hoppet att få höra något, som liknade en människoröst. Hur länge hade han ej längtat efter detta! Han skulle minsann bli en outtröttlig lärare.

---

23. Längtan till havet.

En tanke återkom ständigt, hur ofta Robinson än sköt undan den och hur han än sökte foga sig i sitt öde. Skulle han ej kunna göra en båt och söka uppnå Amerika, som ej borde ligga så långt borta? Kunde han ej ännu en gång

komma i beröring med människor? Inga mödor, inga faror syntes honom för stora, om han kunde utföra denna plan.

Det stora brödfruktträdets stam var murken och på ena sidan alldeles urholkad. Tänk, om han skulle kunna fälla den och sedan fullständigt hugga bort det inre av trädet! På det viset skulle han få en ganska bra båt. Men vid närmare eftersinnande tvekade han att fördärva ett så nyttigt träd utan att kanske få någon glädje därav. Om han ej lyckades urholka det, hade han ju gjort en stor förlust. Men hoppet att en gång få återse hembygd och föräldrar blev med var dag större, och äntligen fattade han sitt beslut. Trädet skulle fällas, och han skulle än en gång pröva sin lycka på sjön. Han grep stenyxan och skyndade till trädet.

Men om han någonsin företagit sig ett besvärligt arbete, så var det nu. De flesta skulle efter första hugget ha kastat yxan ifrån sig och över-

givit arbetet. Det såg alldeles omöjligt ut att fälla detta jätteträd. Robinson hade dock redan lärt, att uthållighet övervinner alla svårigheter.

Han fortsatte därför sitt arbete. Men när kvällen kom, hade han, fastän han strävat hela dagen, endast åstadkommit ett hål så stort, att hans hand rymdes däri. Han insåg, att detta arbete skulle kräva många år. För att ej trötta ut sig beslöt han att uppgöra en bestämd arbetsordning, som han skulle följa varje dag. Ingenting gör arbetet så lätt som en klok och bestämd omväxling mellan göromålen.

På följande sätt indelade han därför sin dag.

Sedan han i gryningen stigit upp, gick han ner till bäcken och tvättade sig grundligt. Därefter steg han upp på berget ovanför grottan, bad sin morgonbön och skådade ut över havets yta för att möjligen upptäcka något fartyg. Sedan skötte han sina lamadjur, mjölkade dem och åt frukost. Detta tog ungefär en timme, ty hans hjord hade vuxit betydligt.

Strax därefter begav han sig till trädet och började hugga. Under tiden betade hans hjord runtomkring i gräset. Vid tiotiden måste han vanligen sluta med detta arbete, emedan solen då stigit så högt och brände så kraftigt, att han ej kunde uthärda hettan. Han vandrade då ned till sjön och sökte efter ostron, och på samma gång tog han sig ett bad. Efter en timmes förlopp var han åter hemma.

Nu mjölkade han för andra gången sina lamadjur, såg om sitt mjölkförråd och åt middag, varefter han lade sig en stund i grottan eller i

skuggan av den planterade häcken. Då voro papegojan och hans andra husdjur hos honom. Han lekte med dem och skrattade och pratade med dem utan att tänka på, att de ej förstodo hans tal.

Papegojan kallade han Pål och kände sig lycklig och glad, när den ibland kunde säga ett par ord, som det var någon mening i. Ett ögonblick kunde han då glömma allt omkring sig och inbilla sig, att han var i sitt hemland och hörde sitt modersmål. Men snart var drömmen slut, och han suckade vemodigt:

— Stackars Robinson!

Vid tvåtiden tog han åter sin yxa och vandrade till det stora trädet, där han oförtrutet arbetade ett par timmars tid. Han gjorde sedan en ny tur ner till sjön för att bada, söka ostron eller fånga sköldpaddor. Återstoden av dagen ägnade han åt trädgårdsodling. Han sådde majs och planterade batater, ifall han ännu en gång skulle få eld. Han klippte sin stängselhäck och planterade en ny sådan omkring sin kökträdgård.

Sedan han en stund övat sig med bågskjutning och lanskastning, mjölkade han sina djur, och när dagen var slut, ordnade och städade han i grottan samt åt kvällsvard. Hans matordning var visserligen enformig, och stundom greps han därför av en obetvinglig längtan efter kött. Han tog då till det tillagningssätt han först använt och bultade köttet mellan två stenar.

Fast Robinson ej hade någon klocka, kunde han dock något så när av skuggan från träden och av solens ställning beräkna, vad tiden led. Solen sken ju dagligen från morgon till kväll. Hans dag varade ungefär tolv timmar, och klockan sex på kvällen var det redan alldeles mörkt, om ej månen var uppe.

Då gick han till vila och sov gott och lugnt, såsom man gör efter en arbetsam dag.

24. Fotspår i sanden.

För Robinson gick tiden sakta, men den gick dock framåt.

Tre långa år arbetade han på sin tilltänkta båt, men oaktat all hans flit och ihärdighet var efter denna tid inte ens halva stammen urholkad. Han insåg, att det ännu skulle dröja länge, innan den blev färdig, men han fällde ej modet för det. Den, som går sakta, kommer också fram, tänkte Robinson.

Han hade nu skaffat sig ett »sommarnöje». Det bestod av två, tätt intill varandra växande träd med låga, breda kronor och långt nedhängande grenar, som bildade liksom ett litet lusthus. Runt om dessa träd frodades saftigt gräs, och där hade Robinson inhägnat en stor fyrkant medelst en kaktushäck. Här tillbringade han många nätter, när moskiterna efter regntidens slut blevo för besvärliga i grottan. Han hade nämligen lagt märke till, att dessa blodsugande insekter inte trivdes i närheten av kaktusväxterna. Här lät han också ofta sin lamahjord beta, medan han arbetade på sin båt.

En dag lät han modlös yxan sjunka till marken. Det kändes som om han aldrig skulle få slut på detta arbete — det var som att hugga i sten.

Kunde det ej finnas något lättare sätt att få en båt? Kunde inte någon gång i tiden ett fartyg ha strandat på ön och verktyg eller andra

saker därifrån drivit i land? Visserligen hade han gjort en och annan utflykt på ön men hittills blott i närheten av grottan. Måhända skulle han göra stora och viktiga upptäckter, om han gjorde en tur runt omkring hela ön. Var han envåldshärskare på sin ö, så borde han åtminstone söka lära känna sitt konungarike.

Han beslöt vila några dagar från det ansträngande arbetet och under tiden företaga en riktig rundresa. Redan samma afton gjorde han allt i ordning, och innan solen gått upp följande morgon, begav han sig i väg. Sin hjord hade

han stängt in och tog blott med en stor lama, som i två korgar bar matsäck för fyra dagar. Själv var han väpnad med båge, yxa och lans, och i ena handen bar han solskärmen.

Ön borde vara bortåt tre mil lång och ett par mil bred, efter vad han trott sig kunna beräkna, då han spanat ut över den från bergens eller trädens toppar.

Robinson höll sig i närheten av stranden. Endast där kunde han vänta att finna rester av vrak eller andra fynd av betydelse. För de täta skogarna i det inre av ön hyste han fortfarande djup förskräckelse; säkerligen vimlade de av glupska rovdjur eller giftiga ormar.

Första dagen hände honom ingenting särdeles märkvärdigt. Han vandrade säkerligen en sträcka av tre mil, och ju längre han kom, desto mera övertygad blev han, att det var på den mest ofruktbara delen av ön han slagit sig ned. Han fann flera träd och växter, som han ej förut sett.

Om natten sov han i ett träd av rädsla för vilda djur, och vid dagens inbrott fortsatte han sin vandring.

På yttersta spetsen av ön bestod stranden av fin sand. Plötsligt stannade han som träffad av blixten. Likblek i ansiktet stirrade han på marken, ty tätt framför sig såg han i sanden tydliga avtryck av nakna människofötter. Alltså voro människor i närheten! Eller de *hade* åtminstone varit där.

Men kunde han väl hoppas, att det var vänliga likar, av vilka han kunde erhålla hjälp?

Nej, snarare måste han tro, att det var blodtörstiga vildar eller kanske *människoätare,* som skulle långsamt pina honom, steka och äta upp honom, om de lyckades fånga honom! Han kände håret resa sig på huvudet vid denna förskräckliga tanke. Full av ångest såg han till höger och vänster.

Vart skulle han fly? Han var till mods som råttan, när hon spejar efter ett gömställe, dit hon kan fly undan för kattens klor. Men han var som förlamad av skräck; böljornas plaskande mot stenarna i vattenbrynet, det minsta prassel i trädens löv eller i busksnåren skrämde honom, och varje ögonblick väntade han, att vildarna skulle rusa fram.

Längre bort på stranden var det något, som såg märkvärdigt ut. Långsamt och med bävande hjärta smög han sig närmare. Det var ett utbrunnet *bål* med svarta bränder och aska. Men i en krets däromkring lågo huvudskålar, händer, fötter och avgnagda människoben.

Robinson blev först så slagen av fasa och vämjelse, att han darrade som ett asplöv och fick kväljningar. Han förmådde knappast stå på benen. Först efter en lång stund sansade han sig så pass, att han kunde ta till flykten, följd av laman, som lunkade efter med sina korgar och troligen undrade, vad denna brådska skulle betyda.

Det fanns således människor på ön! De gräsliga kvarlevorna kring bålet visade tydligt vad det var för slags människor och vad han kunde vänta av dem. Kanske var det en ren tillfällighet, att de icke redan fått reda på honom och hans tillhåll. Nu kunde han aldrig mera sova lugnt någon natt. Så fort som möjligt måste han tillintetgöra alla spår av sin verksamhet på ön: riva ned stängslen, förstöra kaktushäcken och jaga sina husdjur ut i vilda skogen. Sedan hade han själv ingen annan utväg än att som en

fredlös stackare smyga omkring bland buskar och klippor, tills han blev ett byte för vildarna eller hungersdöden gjorde ett slut på hans lidanden. Han kände sig lika eländig och hjälplös som första dagen han kom till ön.

I sin rådlöshet och förvirring kastade han bort alla sina vapen för att kunna springa fortare. Men som han rusade åstad alldeles på måfå utan en klar tanke i sitt huvud och utan att se sig för, kom han efter en stund tillbaka till lämningarna efter vildarnas måltid. Först trodde han sig ha påträffat ännu ett av deras hemska läger, men snart kände han igen platsen. Då han en stund efteråt återfann sina vapen, lugnade han sig något.

Nej, det kunde icke bero på en tillfällighet, att han funnit vildarnas spår men undgått deras uppmärksamhet. Just därför, att han kastats upp på stranden å den minst fruktbara delen av ön, hade han gått fri från upptäckt, ty där lade de säkerligen aldrig i land. Och utan tvivel hade Gud även någon avsikt med det fynd, som Robinson gjort i dag. Säkert skulle Herren också skydda honom mot människoätarna. Denna tanke ingav honom nytt mod.

25. En ropande röst.

Det var med tunga och trötta steg, som Robinson mot aftonen nalkades sin hemtrakt. Under dagens lopp hade han ingenting ätit, och endast ett par gånger hade han druckit litet vat-

ten. Redan detta gjorde, att han var matt och svag; rädslan och den hastiga flykten hade ännu mer uttömt hans krafter. Han kände sig nästan vanmäktig.

Han förmådde ej gå ända fram till sin fästning utan stannade vid »sommarnöjet». Visserligen var han här ej så tryggad mot vilda varelsers anfall, men han fick vara mera i fred för moskiterna än i grottan. Han lade skyndsamt ifrån sig sin utrustning, lyfte korgarna av sin trogna, flåsande lama och sjönk sedan till marken. Det värkte i hans tinningar, och han var nästan yr i huvudet av spänning och ängslan.

Men plötsligt rörde sig något i trädet över hans huvud, och han hörde en röst, som tydligt sade:

— Stackars Robinson!

Bullret och rösten skrämde Robinson, så att han genast rusade upp och tänkte fly, fast hans knän darrade och hans pulsar nästan stannade. På nytt hördes stämman:

— Stackars Robinson! Kom hit, kom, kom! Stackars Robinson!

Och ned till hans axel flög hans papegoja, den muntre Pål, lade sin krokiga näbb intill hans kind och fortfor med sitt pladder:

— Stackars Robinson! Var har du varit? Kom hit!

— Pål, pojken min! Kom, kom! Stackars Pål! Var har papegojpojken varit? ropade Robinson glad och förtjust samt smekte den kloka, lekfulla fågeln. Den hade tydligen känt sig ensam och haft tråkigt i grottan och därför sökt sin herre i »sommarnöjet».

Och fast lille Pål endast var en fågel, svagare och mera värnlös än Robinson själv, kände sig denne ej så ensam, när papegojan jollrade och upprepade de ord den lärt sig. Den tillgivenhet, som lamadjuren och papegojan visade honom, hade ofta tröstat honom i mörka stunder, men aldrig hade han känt sig så glad däröver som i dag, då han sett så fasaväckande bevis på hur blodtörstiga hans egna likar kunde vara.

Den kvällen dröjde det, innan han somnade, och oroliga drömmar förföljde honom hela natten. Han vaknade flera gånger med kallsvett på pannan.

26. Friska tag!

Nästan som en dröm föreföll honom dagen därpå de skräckfulla minnena av bålet på havsstranden och det människo-offer, som där ägt rum. Det beslut han fattat under de första minuternas rädsla, att förstöra allt, vad han arbetat och planterat, föreföll honom i den fridfulla, härliga, solbelysta morgonstunden barnsligt och överilat. En annan gång skulle han sova på saken, innan han fattade något viktigt beslut: första förskräckelsen är alltid en dålig rådgivare.

Vildarna kunde ej gärna bo på ön. Då skulle Robinson nog för länge sedan ha påträffat dem eller åtminstone funnit något spår av deras vilda framfart. Den rand av kusten, som han kunde se från toppen av sitt berg och som han alltid trott vara fastlandskusten, hörde troligen till någon ö, liknande hans egen. Kanhända kommo dessa människoätare endast någon gång över till den strand, där han sett de gräsliga lämningarna av deras fest, och efteråt brukade de väl segla hem igen.

I stället för att förstöra vad han med så mycken möda gjort i ordning, beslöt Robinson därför att så mycket som möjligt värna och befästa sin lilla vrå. De följande dagarna planterade han därför ett tätt snår av kaktus utanför sitt pilträdsstängsel. De vassa kaktustaggarna skulle nog hålla både människor och djur på avstånd,

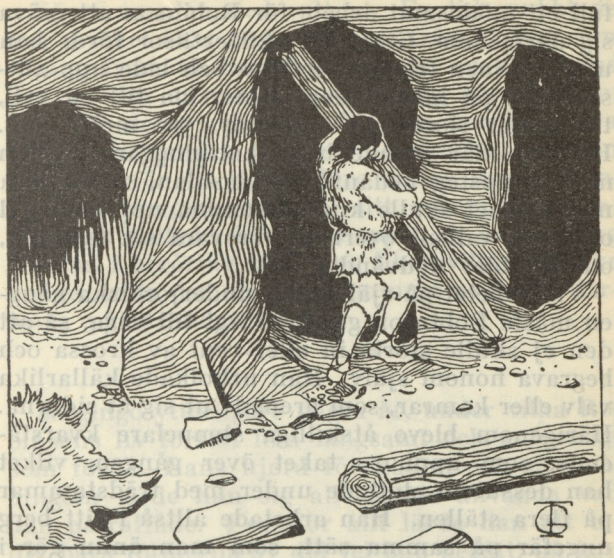

ja till och med hindra dem att ens kasta en blick in på hans lugna område. Men han planterade med flit ej dessa kaktusväxter i rader utan huller om buller, för att detta skyddsvärn skulle se fullkomligt naturligt ut.

Vidare beslöt han att från den innersta, mörka delen av sin grotta åstadkomma en underjordisk gång till andra sidan av berget. I nödfall skulle han kunna rädda sig genom denna gång, ifall hans fästning blev erövrad av fiender. Bergsryggen var ganska smal, och dess nedre lager bestod av lös skiffer. Men det var i alla

fall ett mödosamt arbete för Robinson att gräva sig därigenom. Grus och skifferflisor förde han ut på planen framför grottan och lade upp alltsamman på inhägnadens innersida till en vall, två meter tjock och omkring fyra meter hög. Här och där anlade han skottgluggar i vallen med trappsteg nedanför på insidan, så att han med lätthet skulle kunna komma upp och ned och från vallens överkant försvara sin fästning, om det blev nödvändigt.

Vid arbetet på själva den underjordiska gången måste Robinson gå försiktigt till väga, så att den ej skulle störta in eller rent av krossa och begrava honom själv. Han urholkade källarlika valv eller kamrar, som grenade ut sig åt sidorna. Härigenom blevo åtskilliga stenpelare kvarstående, som uppburo taket över gången, vilket han dessutom stöttade under med trädstammar på flera ställen. Han arbetade alltså i sitt berg ungefär på samma sätt, som man ännu gör i våra gruvor.

Nu trodde sig Robinson någorlunda säker, om ett plötsligt överfall skulle göras mot hans bostad. Men om en fiende skulle belägra honom? Vad vore då att göra? Han måste samla förråd för att ej av hunger eller törst behöva uppgiva sin fästning. Alltså beslöt han, att en av hans lamatackor ständigt skulle vara till hands att mjölka inne på själva gårdsplanen. Han borde alltid ha en höstack stående där för att i nödfall användas till foder. Därjämte skulle han samla så stort förråd som möjligt av nötter och andra ätbara frukter.

Värre var det med vattnet. En tid grubblade han mycket över något sätt att från källan, som sprang fram ur berget ett stycke ovanför hans grotta, leda en rännil ned genom gårdsplanen. Men för detta arbete skulle han behöva gräva igenom en ganska lång, stenig sträcka, och han beslöt därför att tills vidare lämna denna plan. I stället återgick han till sitt »skeppsbyggeri», som han kallade det. Ty hoppet att än en gång komma i beröring med sina likar ville han icke uppge, trots det ohyggliga minnet av bålet därborta på stranden.

* *
*

Så gingo ytterligare några år, under vilka Robinsons liv förflöt lika långsamt och enformigt som förut. Hans hjord förökades, och så småningom lärde han sig allt bättre använda vad han påträffade. Framför allt lärde han att tåligt bära följderna av det fel han begått, då han så lättsinnigt lämnade sitt barndomshem, och att ödmjukt böja sig under Hans vilja, som kan leda allt till det bästa.

---

27. Vildarna.

En solig sommarmorgon hade Robinson som vanligt gått ned för att fortsätta sitt arbete med att urholka brödfruktträdets stam, som aldrig tycktes bli färdig att användas till båt.

Av gammal vana gledo hans blickar ut över havet, och till sin stora överraskning upptäckte han en stark rök, som på andra sidan en liten vik steg upp i luften.

Vid denna syn klappade hans hjärta fortare, och en rysning av glädje for igenom honom. Hade verkligen äntligen ett fartyg lagt till vid hans öde ö? Var den efterlängtade stunden kommen, då han skulle få se och tala vid andra människor?

Men i nästa ögonblick förbyttes hans glädje i skräck. Intet fartyg syntes till, hur han än spanade. Kanske var det blott de vilda människoätarna, som åter gjort en resa från den blånande kusten i fjärran och landstigit längre norrut, närmare hans bostad? Det var säkert de, som tänt upp ett bål.

Robinson satte masken för ansiktet, grep sina vapen och skyndade hem så fort han förmådde. Från berget ovanför grottan skulle han bättre kunna se, vad som tilldrog sig på andra sidan viken.

Då han hunnit ett stycke upp på bergssluttningen, lade han sig ned och kröp på händer och fötter försiktigt upp till högsta punkten. Däruppe kunde han se allt som försiggick nere på stranden, under det han själv doldes av buskarna.

I viken lågo fem båtar, s. k. *kanoter*. På stranden flammade ett väldigt bål, och runt om detta dansade en hop nakna vildar, bortåt trettio stycken. Med vilda åtbörder lyfte och svängde de sina klubbor och spjut, och emellanåt kunde Robinson höra deras djuriska tjut och hemska vrål. Plötsligt upphörde de med sin ringdans. Några av dem sprungo ner till båtarna och hämtade två fångar. En jättelik man trädde nu fram ur hopen, och med ett enda slag av sin väldiga klubba fällde han den ene fången till marken. Därpå upphävde vildarna ett gräsligt tjut och störtade sig över den fallne. Synbarligen ämnade de slakta och sedan steka honom.

Robinson knöt handen kring skaftet på sin yxa, och hans bröst hävdes av harm och avsky. Hur gärna skulle han ej velat hjälpa de stackars fångarna! Om han skulle rusa ned mitt i flocken och befria dem! Men det vore ju rena vanvettet, så många som vildarna voro. Om han ändå haft en kanon och kunnat sända en kula mitt i denna skock av odjur, vilka nu som bäst voro i farten med att stycka sitt offer!

Men just som han låg och tänkte på detta, såg han, hur den andre fången med en blixtsnabb rörelse kastade två av sina vaktare åt sidan och sprang ner mot viken. Under vilda

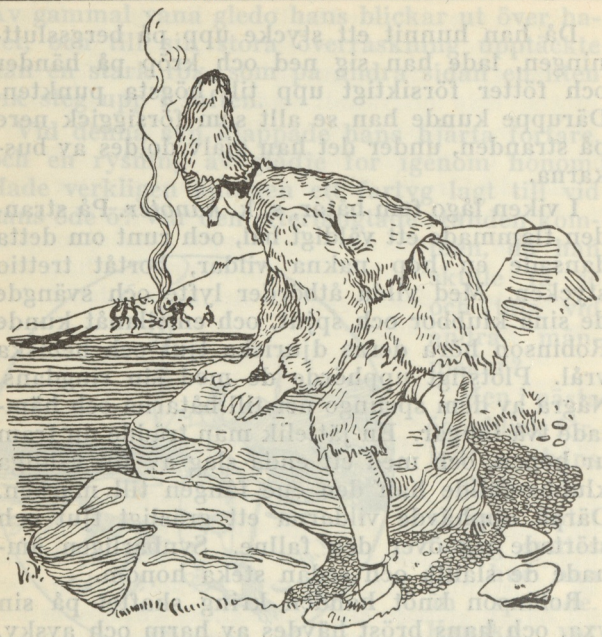

tjut rusade två av hans fiender efter honom. De andra voro så upptagna av hans fallne olycksbroder, att de ej tycktes märka hans flykt. Vilden kastade sig i vattnet och simmade av alla krafter över viken — likaså hans förföljare. Robinson såg de tre simmarnas huvuden som tre svarta punkter i rak linje, och kring dem brusade vågorna liksom kölvattnet efter en båt. En av vildarna vann på flyktingen, men den andre blev allt mer och mer efter. Robinson

följde jakten med en sådan spänning, att han reste sig upp och glömde att gömma sig bland buskarna.

Äntligen fick flyktingen fast mark under fötterna och sprang upp på stranden samt flydde rakt mot fästningen. Men hans förföljare var honom tätt inpå livet.

Nu kunde Robinson inte längre vara en overksam åskådare. Med lansen i hand skyndade han nedför berget, och hans hjärta klappade av mod och dödsförakt. Han skulle bli den förföljdes bundsförvant och hjälpare. Han sprang honom till mötes och sökte genom rop låta främlingen förstå, att han kom som vän. Men det var ej lätt för den arme vilden att tro detta, när han fick se en varelse störta fram ur skogens snår, klädd i ludna skinn från hjässan till fotabjället och med en skinnmask för ansiktet. Flyktingen kastade sig med ett ångestrop ögonblickligen till jorden i tanke, att Robinson var ett skogstroll eller något andeväsen, som härskade på ön, och som nu ville hämnas på de objudna gästerna.

---

28. Fredag.

Robinson hade emellertid ej tid att ge några förklaringar. Det hade också varit fullkomligt lönlöst, eftersom Robinson och hans skyddsling ej kände varandras språk. Robinson lät därför flyktingen ligga. Brinnande av stridslust

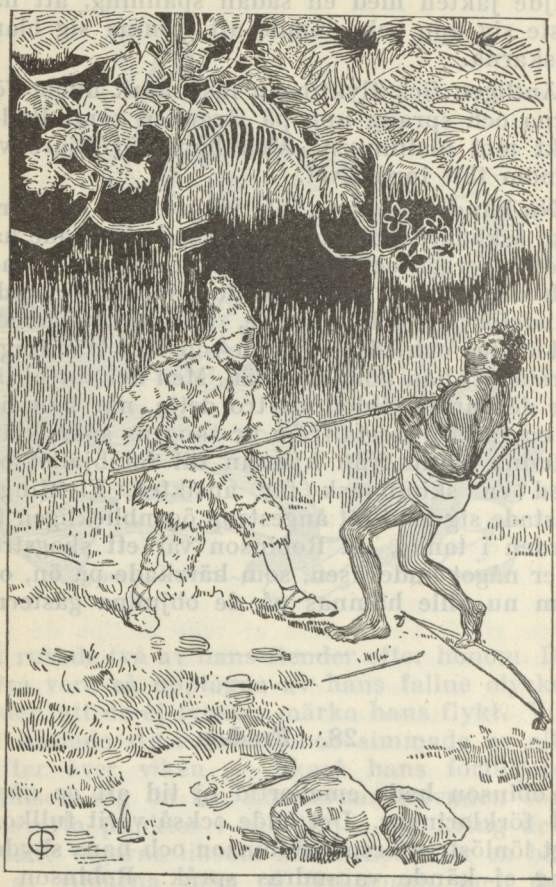

Han stötte sin lans i bröstet på honom.

störtade han i stället mot den främste av förföljarna och stötte sin lans i bröstet på honom, innan han fick tid att sansa sig. Ty även denne hade naturligtvis blivit slagen av fasa vid åsynen av detta märkvärdiga ludna skogsvidunder.

Under tiden hade den andre förföljaren hunnit fram, och Robinson måste nu vända sig mot honom. Men då vilden såg sin kamrat falla för lansen, ryckte han sin båge från skuldran, lade en pil på strängen och sköt på den märkvärdiga skogsanden. Pilen träffade Robinson mitt i bröstet. Men nu kom lamans torra skinn väl till pass. Det skyddade som en sköld, pilen studsade tillbaka, och i nästa ögonblick föll vilden till marken, träffad av Robinsons lans.

Sedan Robinson dragit några djupa andetag av lättnad, gick han tillbaka till den räddade vilden. Denne hade rest sig och svävade synbarligen mellan hopp och fruktan. Visserligen hade denna hemlighetsfulla varelse, som likt en ande kommit fram ur skogens gömsle, tillintetgjort hans två fiender och räddat hans liv, men nu skulle kanske turen komma till honom själv.

Robinson vinkade och lät honom genom tecken och rop förstå, att han skulle komma närmare och inte vara rädd. Den stackars vilden tog också några dröjande, motsträviga steg, men därpå stannade han med böjt huvud. Och då han äntligen efter flera uppehåll hunnit fram till Robinson, kastade han sig ned på marken, tog sin räddares ena fot och satte den på sin nacke såsom ett bevis på, att han ville vara främlingens slav.

Men Robinson tog masken från sitt ansikte, räckte honom handen och lyfte upp honom, klappade hans nakna axel och strök hans hår. Han såg på sin skyddsling med ett vänligt leende och sökte på allt sätt göra klart för honom, att han betraktade honom som sin vän och ej som en slav.

Men under tiden hade den först fallne vilden kryat till sig igen. Lansstöten hade träffat i magen, men såret var ej dödligt. Han plockade därför av några grässtrån och stoppade dem i såret för att stilla blodflödet samt smög sig därefter, krypande som en orm, från buske till buske. Robinson fäste sin skyddslings uppmärksamhet härpå, och denne svarade några ord. Men som Robinson ej kunde tyda dessa för honom okända ljud, pekade flyktingen på Robinsons stenyxa och lät genom tecken förstå, att han med yxan ämnade ge sin förföljare dödsstöten. Visserligen ryste Robinson vid tanken på att utgjuta människoblod, men han insåg också klart, att nöden här ej ägde någon lag, och att det nu endast gällde ett val mellan att döda eller själv bli dödad. Han lämnade yxan och vände bort huvudet för att slippa se den sårade dö. Flyktingen grep yxan och uppgav ett härskri; med ett par kattlika språng var han över sin fiende, och fast denne sökte gripa honom om benen och kasta omkull honom, satt stenyxans egg snart i förföljarens huvudskål, som klövs med ett enda hugg. Segerstolt och leende vände sig vilden nu till Robinson och nedlade för hans fötter den blodiga yxan, medan han på sitt eget

språk höll ett litet tal. Robinson var visserligen ej i stånd att tyda orden, men meningen var honom dock klar; vilden sjöng en segersång vid sin fallne fiendes lik. Detta språk klingade ljuvligare än musik i örat på enslingen, som i

åratal så innerligt längtat efter att få höra en mänsklig stämma.

Robinson tecknade åt vilden, att han skulle ta de dödas bågar och pilar samt följa honom. Men denne lät genom många ivriga åtbörder förstå, att det var nödvändigt för deras egen skull att först gräva ned de döda kropparna i sanden, för att de andra människoätarna ej måtte upptäcka dem, ifall de skulle söka efter sina kamrater. Robinson insåg, hur klokt detta råd var, och gav sitt bifall. Med tillhjälp av yxan hade vilden inom en kort stund grävt en så djup grav i sanden åt de fallna, att intet mänskligt öga var i stånd att upptäcka dem.

För första gången hade Robinson en mänsklig följeslagare, då han efter denna händelserika dag återvände till sin grotta. Också klappade hans hjärta av tacksamhet mot Gud.

Ett namn måste han ju ge sin nye kamrat, och eftersom det just var på en fredag han funnit denne, beslöt han att kalla honom *Fredag*.

---

29. Räddade!

Fastän Robinsons första sammanträffande med vildarna fått en lycklig utgång och till och med skaffat honom en kamrat, insåg han alltför väl, att hans ställning var mycket farlig. När människoätarna slutat sin avskyvärda mål-

tid, skulle de säkerligen leta efter sina två försvunna kamrater och den bortsprungna fången. Man hade sett, i vilken riktning de försvunnit, och spåren skulle lätt leda till Robinsons grotta. Blevo han och Fredag anfallna av vildarna, skulle båda två säkerligen trots alla försiktighetsmått bli övermannade och tagna till fånga. Han ryste vid tanken på det öde, som i så fall väntade dem.

De hade nått bergets topp. I skydd av småskogen och de höga buskar, som täckte sluttningen, kunde de se ned på platsen, där den gräsliga festen ännu pågick. Båtarna lågo kvar vid stranden, och mörka gestalter trängdes omkring bålet. Vad skulle Robinson göra? Skulle han bege sig till fästningen och där invänta deras angrepp? Eller skulle han draga sig undan till »sommarnöjet» för att möjligen på det sättet undgå deras efterspaningar? Det sättet vore kanske klokast. Men det tilltalade honom inte riktigt. Hade han gett sig i leken, fick han leken tåla; det passade en man bäst. Början hade varit god, och lycka ger mod. I förtröstan på sin goda sak beslöt han bli kvar i fästningen, vinkade åt Fredag att följa efter och klättrade ned för repstegen.

Vilden gjorde stora ögon vid åsynen av gårdsplanen, grottan, skiffervallen, planteringarna och alla de många nyttiga saker, som Robinson under årens lopp förfärdigat. Den vilda folkstam, som Fredag tillhörde, stod så lågt, att allt detta föreföll honom som riktiga underverk, fast en del ju var av ganska enkel beskaffenhet. En

gammal fattig torpare, som aldrig i hela sitt liv varit utanför gränserna av sina undangömda åkerlappar och så med ens förflyttas till ett kungligt slott, skulle ej ha blivit mer häpen än Fredag nu blev.

Robinson förklarade för honom med tecken, att han väntade ett anfall av vildarna, och att han ämnade försvara sig. Fredag förstod honom, drog samman ögonbrynen, rullade ögonen och knöt händerna mot det håll, där vildarna voro, för att visa sin räddare, att han inte var rädd utan tappert skulle kämpa vid sin befriares sida. Robinson nickade förnöjd, gav honom en lans, en båge och en bunt pilar samt pekade på berget. I första ögonblicket fattade Fredag ej hans mening, men så förstod han, och han skyndade uppför repstegen för att noga ge akt på fiendens alla rörelser. Han kände sig stolt, då han ställde sig som vakt där uppe.

Själv stannade Robinson kvar nere i fästningen. Först synade han noga alla sina vapen. Han hade under årens lopp skaffat sig en hel mängd sådana. Ty var gång han på sina strövtåg kring ön funnit en skarp sten, en rak trädstam, ett segt och böjligt bågträ, hade han tagit dem med sig hem och så på lediga stunder ökat sin rustkammare.

Från väster eller söder kunde han vänta anfallet. Åt dessa sidor lade han därför uppe på skiffervallen en del pilar och lansar, så att de skulle vara till hands, ifall fienden skulle rycka an. Därpå började han i köket ställa i ordning kvällsvard åt sig och sin gäst.

Ett par gånger hörde han rop och skrik i fjärran och trodde då, att fienden var i annalkande. Men när han med ängsliga miner nere från gårdsplanen såg på sin nya vakt, skakade denne endast på huvudet och tecknade med handen, att ingen fara var på färde.

Slutligen började Fredag hoppa och dansa, vinkade åt Robinson och utstötte dämpade jubelrop. Denne skyndade då uppför repstegen och såg till sin stora glädje, att alla båtarna foro sin väg. För så vitt han kunde förstå av Fredags tecken och miner, hade vildarna först en rätt lång stund väntat på sina kamrater; därefter hade några simmat över viken och ropat efter de försvunna utan att få något svar. Det var dessa rop, som Robinson hört allt emellanåt. När emellertid deras sökande var fruktlöst och solen alltmer närmade sig sin nedgång, tordes de synbarligen ej vänta längre för att ej bli överraskade av mörkret.

Faran var således över för denna gång, och glada till sinnes stego Robinson och Fredag ned för sin repstege.

— Vad en dag kan bära mycket i sitt sköte! tänkte Robinson.

---

30. Samlivet ordnas.

Vid kvällsvarden fick Robinson tillfälle att ta sin skyddsling i närmare skärskådande.

Det var en välväxt, rask yngling av omkring tjugu års ålder. Hans hud var kopparröd och

blank som brons; håret var kolsvart, långt och glänsande, näsan böjd och kort, läpparna smala och mörkröda, tänderna vita som elfenben. I båda öronen bar han prydnader av musslor och koraller samt på huvudet en vippa brokiga fjädrar, men för övrigt var han enligt sin stams sedvänjor naken från topp till tå.

Robinson hade före måltiden gjort Fredag ett slags kjortel av lamaskinn, som han fäst kring vildens höfter med ett bastrep. Naturligtvis kunde Fredag till en början ej fatta, vartill denna dräkt skulle tjäna, men slutligen gissade han, att den skulle beteckna hans egenskap av slav åt den, som räddat honom från en grym död. Han knäböjde för Robinson, lade sitt ansikte mot jorden och satte åter Robinsons fot på sin nacke. Därpå rusade han upp, hoppade, dansade och gav till det ena jubelropet efter det andra, klappade i händerna och visade på tusen andra sätt, hur glad han var att få tjäna den man, som räddat hans liv.

Gärna hade Robinson kastat sig i famnen på den, som hädanefter skulle dela glädje och sorg med honom. Men han kände ju ännu inte sin nye kamrats sinnelag och ansåg det därför vara klokast att tills vidare hålla honom en smula på avstånd och ta emot hans hyllning med en konungs värdighet. Han lät därför Fredag genom tecken förstå, att han frälst dennes liv och tagit honom i sitt beskydd, men att han därför också av sin undersåte fordrade obetingad lydnad.

Han hade ett dunkelt minne av, att han läst om hur befolkningen på Söderhavets öar brukade kalla sin hövding *kazika* och beslöt att se, vilket intryck detta ord skulle göra på den unge mannen. Det hade en förunderlig verkan. Mer än alla tecken gjorde det klart för Fredag, vilken ställning han intog gent emot sin räddare. Han upprepade ordet flera gånger med allvarlig stämma, kastade sig vördnadsfullt till marken framför Robinson, grep hans lans och satte flintspetsen på sitt bröst för att därmed ge till känna, att Robinson var hans herre i allt och kunde ta hans liv, om han så ville.

Med mild värdighet räckte Robinson honom handen och befallde honom gå in i grottan. Här var bordet dukat med mjölk, ostron och kokosnötter till kvällsvard. Robinson satte sig på sin stenbänk, som var övertäckt med en lamafäll, och på golvet vid hans fötter satt Fredag. Och så åto de tillsammans, kung Robinson samt hans förste och ende undersåte.

Den stackars enslige skeppsbrutne mannen

var i detta ögonblick på sätt och vis en konung. Genom sin överlägsenhet i avseende på rådighet, klokhet och vetande var han vildens herre. Visserligen hade Robinson blott denne ende undersåte — utom lamahjorden och papegojan. Men hans makt var istället så mycket större.

Men fast Fredag nu var både hans statsminister, general och riksmarskalk, vågade hans konung icke låta honom bli överkammarherre. Robinson fann det nämligen betänkligt att låta honom sova i grottan, detta av rädsla att Fredag skulle komma underfund med den hemliga utgången. Han hade ju ännu ej haft tillfälle att sätta vildens trofasthet på prov. Därför lät han honom bära ett fång hö ned i källaren och där ordna ett nattläger åt sig. Och för säkerhets skull lade han sina vapen bredvid sin egen bädd.

Därpå företog sig envåldshärskaren att i egen hög person uträtta en syssla, som sällan faller på konungars lott. Han mjölkade nämligen med egen hand sina lamadjur inne på gården. Fredag blev mycket förvånad över detta. Han hade aldrig haft en aning om, att mjölk är en sund och närande dryck, emedan hans landsmän ej använde mjölk. Men när han fick smaka den, blev han förtjust och var mycket belåten, när Robinson genom tecken lät honom veta, att det hädanefter skulle bli *hans* göra att sköta mjölkningen. Han fick strax försöka, och det gick bättre, än både Robinson och han själv väntat.

Trötta av denna dags ansträngningar längtade båda till vila och sömn. Men innan Robinson slöt sina ögon, tackade han Gud för allt gott men först och främst för att han nu fått en like till hjälp och glädje. »Delad sorg är halv sorg, delad glädje är dubbel glädje», säger med rätta det gamla ordspråket.

31. Eld, eld!

Inga yttre händelser störde nattens frid. Robinson vaknade emellertid flera gånger. Dels förföljde honom minnena från föregående dag, då han varit tvungen att döda en människa, ehuru han visserligen gjort det för att rädda både sitt eget och en annans liv. Det oroade i alla fall hans samvete. Dels var han så lycklig över att äntligen under sitt tak ha en medmänniska, om det också blott var en okunnig vilde, med vilken han ännu ej ens kunde tala. När han hörde Fredags lugna andedrag från det öppna källarrummet, kände han sig säker på, att vilden var en ärlig och trofast själ, som aldrig skulle löna gott med ont.

Så snart dagen grydde, gingo Robinson och Fredag ner till stranden, där människoätarna dagen förut firat sin blodiga fest. Under vägen gingo de förbi den plats, där Fredag föregående dag begravt de fallna fienderna. Här stannade den unge vilden, kastade sig ned och började gräva med händerna i sanden, såg bedjande på Robinson, smackade med läpparna och skar tänderna. Med fasa och skräck begrep Robinson vad han menade. Fredag, som han räddat från att bli uppäten, ville nu själv gräva upp ett av liken och äta dess kött. Robinson grep honom hårt i armen, skakade på huvudet och såg bister ut samt drev honom bort från platsen. Lydigt följde Fredag sin herre, ehuru han tydligen ej

var i stånd att fatta, varför han inte kunde få ett gott mål av sina fallna fiender, något som han var van att anse både såsom en triumf och en njutning.

Om en stund nådde de den plats, där vildarna under gårdagen förrättat sina människooffer. Det var en förfärlig syn. I en stor krets kring bålet var sanden uppsparkad efter den vilda dansen; här och där syntes rödbruna, fuktiga fläckar, där människoblod sipprat ned i sanden, och till höger och vänster lågo avgnagda ben samt stycken av huvudskålar. Med fasa vände Robinson sig bort och befallde Fredag begrava dessa hemska kvarlevor, medan han själv gick bort till eldstaden för att se, om inte en gnista ännu skulle glöda under askan. Detta var tyvärr ej fallet. Missmodig stirrade han på de svarta bränderna; nu skulle det bli ändå värre än förr att vara utan eld, då det fanns två munnar att mätta.

Fredag såg, att hans herre var nedslagen, och sökte gissa sig till orsaken. Plötsligt sprang han bort, ryckte yxan från sin kazikas bälte och ilade i full fart från stranden upp i skogen. Innan Robinson ännu sansat sig och hunnit fatta meningen härmed, var vilden försvunnen.

— Vad tänker han göra? undrade Robinson och ropade med barsk stämma på Fredag, att han strax skulle komma tillbaka.

Han fruktade genast förräderi från vildens sida. Kanske skulle denne erövra fästningen, stänga Robinson ute, ta hans ägodelar, lägga sig i försåt för honom och mörda honom med

hans egen yxa? Kunde han verkligen vänta trohet eller tack av en varelse, som var så rå, att han inte tvekade att äta jordade människors lik?

Robinson kände sig illa till mods. Denne broder, som han av hela sin själ önskat sig, denne vilde, som han frälst från en kvalfull död ...

Men där kom ju Fredag åter i fyrsprång fram ur skogen. Och i handen hade han en knippa torrt gräs, ur vilket det rök — ja, verkligen! I samma ögonblick gräset flammade upp i klar låga, kastade Fredag det på marken, lade torra kvistar och ris ovanpå, blåste på lågan, och snart brann och sprakade en liten eld på stranden. Därpå vände Fredag sig mot Robinson, och hela hans ansikte strålade av glädje.

Robinson blev alldeles utom sig av fröjd — först därför, att Fredag visat sig som en trofast vän, som sökte gissa sig till hans önskningar, och sedan därför, att han åter hade eld. I ett ögonblick av glädje glömde han alldeles sin konungavärdighet, föll Fredag om halsen, kramade och omfamnade honom samt försäkrade, att han aldrig skulle glömma denna tjänst, och att de från denna stund voro vänner i liv och död.

Fredag förstod icke ett ord, stackars man, men han märkte, att hans herre var nöjd med honom, och det gjorde honom glad. Han sökte nu förklara, att han sprungit till skogen, funnit ett stycke torrt trä, huggit sönder detta med yxan samt hastigt gnidit de båda bitarna mot varandra, tills de börjat glöda. Han kunde konsten, han, den vilde mannen! Därpå hade han

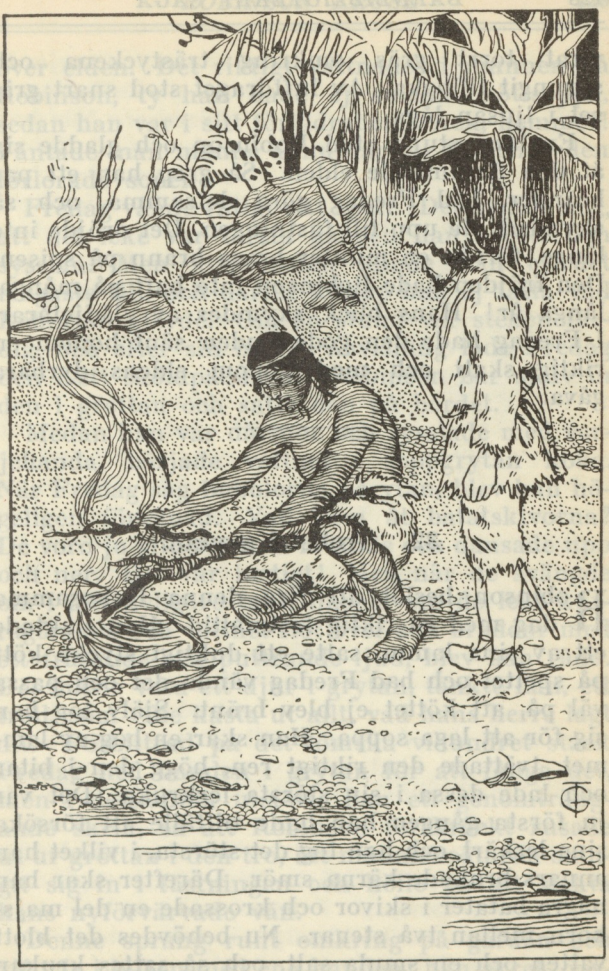

Snart sprakade en eld på stranden.

virat torrt gräs omkring trästyckena och sprungit tillbaka. Av luftdraget stod snart gräset i ljusan låga.

En lång stund stod Robinson och gladde sig åt den flammande elden. Så grep han ett par bränder, bad Fredag göra detsamma, och så skyndade de upp till fästningen. Det dröjde inte länge, förrän en munter brasa brann på spisen. Den fröjden hade Robinson inte haft på många, långa år! Hans blick skymdes av glädjetårar. I Fredag hade den gode Guden sänt honom en riktig skatt och med honom eldens dyrbara gåva.

---

32. Trollet i grytan.

Robinson beslöt att fira denna lyckosamma dag med en riktig festmåltid. Han slaktade ett av sina lamm, satte ett duktigt stycke kött på spettet och bad Fredag vända det och passa väl på, att köttet ej blev bränt. Själv tog han sig för att laga soppa. Han skar en bog av lammet, tvättade den riktigt ren, högg den i bitar och lade dessa i sin största lerkruka. Det var ju första gången han hade tillfälle att försöka sina lerkärl, och han tog det största, i vilket han annars brukade kärna smör. Därefter skar han några batater i skivor och krossade en del majskorn mellan två stenar. Nu behövdes det blott vatten och en smula salt, och så sattes krukan

över elden. Det riktigt vattnades i munnen på Robinson, ty han hade ej smakat köttsoppa, sedan han var i sitt föräldrahem. Ack, hemmet! Väntade man månne ännu där att få återse den förlorade sonen?

Fredag vände flitigt sitt spett. Det syntes nog, att det icke var första gången han skötte den sysslan. Men kokkonsten kände han ej det ringaste till, och därför kunde han ej fatta vad Robinson gjorde. Om en stund var steken färdig, och efter sin herres anvisning lade Fredag den i ett sköldpaddskal. Robinson bar själv in den i grottan och satte den på bordet.

Medan han var därinne och sysslade med varjehanda, började vattnet i soppgrytan koka. När Fredag såg bubblorna på ytan, blev han högeligen förvånad. Vad kom åt batatskivorna? De voro ju alldeles som levande och dansade upp och ner. Det var lustigt! Men när de svängde om i allt livligare takt, liksom om de lekt kuragömma, och vattnet flöt över alla bräddar med ett fräsande och puttrande ljud, blev han rädd. Det måste vara ett djur i grytan, tänkte han, ett troll, som ville kasta ut allt, vad hans herre lagt dit. Förbittrad på det lömska vidundret stack Fredag ned handen i grytan för att fånga det, men i detsamma utstötte han ett genomträngande skrik, så att Robinson förskräckt rusade ut ur grottan i den tro, att människoätarna smugit sig in i fästningen och höllo på att slakta hans nyförvärvade vän.

Denne sprang runt omkring på gården och viftade i luften med ena handen; han skrek oav-

brutet och gjorde de förfärligaste grimaser. När han fick syn på Robinson, sprang han bort till denne, pekade på grytan, som stod helt lugnt och puttrade, visade sin skållade hand och jämrade sig, så det var ynkligt att höra.

Robinson förstod genast, att vilden stuckit handen i grytan, fast han omöjligt kunde begripa, hur han kommit på en sådan idé. Han hade svårt att hålla sig från att skratta åt Fredags ömkliga min men skyndade ner till bäcken, ryckte av några saftiga blad, som växte där, rusade tillbaka, klöv bladen och lade den mjuka, kylande bladvävnaden om handen samt virade några basttrådar om det hela. Smärtan lindrades strax, men Fredag måste flera timmar gå med bindan om handen.

När Robinson hällde upp soppan, visade han Fredag, att det ej fanns något levande djur på

grytans botten. Men först lång tid efteråt, när Fredag lärt sig Robinsons språk, fick denne förklaring på den förskräckelse, som länge grep Fredag vid åsynen av kokande vatten. Då han ej kunde upptäcka något levande djur i grytan, trodde han fullt och fast, att det varit någon ond ande, som tillfogat honom den gräsliga smärtan. I denna tro styrktes han därav, att Robinson ej var lik någon av de människor han förut sett utan hade vit ansiktsfärg samt långt skägg och således ovillkorligen måste vara en stor trollkarl, som hade en hel här av andar i sin tjänst.

Det var sålunda förspilld möda, när Robinson försökte övertala Fredag att smaka på soppan — han skulle ej vågat röra vid en sådan trolldryck, om det så gällt hans liv. Så mycket bättre smakade den Robinson, fastän han i brist på sked måste dricka den ur en liten lerskål. Men när steken kom fram, ville Fredag också vara med, *den* var inget trolltyg utan någonting, som han förstod sig på.

---

33. Befästningsarbeten och språkundervisning.

Fast Robinson aldrig, sedan han kom till sin ö, känt sig så lätt om hjärtat som nu, hyste han dock i sitt sinne ett djupt bekymmer för framtiden. Han fruktade, att vildarna skulle vända tillbaka för att söka sina förlorade kam-

rater och då uppspåra honom och Fredag. De skulle i så fall säkerligen utkräva en grym hämnd på dem båda.

Därför upptog han ånyo sin gamla föresats att förvandla sin bostad till en riktigt stark fästning. Så länge han varit ensam, hade han endast ofullkomligt kunnat värna sin bostad. Nu hade fästningen två mans besättning, och nu skulle planen nog kunna genomföras.

Robinson steg därför uppför sin repstege och tog från bergets topp en överblick av sin bostad och dess omgivningar. Skiffervallen, som han med så stort arbete uppfört och som omgav tre sidor av hans gård, skulle förbli orubbad. Men utanför den tänkte han ta bort både skogen och kaktushäckarna samt det gamla stängslet av pilträd, så att det runt om bostaden eller skiffervallen skulle bli en öppen plats med femton meters bredd. Då skulle en fiende inte kunna smyga sig inpå honom utan att bli upptäckt.

Sedan ämnade han gräva en bred och djup grav utanför skiffervallen, och längs dennas yttre rand skulle han sätta en lång rad spetsiga pålar eller palissader, som det heter på befästningsspråket. Och slutligen skulle den vattenledning, som han så länge drömt om, nu komma till stånd. Vattnet skulle ledas från bäcken till fästningsgraven och sedan genom en sidoränna tvärs igenom själva gårdsplanen, så att man, i händelse av en långvarig belägring, ej skulle lida brist på vatten.

Ja, nog var detta stora planer, helst om man tar hänsyn till hur ofullkomliga verktyg Robin-

son hade. Fästningsgraven borde vara minst två meter djup och fyra meter bred, om den skulle göra någon nytta. Men för grävningsarbetet hade Robinson inga andra redskap än spadar av musselskal, inte en hacka, inte en skovel. Minst fyrahundra pålar behövde han till palissader, och alla dessa skulle göras av trädstammar, som han först måste fälla i skogen och sedan göra i ordning med slöa stenyxor. Att leda vattnet från bäcken krävde också ett långvarigt och svårt arbete.

Men under årens lopp hade Robinson vant sig vid uthållighet i arbetet och måst nöja sig med ofullkomliga verktyg, så att dylika svårigheter avskräckte honom ej. Han hade tagit till valspråk:

Med Guds hjälp och friskt mod!

Naturligtvis var det inte lätt att få Fredag att förstå, vad han skulle göra. Allting måste ju förklaras för honom genom tecken. Men med var dag gick det lättare. Till en början fick Fredag i uppdrag att gå ner till stranden för att söka efter musselskal och flata, vassa stenar, som kunde användas vid grävning och pålbygge.

Följande dag togo de itu med arbetet, som fortsattes med liv och lust från tidiga morgonen till sena kvällen. Någon påhälsning av människoätarna hade de ej att frukta vid denna tid, då passadvinden ständigt blåste. Den hade nämligen sådan riktning, att vildarna hade svårt

att lägga till vid ön under de månader, då den härskade.

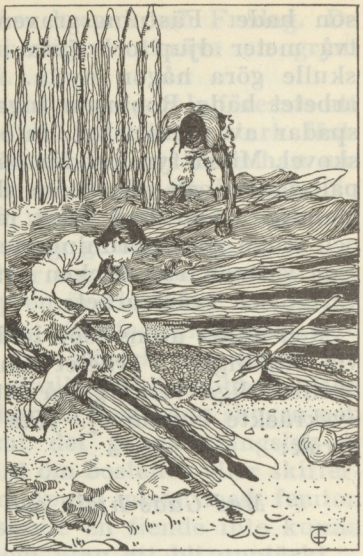

När de höllo rast, sökte Robinson lära Fredag litet engelska. Fredag kunde snart namnen på de föremål, som befunno sig i och utanför grottan, kroppens olika delar, klädesplaggen, havet, bäcken, skogen, luften, djurens namn o. s. v. Därpå fick han börja foga samman två, tre och flera ord till enkla meningar.

Fredag hade lätt för att fatta och gjorde sitt bästa, helst som han fann undervisningen rolig och lärorik. Det dröjde ej heller stort mer än ett halvt år, förrän han kunde tala med sin lärare om deras gemensamma arbeten, väderleken, vildarna, husdjuren och annat sådant. Inte lärde han sig någonsin att tala flytande, och många fel gjorde han, men det var dock något helt annat, än när Robinson måste låta sig nöja med Påls papegojpladder. Och ändå hade detta

en gång gjort honom så glad. Nu kunde han knappt fatta, hur det kunnat roa honom.

Med var dag visade sig också Fredag allt mer som en stark och outtröttlig arbetare och — vad mera var — som en god och trofast vän, som älskade sin herre av hela sitt hjärta. Robinson kunde ej annat än hålla mer och mer av honom, helst sedan de börjat kunna tala med varandra. Och hur ivrigt mottog ej vilden de lärdomar Robinson under deras samvaro sökte ge honom!

34. Fredags hemlängtan.

Regntiden vållade ett uppehåll i arbetet, men sedan började Robinson och Fredag på nytt, och efter bortåt ett halvt års förlopp var allting i ordning. Nu kunde de med gott mod avvakta ett anfall av vildarna, ty innan någon av dessa hunnit komma över graven och bestiga pålverket, skulle han bli upptäckt och antingen nedskjuten med en pil eller spetsad på en lans.

Robinson och Fredag hade en dag bestigit en höjd vid norra kusten av ön. Här kunde de skåda långt ut över havet. Fredag såg sig uppmärksamt omkring åt alla sidor.

Med ens skyggade han med handen för ögonen, uppgav ett jubelrop samt började hoppa och dansa och göra de sällsammaste åtbörder. Robinson började tro, att hans vän fått solstyng eller förlorat förståndet.

— Vad går åt dej, Fredag? sporde han förskräckt.

— Juk huu!! Juk huuu! skrek Fredag. Se land, se välsignat land, *se mitt eget land!*

Hans kinder glödde och ögonen tindrade.

— Var då? Jag kan inte se annat än hav, förklarade Robinson.

— Fredag stora ögon, långa ögon! Se mitt eget land, min fars land. Juk hu, huuu!

— Ligger ditt fädernesland där? Bryr du dej så mycket om det?

— Fredag mycket glad! Juk hu! Faders land!

— Vill du gärna komma hem till ditt eget land igen? sporde Robinson.

— Gärna hem. Mycket glad!

Och Fredag hoppade och dansade, så att svetten lackade av honom. Men så rätt och naturligt det föreföll, att vilden skattade sitt fosterland och sin fader så högt, blev Robinson nedslagen. Kanske skulle Fredag en dag lämna honom lika ensam, som han förut varit. Han beslöt därför att pröva vännen.

— Längtar du efter att åter komma hem och äta människokött? sporde han.

— Nej, nej! Fredag lära sitt folk att inte äta människor utan äta lamakött och dricka mjölk och inte vara grymma.

— Men om de nu äter upp dej?

— Nej, nej. Vänner inte äta vänner, bara dödade fiender. Inte äta Fredag.

— Utan båt kan du inte komma hem till de dina.

— Fredag göra kanot — Fredag gjort en, två, tre kanoter förr i faders land.

— Då är det bäst, att du gör dej en båt och seglar hem till ditt folk, sade Robinson allvarligt. Det är klart, att du längtar dit, och jag vill inte hindra dej att fara.

Fredag skakade upprepade gånger på huvudet.

— Nej, kazika följa med, Fredag ro, ro stora havet hem till faders land, faders folk. Fredag ro kazika.

— Du får allt fara ensam. Jag har ingen lust att bli uppäten av din släkt.

— Fredags folk inte äta Fredags kazika.

— Det törs jag inte lita på. Men res du!

— Fredag alltid vara hos kazika, gå här, äta här, sova här. Men kazika ond på Fredag och skicka Fredag bort.

— Nej, du längtar ju själv hem.

— Om inte kazika resa, inte heller Fredag resa.

Robinson blev rörd av detta bevis på tillgivenhet.

— Skulle du för min skull vilja avstå från att se ditt land? Och ändå blev du så glad, när du såg det skymta långt i fjärran! Jag förstår dej så väl. Om det landet, där jag har min far och mor och gamla vänner, låg så nära, som ditt ligger, skulle jag inte vara sen att ge mej av dit. Och därför ska vi hjälpas åt att få en båt färdig, och sedan ska du fara hem.

Då räckte Fredag sitt spjut fram till Robinson, pekade på sitt nakna bröst och sade:

— Kazika taga Fredags liv. *Fredag bli hos kazika död eller levande.*

Robinson var övervunnen. Han grep sin väns hand och tryckte den hjärtligt.

— Tack för din vänskap! sade han. Icke ska jag ta ditt liv. Vi ska istället hålla trofast samman, och i morgon ska du få se en båt, som jag hållit på med länge. Kanske får vi den snart färdig, då vi är två.

Fredags anlete strålade av glädje, då han hörde, att kazika satte värde på hans vänskap, och han kände sig stolt och lycklig.

---

35. Fredag som läromästare.

Följande morgon gingo de till det stora brödfruktträdet, som kostat Robinson så mycken svett och möda. Robinson var inte litet stolt över det storverk han här påbörjat.

Men Fredag fann det alls icke beundransvärt: han slog med båda händerna och skakade på huvudet, som om han velat säga, att det där dugde inte.

— Tycker du det är så dåligt gjort? sade Robinson litet stött. Jag skulle just vilja se dej göra det bättre!

— Fredag inte göra båt med yxa. Fredag göra båt med eld.

Robinson blev mycket förvånad.

— Eld bita större stycken än yxa, fortsatte

Fredag. Eld bränna här, bränna här. Fredag passa på, släcka elden på rätt ställe. Fredag göra kanot, när nästa regntid varit.

Robinson förstod med ens Fredags mening, men även om han själv kommit på den tanken, hade det ju tjänat till ingenting, då han inte haft någon eld, sedan han låg sjuk. Fredag hade skaffat elden och visade nu ett nytt sätt att begagna den. Det var minsann en duktig kamrat, som Robinson fått på sin ö.

Det var också med helt andra känslor än förut som den forne enstöringen motsåg regntiden denna gång. Han hade mänskligt sällskap och kunde tända sin lampa, när det blev skymning. Detta var något helt annat än förr, då han suttit dyster hela de långa, mörka dagarna i sin grotta och lyssnat till de eviga störtskurarna.

Fredag kände till många växter och sättet att använda dem, liksom han även kunde utföra en hel del arbeten, som voro Robinson obekanta. Och många företag kunde de nu lätt gå i land med, då de voro två och hjälpte varandra. Robinson ensam hade ej orkat med dem. På så sätt hjälptes de troget åt och levde mer för varandra än för egen fördel.

Fredag förstod sig till exempel synnerligen väl på att av bast förfärdiga mattor, så fina, mjuka och tunna, att de kunde begagnas till kläder. Snart nog hade Robinson också lärt sig den konsten, och inom kort tid hade de gjort så mycket mattväv, att det räckte till en dräkt åt dem var. Det var en lycklig dag, då Robinson kunde få lägga av sin styva, obekväma kostym

av lamans ogarvade hud och kläda på sig den nya. Han kände sig nu som en ny människa.

Fredag förstod att tillverka tåg och snören av kokosnötens bast, vida bättre än de, som Robinson åstadkommit. Han kände även ett förträffligt sätt att knyta fisknät, och det dröjde ej länge, förrän hans kazika också lärt sig detta.

Under dessa sysselsättningar fortfor Robinson att öka Fredags språkkunskaper, och genom förklaringar över många ting i naturen sökte han vidga hans förstånd och vetande.

---

36. Fredags begrepp om Gud.

En dag sutto de i grottan och knöto fisknät vid skenet från den lilla lampan. Fredag hade berättat sina barndomsminnen och skildrat ett och annat av de krigståg, i vilka han deltagit med sina stamförvanter. Då blev Robinson nyfiken att få veta, vilka begrepp Fredag kunde ha om Gud.

— Säj mej, Fredag, sade han, vet du, vem som skapat himmel, jord och hav?

— Skapat? Vad betyda det ordet, kazika?

— Jag menar: vem har gjort det?

— Det har *Tupan*, svarade Fredag.

— Vem är Tupan?

— Det är han, som dundrar. Dundrar högt uppe. Bom! Bom!

Och Fredag sökte härma åskan.

— Vad vet du om honom?

— Han är en gammal, gammal man — mer gammal än solen och månen och stjärnorna. Alla ting säga »O» till honom.

Fredag kastade sig på knä för att beteckna att alla ting tillbedja honom.

— Är han ditt folks gud?

— Han över alla, lever alltid. Har många hustrur och många barn, de också leva länge. Men Tupan är deras kazika.

— Var bor han?

— På de höga bergen i öster, i de guldskimrande skyarna, som segla över de vita bergstopparna.

— Har du sett honom, Fredag?

— Nej, aldrig. Bara ovakakierna se Tupan,

när de bära fram offer till honom. De säga »O» till honom och tala sedan om, vad han hava sagt.

Robinson fann efter en stunds begrundande, att Fredag med »ovakakierna» menade stammens präster.

— Nå, sade han, vart kommer människorna, när de dör?

— Somliga komma till Tupan. De bliva hans slavar och göra allt arbete i hans skyslott. De modiga han giva åt Tupans döttrar, och de leva länge och lyckliga. Men då de skola hava dödat och ätit upp riktigt många fiender.

Robinson kunde nu förstå, varför vildarna firade glädjefester, när de tagit några fångar, som de kunde slakta och förtära. Varje sådan fest bragte dem närmare saligheten i ett annat liv och gjorde dem värdiga att bli gudar. Det var därför Fredag velat gräva upp liken av sina förföljare. Men det smärtade Robinson, att hans vän skulle vara så okunnig. Och från den dagen började han, så gott han kunde, att tala med Fredag om Gud och om Jesus Kristus. Det gick mycket långsamt att berätta om allt detta, ty Fredag kunde till en början ej förstå en mängd ord och uttryck, som Robinson använde. Men så småningom började Fredag förstå en del, och då fattade han en varm kärlek till denne Gud, som var så mäktig och som så högt älskade sina barn. I synnerhet älskade han att höra om Jesus, som vandrade omkring bland de fattiga och eländiga, botade sjuka, bespisade de hungriga och slutligen offrade sitt liv för människorna.

Snart lärde sig Fredag tio Guds bud och bönen Fader Vår, och från den dagen läste han och Robinson gemensamt sin aftonbön. Fredag sade själv, att kazikas Gud av kärlek låtit honom falla i fiendernas händer. Annars hade han inte blivit bekant med kazika, som lärt honom så mycket, och aldrig hade han väl heller fått höra så mycket om den gode Guden.

37. Båten sättes i sjön.

Störtskurarna och stormarna upphörde, och åter log himlen blå och klar. Och med glatt mod tog Robinson åter itu med sin båt.

Nu var det Fredag, som övertog ledningen av arbetet. Väl hade Robinson under årens lopp huggit bort en god del av den väldiga stammen, men ännu återstod mycket arbete.

Först gällde det att fälla trädet — stammen blev nämligen lättare att bearbeta, om den låg på marken. Fredag tände eld runt om stammen, så att den började brinna, men passade noga på, att elden ej fick utbreda sig längre än lämpligt var. Småningom förtärde elden den allra nedersta delen av stammen, och slutligen återstod här endast en smal, svartbränd pelare. Då kastade Fredag ett tåg om en av de stora grenarna i toppen, och med förenade krafter halade Robinson och Fredag i tåget för att dra omkull trädet.

Ett starkt brakande visade, att de inte drogo förgäves. Robinson räknade takten, och så halade de åter. Det brakade i stammen, och långsamt segnade den väldiga kronan mot marken. De släppte hastigt tåget och sprungo åt sidan för att ej träffas av trädet, och i nästa ögonblick låg skogens jätte på marken, som darrade efter stöten.

Fredag hade låtit trädet falla så, att den av Robinson uthuggna urholkningen låg uppåt. Nu gällde det att skilja av toppen, och även detta gjorde de snabbt och lätt med hjälp av elden. Därpå skulle de göra öppningen i trädet större, så att bottnen och sidorna blevo tunnare. Fredag tände eld inuti urholkningen och skötte den med sådan skicklighet, att tillräckligt mycket trä brändes bort, så att skrovet varken blev för tjockt eller för tunt. Efter ett par månader hade Fredag själva båten färdig.

Under tiden gjorde Robinson en mast och ett par åror; som segel ämnade han använda en av de stora bastmattor de gjort under regntiden.

Men hur skulle de få båten i sjön? Olyckligtvis var det ett långt stycke till stranden, fast marken sluttade hela vägen och ingen skog hindrade. Men de voro inte rådlösa. De använde samma utväg, som våra skeppsbyggare, när ett fartyg skall »gå av stapeln», som det heter. Först skaffade de sig ett par runda trädstammar och några duktiga hävstänger av trä. Sedan lyfte de båtens främre del — stäven — med en av hävstängerna och lade en rund trädstam under; därpå makade de båten ett stycke längre

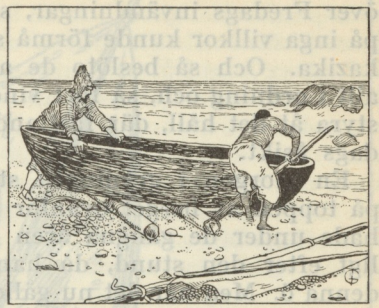

fram på rullen samt stucko en ny rulle under stäven, och nu gick det ganska lätt att skjuta fram båten på de två rullarna. När den ena rullen blev fri bakom båtens akter, flyttades samma rulle åter fram och lades under stäven. På detta sätt fingo de snart båten ned till stranden. Robinson och Fredag blevo mycket förtjusta, när de sågo, hur lätt båten flöt på vattnet. Det var långa års arbete, som nu krönts med framgång för Robinson.

Nu återstod ingenting annat än att göra i ordning en duktig matsäck, bära ned vapnen i båten och så avsegla. Men vart skulle de styra kosan?

Fredag ville hem till sin ö, till »fars land». Farvattnet dit kände han till punkt och pricka, eftersom han flera gånger farit den vägen. Robinson å sin sida ville helst styra färden mot fastlandet, där han hoppades finna européer, som kunde hjälpa honom att återvända hem. Men han visste ej vägen dit, och kanske var detta fastland hundratals mil avlägset, under det Fredags ö låg inom synhåll för vildens skarpa öga. Robinsons längtan att komma i beröring med bildade människor segrade slutligen

över Fredags invändningar, särskilt som denne på inga villkor kunde förmå sig att skiljas från kazika. Och så beslöto de att nästa dag göra allt i ordning och, så fort vinden blev gynnsam, styra åt det håll, där fastlandet låg, enligt Fredags åsikt.

En morgon i gryningen stodo de resfärdiga på toppen av berget ovanför grottan. Robinson hade under de gångna åren längtat så outsägligt efter den stund, då han skulle få lämna denna ö. Men när det nu gällde att fara, kändes det ej så lätt, som han tänkt.

Han lät Fredag gå i förväg ned till båten och steg själv upp på bergets högsta spets. Här såg han sig omkring åt alla sidor.

Där nere låg fästningen med sina grönskande inhägnader, den lilla gården med fisknät och lamahudar samt de lerkärl, som vållat honom mycket bekymmer och mycken glädje. Vid bäcken betade hans lilla hjord, som varit honom till så mycken nytta och så ofta skingrat hans bekymmer. Vem skulle väl nu ta hand om de vänliga djuren? Säkert skulle de sakna och sörja sin herre. Och där borta låg hans lilla »sommarnöje». Allt detta hade han lärt sig älska, från och med träden, vid vilkas fot han sökt skugga mot middagssolens glöd, till klipporna, i vilkas rämnor han funnit det för honom så oumbärliga saltet.

När han steg ned från berget, var hans blick skymd av tårar. Till all lycka skingrades snart hans dystra stämning. Pål, hans livliga och muntra papegoja, kom flygande mellan träden

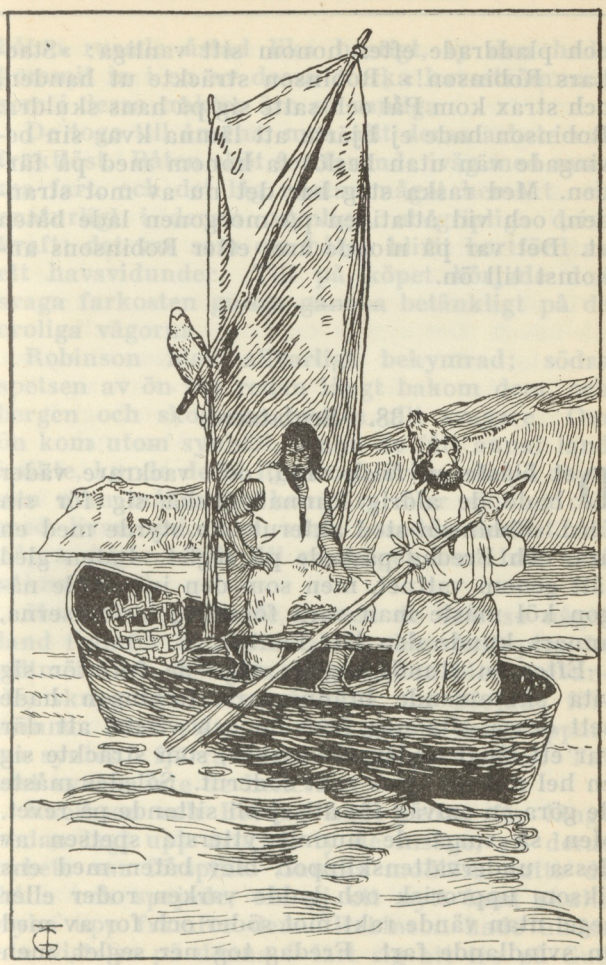

Vid åttatiden på morgonen lade båten ut.

och pladdrade efter honom sitt vanliga: »Stackars Robinson!» Robinson sträckte ut handen, och strax kom Pål och satte sig på hans skuldra. Robinson hade ej hjärta att lämna kvar sin bevingade vän utan beslöt ta honom med på färden. Med raska steg bar det nu av mot stranden, och vid åttatiden på morgonen lade båten ut. Det var på nionde året efter Robinsons ankomst till ön.

---

38. Seglatsen.

Det blåste en frisk vind, och vackrare väder hade de aldrig kunnat önska sig för sin färd. Robinson stod akterut och styrde med en åra, och Fredag passade på seglet. Båten gled lätt genom vattnet, men som den inte hade någon köl måste man vara försiktig i rörelserna, annars kunde den lätt kantra.

Efter en stunds seglats sågo de framför sig vita skummande bränningar. Robinson hade sett dessa ofta nog från ön och visste, att där var ett långt undervattensskär, som sträckte sig en hel mil till sjöss rakt söderut. Således måste de göra en omväg för att ej bli sittande på revet. Men så snart de hunnit yttersta spetsen av dessa undervattensklippor, blev båten med ens liksom upprorisk och lydde varken roder eller segel utan vände rakt mot söder och for av med en svindlande fart. Fredag tog ner seglet, men

båten rusade åstad lika hastigt, ty den hade kommit in i en av dessa starka havsströmmar, som i dessa trakter äro så vanliga.

De togo till årorna, men allt deras arbete var fruktlöst. Båten sköt fortfarande iväg med samma fart, och det låg nästan något hemskt och onaturligt i denna osynliga, obegripliga drivkraft; det var som om båten blivit bortförd av ett havsvidunder. Till på köpet började den svaga farkosten gunga ganska betänkligt på de oroliga vågorna.

Robinson blev allvarligt bekymrad; södra spetsen av ön låg redan långt bakom dem, och bergen och skogarna syntes allt svagare. Om ön kom utom synhåll, innan de fått annat land i sikte, kunde de få ligga och driva ute på oceanen utan mål, utan kompass eller sjökort och med livsmedel, som voro avsedda endast för några dagar. Och till på köpet i en båt, som saknade köl.

Hur de än stirrade, kunde de inte se något land framför sig, och bakom dem insveptes ön alltmer i en dimslöja. Synranden blev svävande, skuggorna blevo djupblå, ön började försvinna. Blott ett par av de högsta bergstopparna syntes i fjärran som blågrå pyramider. Till sist syntes inte de heller.

Robinson och Fredag hade redan för länge sedan lagt upp årorna, ty de insågo, att deras arbete var förspillt. Ganska modlösa sutto de båda och spejade, om ej ett nytt land skulle dyka upp framför dem. Robinson hade under sin vistelse på denna ö lärt sig att tro på Gud

och lägga sin framtid i Hans händer — därför bibehöll han till en viss grad sitt lugn, hur hotande deras seglats än var. Fredag, som aldrig lärt sig lita på Gud, var däremot nära att förtvivla och frågade rent ut, om de ej skulle göra pinan kort och kasta sig i sjön för att undgå en kvalfull hungersdöd. Milt men allvarligt förebrådde Robinson honom hans missmod och sökte lugna honom.

Dock ångrade även han, att han givit sig ut på havet. Det syntes nu en gång för alla vara hans lott, att resor skulle bringa honom i olycka. De föregående gångerna hade han haft sig själv att skylla, ty då hade han verkligen begivit sig åstad helt och hållet i onödan. Men nu?

Han måste medge, att han ej tänkt stort bättre för sig denna gång. Hur långt det var till fastlandet, visste han ju ej, han var inte ens säker på, var han borde söka detta fastland. Och hur illa rustad var han ej! Båten var som ett baktråg och skulle vända bottnen i vädret i första storm. Kanske kunde de drivas till en eller annan kust och möjligen träffa på människor också. Men om där nu skulle bo människoätare, så var det just inga ljusa utsikter för honom och Fredag.

Men sedan han tänkt sig in i, vilka faror de kunde möta, fattade han åter mod.

— Jag skulle önska, sade han till Fredag, att vi aldrig gett oss av utan i lugn och ro stannat kvar på vår fridfulla ö eller också styrt kursen mot ditt land. Men här duger det ej att misströsta; jag har ofta märkt, att när det sett rik-

tigt hotande ut, har räddningen redan varit nära. Ta nu fram matsäcken, Fredag, och låt oss äta, medan vi har gott om tid. Kanske det sedan kan bli frågan om att ta i med bägge nävarna, och då är det gott att ha kraft i armarna.

Detta förslag livade upp Fredag en smula, och båda läto sig maten väl smaka. Men sitt lilla vattenförråd beslöto de spara, ty de visste ju inte, hur lång deras resa kunde bli. Nu hade nämligen den sista bergstoppen på ön försvunnit ur deras synkrets, och de kunde ej urskilja annat än hav på alla sidor.

---

39. Slutet på sjöresan.

»När nöden är som störst, är hjälpen som närmast», heter det. Med ens reste Fredag sig försiktigt i båten. Han hade märkt, att farten så småningom saktat av. Därför stödde han sig mot masten och såg sig omkring en stund, vände sig sedan om och satte sig, grep åran och ropade till Robinson:

— Kazika taga åran! Bägge åror vid en sida, ro med fyra armars kraft! Strömmen dela sig; in i vänstra strömmen och tillbaka till kazikas ö!

Nu blev det liv i Robinson. Han grep åran, och av alla krafter rodde de för att få båten in i vänstra strömdraget. Det var lätt att se, hur strömmen verkligen delade sig, ty på den ljusa

havsytan kunde man tydligt urskilja den som ett stålblått, krusigt bälte. Båda roddarna togo i av alla krafter, så att det knakade i årorna, och armarnas muskler spändes som stålfjädrar. Kampen var avgjord på några minuter. Den starkare strömmen drev visserligen båten åt höger men de fyra armarnas gemensamma rodd åt vänster. Båten vickade hit och dit med sin tvära stäv och rullade, så att de varje ögonblick voro i fara att kantra. Slutligen segrade dock roddarna, understödda av den svagare strömmen, och båten vände först mot öster och sedan mot norr. Man hade nu åter en möjlighet till räddning.

Utmattade och flämtande av trötthet vilade de på årorna, och samtidigt ropade Robinson:

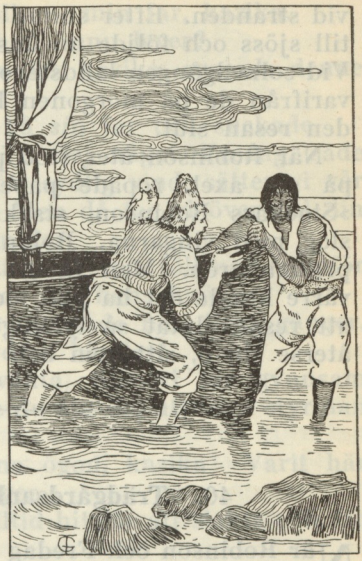

»Hurra!» och Fredag: »Juk huu!» Nu borde de föras upp till östra sidan av sin ö, och om strömmen än en gång ändrade riktning, skulle det nog i alla fall gå att komma ur den. Sedan skulle de väl reda sig och komma i land med årornas tillhjälp.

Snart steg deras ö åter upp ur havet. Hur hade ej Robinson längtat att få vända ön ryggen! Hur varmt hade han ej bett Gud att få komma därifrån! Aldrig hade han väl tänkt sig, att han någonsin skulle av hela sin själ önska sig tillbaka och med jublande glädje hälsa dess bergstoppar.

Efter några timmars rodd mot vinden landade de äntligen på öns södra spets, just där Robinson med stor förskräckelse sett vildarnas fotspår. När han nu steg i land, kände han sig så trygg, som om ingen fara och inga bekymmer mera funnits i världen.

Nu togo Robinson och Fredag upp sitt matförråd ur båten och slogo sig ner i skogsbrynet

vid stranden. Efter slutad måltid gingo de åter till sjöss och följde nu öns västra kust norrut. Vid solnedgången landstego de på samma plats, varifrån de på morgonen lagt ut. Och så var den resan slut.

När Robinson åter stod på sin gård med Pål på sin axel, ropade papegojan som vanligt: »Stackars Robinson, stackars Robinson!» och slog med vingarna. Robinson måste småle åt pratmakaren. Men inom sig tänkte han, att värre kunde det ha gått, och han var tacksam, att resan slutat så lyckligt samt att han fått återse sin ö, sitt hem och sin kära lamahjord.

---

40. Trädgårdsanläggningar.

När Robinson och Fredag morgonen därpå åto frukost, sade Robinson leende:

— Ja, den resan tog ett hastigt slut, du Fredag!

— Gott slut, kazika!

— Har du lust att ge dej ut på en sådan tur till?

— Nej, kazika. Fredag hellre bli stilla här.

— Men tänk om vi skulle bli sittande här ensamma hela vårt liv?

Fredag suckade, och hans blick vändes åt det håll, där hans faders land låg.

— Ser du det, Fredag! Du längtar efter ditt folk.

— *En* av mitt folk — min far, kazika.

— Tror du, att han ännu lever?

— Fredag hoppas det, kazika, svarade denne med en tår i ögat.

Robinson tänkte på *sin* far och suckade.

— Nu ska jag säja dej något, Fredag, sade han. Så snart vi fått sydlig vind, sätter vi vår båt på nytt i sjön. Men då far vi över till din ö och söker upp din far.

Fredag gav till ett glädjerop, föll ned framför Robinson och fattade om hans knän.

— Tack, kazika! utropade han flera gånger. Fredags liv vara i dina händer!

— Men vi får vänta, tills vi får gynnsam vind. Och så måste du åta dej att vara styrman — vågar du det?

— Med förbundna ögon, kazika! Varit här många, många gånger.

— Kommer ni alltid hit för att slakta och äta upp edra fångar?

— Nej, det vara stammarna västerifrån, som landa söderut på ön. Vi gå i land norrut — det vara närmast för oss.

Robinson kunde ej annat än undra över att vildar landat både norr och söder om hans bostad och hållit sina förskräckliga fester utan att han ens anat faran. Hur underbart hade inte Herren hållit sin hand över honom!

— Kom du också hit för att äta människokött?

— Ja, kazika! Fredag inte veta bättre då; ingen god kazika talat om käre Guden och Jesus. Ingen av faders folk hava hört om dem.

Nu var det just lämpligaste årstiden att ta itu med trädgårdsarbetet, och därför fick deras resplan tills vidare vila. Omkring sjuhundra meter öster om fästningen hade Robinson anlagt sin trädgårdstäppa på en sluttning tätt invid bäcken. Runt om stod skogen som naturligt skydd mot stormarna.

Här arbetade nu Robinson och Fredag några timmar dagligen under de månader, som följde på deras minnesvärda segeltur, och på mellanstunderna sökte de förbättra sina tarvliga redskap eller uppfinna nya, mera ändamålsenliga. På ön växte ett slags träd, som hade en ytterst hård ved, varför de också kallade dem *järnträd*. Av deras virke förfärdigade Fredag två spadar, som gjorde nästan samma nytta, som om de varit av järn. Robinson lyckades också göra en räfsa, fast det kostade både tid och möda, då han måste borra pinnhålen med en spetsig flintsten.

Förut hade Robinson måst använda all sin flit och all sin tankekraft för att rädda liv och hälsa. Nu var han inte nöjd härmed, han ville också ha prydligt omkring sig. Sådan är livets

vanliga gång. Så länge människan måste slita och släpa för en knapp föda för dagen och ej känner sig trygg för överfall, har hon inte tid att söka tillfredsställa skönhetssinnet. Men ett sinne för det, som är vackert här i livet, är i alla fall människan medfött och vaknar alltid, när brödbekymren stillats. Då vill hon förena det nyttiga med det sköna och angenäma, och så börjar konsten spira i olika former, först byggnadskonsten, så målar- och bildhuggarkonsten och sedan tonkonsten och dikten.

Förut hade Robinsons trädgårdsodling inskränkt sig till det nödvändigaste; han sådde majs på ett jordland, satte batater på ett annat, planterade fruktträd på ett tredje — utan någon egentlig plan och alldeles som det föll sig. Nu indelade han sin trädgård i regelbundna kvarter, skilde dessa från varandra genom raka gångar samt planterade häckar och alléer. En avdelning använde han till kökskrädgård, en annan till fruktträdgård. I den senare planterade han alla de unga citron- och brödfruktträd han kunde uppspåra på ön. En tredje avdelning använde han till plantskola, där de plantor han uppdragit av frön och späda sticklingar fingo växa upp, tills de kunde flyttas ut i fruktträdgården.

Det var en ypperlig och tacksam jord att odla, och klimatet var gynnsamt. Varje kvist, som stacks ned i jorden, slog rot och sköt i höjden med förundransvärd hastighet, och allt bar frukt hundrafalt. Robinson fick allt större kärlek till detta fredliga odlingsarbete.

41. Jakt, fiske och hushållsbestyr.

Ibland gingo Robinson och hans vän ut på jakt. Fredag var en mästare i konsten att laga i ordning pilar och bågar. Båda voro säkra skyttar. Den fågel eller den lama de utsågo till sitt byte, undgick dem sällan eller aldrig. Men de följde troget den grundsatsen att aldrig beröva oskadliga djur livet, om de ej behövde dem för sitt livsuppehälle. Så gjorde de även, om de på sina fisketurer fingo flera fiskar i noten, än de kunde använda. De släppte de andra tillbaka i sjön.

Under dessa fisketurer övade de sig även i simning. Också här tog Fredag segerpriset. Hans skicklighet i att dyka och simma gränsade till det otroliga. Det var hans förnöjelse att söka upp ett ställe på stranden, där bränningen brusade och skummade nedanför en hög, brant klippa. Här kastade han sig med ett jubelrop mitt i de brusande vågorna och stannade ibland ett par minuter under vattnet, så att Robinson på allvar blev ängslig och trodde, att han aldrig mer skulle få se honom. Men så dök vilden åter upp långt ifrån den plats, där han hoppat i, och då kunde han lägga sig på rygg och lugnt låta vagga sig av vågorna samt göra alla slags konster i den klarblå böljan. När han så kommit i land, log han förnöjd över kazikas beundran.

Fredag lärde också Robinson att av brödfruk-

terna laga en sorts deg. Vildarna äta denna deg rå, men Robinson formade den till bröd och gräddade dessa på flata stenar. Brödet smakade synnerligen läckert, nästan som vetebröd.

Likaså fick Robinson av Fredag lära sig att svagt bränna eller rosta kakaobönorna. Redan genom rostning blevo de ganska njutbara. Men Robinson, som gärna ville göra nya rön, krossade de rostade bönorna mellan två stenar och kokade pulvret i lamamjölk. Han blev angenämt överraskad, då han fann, att denna soppa

smakade alldeles som choklad — utan socker förstås.

Fredag var också mycket händig och förstod förträffligt att av ben, sten, musselskal och dylikt göra olika redskap och prydnader. Så förfärdigade han en mejsel av en mans armpipa, som han fann på stranden vid en av vildarnas festplatser, och av korallstycken gjorde han filar och flera andra slags verktyg.

Ofta företog nu Robinson och Fredag långa utflykter på ön, i synnerhet de dagar, då vinden hindrade vildarna från att landstiga och de således kunde vara trygga. Under dessa vandringar lärde de allt bättre känna sin ö och dess rikedomar.

Slutligen voro alla trädgårdsarbeten fullbordade, vinden hade gått över till sydlig, och nu började de båda vännerna på allvar överlägga om resan till Fredags fäderneö. Robinson kände alltid en viss fruktan, då han tänkte på hur de skulle bli mottagna där. Tänk om vildarna, trots Fredags alla bedyranden, ändå betraktade honom som fiende! Fredag försäkrade emellertid vid allt, vad han hade kärast, att kazika kunde vara alldeles lugn: icke ett hår skulle krökas på hans huvud. Robinson litade på sin vän, och så bestämdes dagen för färden.

42. Tillrustningar för resan.

Båten, som de efter sin första sjöresa dragit upp på land, blev åter satt i sjön och bunden vid en påle på stranden. Därpå stekte de batater, bakade »bröd», rostade kakaobönor och lagade i ordning proviant för bortåt åtta dagar.

Vid detta tillfälle visade Fredag, att han också hade litet reda på matlagning. Han lärde Robinson ett alldeles nytt sätt att steka en lama hel och hållen, så att köttet blev mycket mörare och läckrare, än om det stektes på spett. Detta gjorde han på följande sätt:

Först grävde han ett hål i marken, ungefär sju, åtta decimeter djupt. Så fyllde han hålet med torr ved och flata stenar i omväxlande lager och antände sedan veden i de olika lagren. Därpå höll han den nyslaktade laman över elden, tills allt håret å dess hud var avsvett. Skinnet skrapades sedan med ett musselskal, tills det var rent och glatt, som om djuret skållats i hett vatten. Därefter skar han upp lamans mage med en flintkniv och tog ut alla inälvorna. Under tiden hade veden brunnit upp, och stenarna voro glödheta. Så fort som möjligt kastade nu Fredag kol och stenar upp ur hålet samt lade några av de heta stenarna tillbaka på dess botten och täckte dem med gröna kokosblad. Sedan han lagt laman härpå och samma slags blad ovanpå, lade han på de övriga varma stenarna och kastade den lösa jorden över det hela.

Några timmar senare grävde han åter undan jorden och tog upp steken. När Robinson smakat den, förklarade han ögonblickligen, att han hädanefter alltid skulle steka kött på det sättet. Man kan tänka sig, hur glad Fredag var, när han såg, att han kunnat lära kazika något, som denne gillade. Han kunde alltså vara sin älskade husbonde till nytta!

Så var allt i ordning till resan, och det återstod blott att förse lamahjorden med hö och gräs, så att den ej skulle lida hunger, samt att fylla en mängd sköldpaddskal och lerfat med vatten, så att de snälla djuren kunde släcka sin törst.

Därpå gingo de båda öborna till vila, trötta efter alla förberedelser.

Men föga anade Robinson denna afton, att en viktig vändpunkt i hans liv var nära förestående.

---

43. Fredag tror sig höra Tupan.

Knappt en timme hade förflutit, sedan Robinson och Fredag gått till ro, förrän de väcktes av ett häftigt oväder, som drog fram över ön. Blixtarna upplyste hela grottan med en blekgrå glans, åskan mullrade dovt, stormen

tjöt i skogen och kring klippornas branter, regnet öste ned, och bränningarnas brus dånade från stranden.

Fredag lyfte huvudet och viskade:

— Kazika sova?

Han var alltid rädd för åskväder, ty han hade ännu kvar i sitt huvud sina gamla föreställningar om Tupan, den store dundraren.

Robinson var glad, att detta oväder ej brutit löst, sedan de börjat sin båtfärd, och sökte lugna Fredag.

Då hördes en skarp knall och strax därpå ett kort dån på långt avstånd.

— Vad var det? sporde Robinson och rusade upp i orolig spänning.

— Det vara åska, kazika. Men den komma från den gode Guden, säga ju kazika? Inte vara

rädda, vad? Tupan ju vara ingenting. Men ... kazika vara riktigt säker?

— Tyst, Fredag! Alldeles tyst! sade Robinson halvhögt och spejade lyssnande ut genom grottans ingång.

Fredag blev allt oroligare. Han smög sig närmare sin herre. Om en stund bröt han tystnaden och sade darrande:

— Tro inte kazika, att det ändå vara Tupan? Inte kunna väl den gode Guden ha en så förskräcklig stämma?

— Var tyst och hör efter! svarade Robinson otåligt. Här är inte alls fråga om åska utan om kanonskott — jag tror alldeles säkert, att det var kanonskott.

— Vad det vara för något? Rysligt stora djur? sporde Fredag skälvande.

— Jag har inte tid att förklara den saken för dej nu, avbröt Robinson, sprang till spisen, grep ett brinnande trästycke, skyndade raskt uppför repstegen och befallde Fredag att följa med, sedan han samlat torrt ris och grenar.

Denne lydde, fast han ej kunde begripa, vad hans herre ämnade göra.

När Robinson kommit upp på berget ovanför grottan, kastade han blosset på marken, och nu hjälptes han och Fredag åt att samla bränsle av grenar och löv för att åstadkomma ett bål så stort, att dess låga kunde skönjas från havet. Ty om det verkligen varit kanonskott han hört, kunde det ju knappast betyda annat än att ett skepp fanns i närheten, och att dess manskap var i sjönöd. I så fall skulle man av skenet från

bålet förstå, att man kunde finna hjälp på stranden.

Men knappt hade lågan blossat upp, förrän den släcktes av det nedströmmande regnet, och efter flera fåfänga försök att tända elden måste Robinson och Fredag åter söka upp sin grotta. Ännu ett par gånger tyckte sig Robinson höra kanonskott under nattens lopp. Men bruset av bränningarna, åskans dån och regnskurarna gjorde honom osäker. Hela natten låg han vaken. Hoppet att ett europeiskt skepp äntligen kommit till hans ö, väckte tusen tankar i hans sinne. Och flera gånger, när han tyckte ovädret saktat av, steg han upp och gick ut för att försöka tända bålet på nytt. Men hans ansträngningar hade ingen framgång. Om en liten stund öste regnet ned värre än förut och släckte elden.

Först i gryningen lade sig ovädret. Brinnande av längtan ilade Robinson tidigt ned till stranden, och Fredag följde honom. Oroligt spejade de utåt havet. Västerut var icke ett spår att se av något skepp, mast eller segel; det dunkla havet gick över i den fjärran rymden, utan att gräns kunde skönjas mellan sky och vatten. Över ön i norr, där Fredags folk hade sitt hem, stod ännu kvar en mörk molnstod, ur vilken emellanåt en matt blixt blänkte fram.

Robinson såg åter sina drömmar och förhoppningar gäckade.

44. Fredag blir förtvivlad.

Var befann sig nu detta skepp, om det på natten verkligen varit i öns närhet? Hade det gått under? Eller hade det undsluppit stormen? Så frågade Robinson sig själv oupphörligt.

Han rycktes ur dessa grubblerier och blev högeligen förskräckt, då Fredag upphävde ett förtvivlat klagoskri.

— Vad står på? Varför skriker du? sporde Robinson.

— Båten, båten, kazika! Hela båten borta! Uhuhu!

Robinson hade inte ägnat båten en tanke under natten, då han uteslutande lyssnat till kanonskotten. Det hade aldrig ett ögonblick fallit honom in, att deras farkost ej skulle ligga tryggt i sin lilla vik, som skyddades av sandreveln och bildade en naturlig hamn. Men olyckligtvis hade Fredag rätt — båten var borta. Den starka sjögången under nattens storm hade troligen ryckt den lös och fört den till havs. Robinson sökte den med tårfylld blick bland böljorna. På den båten hade han ju arbetat i många och långa år, och vid den hade han fäst så många glada förhoppningar. Nu var allt förbi.

Men Fredag tog förlusten ännu hårdare. I dag skulle han ha seglat hem till sin fars ö, sitt folks ö, och hans kära kazika skulle fått se, att Fredags fränder inte ville göra hans herre något ont. Han kunde inte lägga band på sig, han

grät, ropade och snyftade, slet håret av sig och stampade i jorden. Robinson förstod sin väns djupa sorg och försökte trösta honom.

— Vem vet, om ej denna storm, som ryckt bort vår båt, har gjort oss vida större nytta, än vi nu kan drömma om? sade han till Fredag.

— Se inte stor nytta alls, se bara båten borta, inte båten här! Huhuhu! tjöt vilden.

— Men fastän du och jag i denna stund inte inser det, så kan ändå Gud i sin vishet ha haft en särskild mening med denna storm. Fredag! Vi förmår ingalunda alltid fatta Guds vägar.

— Fredag bara fatta, att allt vara förgäves, resematen förgäves, arbetet förgäves, all glädjen förgäves! Inte komma till far!

Och så började han åter gråta, tjuta och stampa.

— Du ska vara förnuftig, Fredag, sade Robinson allvarligt. Tänk, om vi seglat ut och fått detta oväder över oss! Då hade vi haft verklig orsak att jämra oss. Då hade vi varit dödens säkra byte.

— Fredag tro, att Tupan vilja hämnas, han vara vred, tror jag! sade Fredag nästan en smula trotsigt.

— Men jag tror, att det var Gud, som ville hjälpa oss ur en fara. Kanske får vi snart nog se det, kanske innan solen gått ned.

Fredag slutade upp med att skrika och stampa, men han såg butter och vresig ut och kastade emellanåt en bister blick på havet, som tagit hans båt. De återvände till grottan och åto frukost. Ingen sade ett ord. Robinson tänkte allt-

jämt på skeppet, ty han var säker, att han hört nödskott. Och sedan han slutat sin måltid och skött om sin lamahjord, gick han åter upp på berget, och snart stod han på dess högsta spets. Än en gång spejade han utåt synranden, men förgäves! Ödsligt som alltid!

45. Skeppet.

Men just som han skulle gå ned, kom han att se mot den allra östligaste punkten av ön. Och där — *där* låg ett skepp, ett riktigt europeiskt skepp med master och rår och tågverk, ett väldigt skepp! Robinson blev så glad, att han knappast kunde andas. Nu var då äntligen den stund kommen, då han skulle få återse fosterland, hembygd och föräldrar!

Lika litet som Fredag på morgonen kunnat behärska sin sorg och sin förtvivlan, lika litet var Robinson nu herre över sin glädje. Han hoppade och dansade, skrek *hej* och *hurra* och sjöng och trallade och sprang nedför berget med sådan fart, att han höll på att bryta halsen av sig. Repstegen tog han i ett par skutt, rusade in i fästningen, grep sina vapen och skrek:

— Fredag! De är komna! Skynda dej och följ med! Nu har vi dem här!

Och därmed kilade han som en ekorre upp för repstegen igen och rusade i väg österut i fyrsprång.

Fredag kunde inte begripa, vad som gick åt kazika. Hade vildarna lagt i land igen? Men varför sprang han då åt östra stranden? Och varför stannade han ej hemma i fästningen, där han tryggt kunde avvakta deras anfall. Fredag skakade på huvudet. Men som en trofast vän och tjänare kunde han ej lämna sin herre i sticket. Han grep skyndsamt sina vapen och gav sig av i språngmarsch efter sin kazika.

Det var en dryg bit till udden, där skeppet låg, och Robinson sprang i början så häftigt, att han höll på att tappa andan. Om en stund måste han stanna och vila. Fredag hann då fram, och hans herre försökte göra klart för honom, vad som var på färde. Men han var så uppskakad, att Fredag just inte blev klok på hans osammanhängande tal. Och därför beslöto de att inte spilla tiden med onödigt prat utan raska på av alla krafter.

Slutligen nådde de udden. I en bred, öppen bukt låg skeppet ett par tusen meter från stranden, med sitt mörka väldiga skrov, sina smäckra master, sin fina rigg, som skarpt avtecknade sig mot den blå himlen. Fredag, som aldrig förr sett ett europeiskt fartyg, stirrade mållös på detta vidunder.

— Kunde sluka alla mitt folks kanoter, hela mitt folk! mumlade han slutligen.

Robinson var rent vild av glädje; han omfamnade Fredag, svängde honom runt, tiggde och bad honom, att han skulle vara lika glad som Robinson själv. Nu skulle de följas åt till dennes hem och det skulle bli en annan seglats

än med det där eländiga baktråget, som de hållit på att urholka i flera år. Nu skulle det bli härligt att leva.

— Förstår du nu, Fredag, sade han, att stormen var oss till gagn? Tänk, när du får se de stora europeiska städerna, får segla upp för de stolta floderna, se alla landställena och villorna på stränderna och hamnen med dess skog av skeppsmaster! Då kommer du att göra stora ögon, Fredag!

Vilden log ett brett leende. Nog skulle det bli roligt att följa med kazika, förstås.

— Men nu måste vi ha fatt i folket. Vi måste ropa till dem, att de kommer hit med en båt. På en gång, Fredag!

— Det tjänar ingenting till, kazika; mycket för långt.

Fredag såg bekymrad ut. Noga räknat kunde han inte finna annat än att det var en sorgedag — han hade alls ingen lust att jubla. I går hade han varit så glad i hoppet att komma hem till fader och fränder, ty dit stod hans längtan. Vad brydde han sig egentligen om stora städer, om villor och landställen, helst som han mycket oklart fattat meningen med kazikas skildringar. Bara inte rent av det där svarta odjuret, som låg där ute på sjön, var ett troll, som förhäxat hans kazika, han som annars alltid var så lugn och sansad. Fredag blev riktigt hemsk till mods vid den tanken.

— Nu ska jag säja dej, hur vi ska bära oss åt, sade slutligen Robinson. Du ska skaffa eld, och jag samlar ved. Så gör vi upp ett stort bål,

som de ser ute på skeppet, och så kommer de i land och hämtar oss, ska du få se.

Fredag fick bråtta att göra upp en eld, och snart flammade ett stort bål. Det brann en timme, och det brann två, men inte kom det någon båt, och inte syntes där något tecken till liv ombord på det stora fartyget; ingen flagga hissades, intet skott avfyrades. Allt var dött och stilla, och den svarta kolossen låg där som en ofantlig, flytande likkista.

Slutligen förvandlades bålet till aska, gnistorna släcktes, och det var icke fritt, att Robinsons förhoppningar också svalnade.

46. Trollet och dess träl.

Robinson visste ej, vad han nu skulle göra, och han blev nedstämd, rådlös och handfallen. Fredag tyckte det var synd om honom och erbjöd sig att simma ut till skeppet och be folket komma i land. Han tog av sig sina kläder, bröt en grön kvist av ett träd för att enligt vildarnas sed visa, att han kom i fredliga avsikter, stack den i munnen och hoppade i sjön. Robinson stod kvar på stranden och följde hans färd med orolig längtan och varma välönskningar.

Slutligen hann den raske simmaren fram till skeppet. Han simmade runt omkring det ett par gånger och uppgav riktiga tjut för att ådraga sig uppmärksamhet. Men ingen svarade, ingen syntes till, intet ljud hördes från det stora träberget, som Fredag kallade det för sig själv. Så fick han syn på fallrepstrappan, som hängde nedåt fartygets sida, alldeles som kazikas hemma vid grottan. Han klev upp med den gröna kvisten i munnen och steg in på däcket.

Men han fick hjärtat i halsgropen. Där kom emot honom ett djur, som han aldrig sett maken till! Det var svart över hela kroppen och ludet. Det såg alls inte vänligt ut; det visade tänderna, som om det velat bitas, det morrade och hade ett skällande läte. Fredag tänkte först ta till benen, men då tystnade djuret, viftade med svansen, kröp helt ödmjukt fram till Fredags fötter och jämrade sig och gnällde. Och när vilden böj-

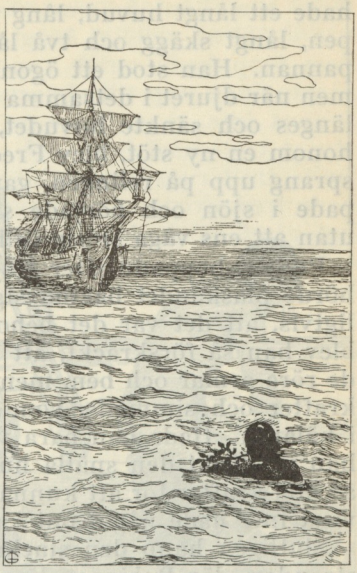

de sig ned och klappade det svarta huvudet, fast han gjorde det med bävande hjärta och darrande hand, räckte djuret ut sin mjuka, varma röda tunga och slickade handen. Så brukar en *pudel* gärna göra, men det visste inte Fredag.

Fredag fattade mod och gick runt omkring på däcket. Var han såg en öppning eller en lucka, lutade han sig ned och ropade, men han fick intet svar. Helt förvånad över denna tystnad och över de märkliga ting han såg på däcket, stod han en lång stund i stilla undran.

Med ens fick han en knuff bakifrån, så att han föll framstupa på däcket. Detta lömska angrepp förargade honom — han hade ju kommit med en grön kvist i munnen. Han reste sig upp, fast besluten att hämnas och kämpa för livet. Men blodet tycktes stelna i hans ådror, då han stod ansikte mot ansikte med ett fruktansvärt fyrbent troll av skräckinjagande utseende. Det

hade ett långt huvud, lång ragg över hela kroppen, långt skägg och två långa, krokiga horn i pannan. Han stod ett ögonblick som förstenad, men när djuret i detsamma tog ett par steg baklänges och sänkte huvudet, tydligen för att ge honom en ny stöt, blev Fredag så rädd, att han sprang upp på relingen, gav till ett skrik, hoppade i sjön och började simma mot stranden utan att ens våga se sig tillbaka.

Pudeln hoppade efter i sjön, och när Fredag hörde plaskandet bakom sig, trodde han naturligtvis, att det var det behornade trollet. Först blev han så förskräckt, att han knappt förmådde röra armar och ben, men så tog han i av alla krafter och simmade, som om han haft döden i hälarna. Hade han bara vänt sig om, så hade han upptäckt den snälla hunden, som simmade av alla krafter för att kunna hinna med och som visst inte hade något ont i sinnet.

Slutligen hann den stackars Fredag fram till stranden, där Robinson länge med ängslan stått och sett på hans våldsamma simning. Mer död än levande var han, när hans herre sprang ut och förde honom i land. Sanslös sjönk han ned på stranden ett par ögonblick innan pudeln med flåsande andedräkt och hängande tunga nådde land.

Robinson kunde med stor möda få liv i sin vän Fredag; han rullade honom, skakade honom och gned honom under fotsulorna, så att han själv dröp av svett. Slutligen slog den stackars mannen upp ögonen och kom till sans. Och nu berättade han för kazika om allt det märkvär-

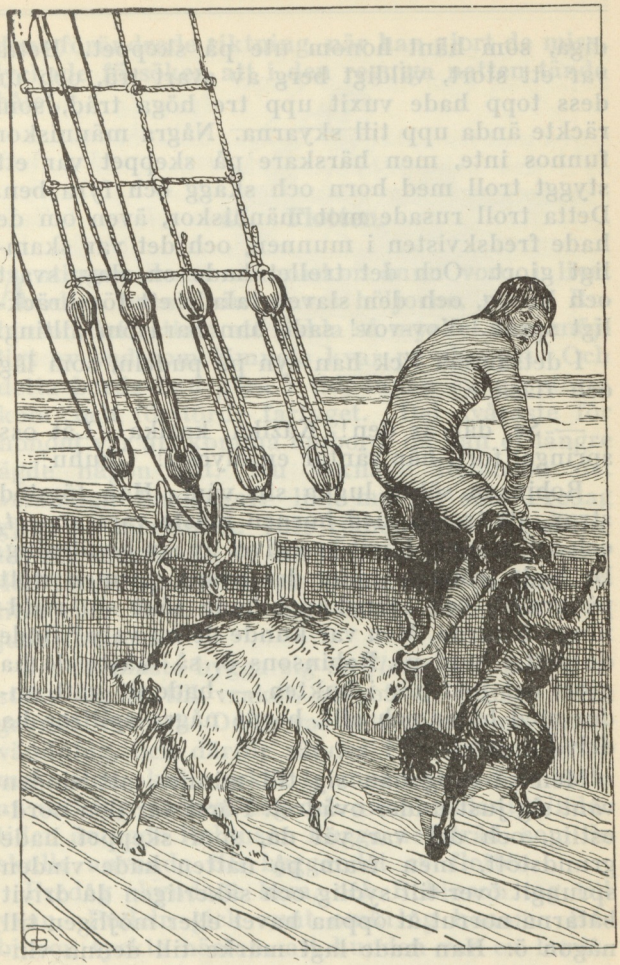

Han sprang upp på relingen.

diga, som hänt honom ute på skeppet. Detta var ett stort, väldigt berg av svart trä, och ur dess topp hade vuxit upp tre höga träd, som räckte ända upp till skyarna. Några människor funnos inte, men härskare på skeppet var ett styggt troll med horn och skägg och fyra ben. Detta troll rusade mot människor, även om de hade fredskvisten i munnen, och det var skamligt gjort. Och det trollet hade en slav, svart och lurvig, och den slaven talade ett förskräckligt språk. Vov-vov! sade han bara om allting.

I detsamma fick han syn på pudeln, som låg och flåsade.

— Se, där är den! Kazika, kazika! Låt oss springa, fort, här väntar en olycka! Uhuhu!

Robinson sökte lugna sin vän. Han förstod strax, att trollet med hornen måste vara en *get*, och att skeppet blivit övergivet av sin besättning. De hade troligen under den svåra stormen stött på grund, och manskapet hade sökt sin räddning i båtarna. Men var kunde de nu vara? Hade de gått i land på Robinsons ö, så måste de ha gjort det just här i bukten — hade de gått under med båtar och allt, borde några spillror ha drivit i land.

Men så drog han sig till minnes, att vinden vänt sig just under ovädret. Först var den nordostlig, och det var väl då, som skeppet hade grundstött, men fram på natten hade vinden sprungit över till sydlig och säkerligen då drivit båtarna norrut åt öppna havet eller möjligen till någon ö. Han hade lagt märke till denna vin-

dens förändrade riktning, när han gjort de misslyckade försöken att i den regniga natten tända bålet.

47. Flotten.

Antingen dessa människor ännu voro i livet eller funnit sin grav i böljorna, ansåg Robinson det rättast att rädda så mycket som möjligt av vad som lämnats kvar på skeppet. Och detta borde han göra i tid, innan en ny storm kom och förstörde fartyget. Det svåraste för honom var att komma ombord, då han ej längre ägde någon båt. Nu saknade Robinson det »eländiga baktråget» lika mycket som Fredag gjort på morgonen. Inte tjänade det någonting till att simma dit, ty om han också stod ut med den långa simturen, så kunde han ju bara få litet eller intet med sig i land. Robinson började fundera.

Jo, de måste bygga sig en *flotte* och med den staka sig ut till vraket, så gott de kunde i det grunda vattnet. Detta var inte gjort i en handvändning, och därför sändes Fredag hem efter mat. Han skulle också ta med allt vad de hade av verktyg, snören, tåg och annat sådant. Under tiden ämnade Robinson hugga ned träd, som de skulle använda till byggandet av flotten.

Fredag skyndade hem, och Robinson tog till yxan. Pudeln gick runt omkring honom. Robinson tyckte nästan, att hunden var en lands-

man, eftersom den troligen kom från Europa, och det såg ut, som om hunden haft en liknande känsla. Den fattade stor tillgivenhet för Robinson och gjorde självmant alla de konster den lärt: räckte vacker tass, satt, gick på två ben o. s. v.

Först sent på eftermiddagen kom Fredag tillbaka med proviant. Robinson hade inte smakat en bit mat sedan tidigt på morgonen, och inte hade han haft mycken tid att äta då heller. Men fast han var hungrig som en varg, gav han först pudeln mat, innan han själv började.

Efter måltiden tog Fredag också ihop med arbetet på flotten, och som det var klart månsken, höllo de på ända till midnatt. Då slogo de sig ner under buskarna och sovo gott i det gröna, mjuka gräset. Vid deras sida satt pudeln som en trogen väktare.

Så fort solen steg upp i öster, var Robinson åter på benen, väckte Fredag och grep sig an med arbetet. Efter åtta timmars arbete var flotten färdig. Den var ungefär 15 meter på var sida och sammansatt av unga trädstammar, lagda i tvenne lag och fast hopbundna med vidje-

kvistar samt rankor av slingerväxter och bastsnören. Det övre lagets stockar lågo på tvären över det undres.

Robinson hade varit så försiktig, att han byggt flotten nere på själva strandbrädden och från början lagt den på rullar. Den kunde således utan synnerligt besvär skjutas ut i vattnet. Han ämnade begagna sig av ebbtiden, så att flotten skulle föras utåt i sjön av havsvattnet, när detta drog sig tillbaka.

Redan följande morgon i gryningen inträdde ebbtiden, och den nya farkosten sattes i sjön. Den låg jämnt och bra på vattnet, och det dröjde inte länge, förrän Robinson och Fredag förtöjt den vid sidan av det ståtliga fartyget, som under den förfärliga stormen blivit alldeles förstört. Men för Robinson var det ej värdelöst — tvärtom.

---

48. Fredag vågar trotsa trollet.

Inga ord kunna uttrycka vad Robinson kände, när han steg uppför fallrepstrappan. Ingen blomsterdoft i världen hade förefallit honom så obeskrivligt ljuv som tjärlukten från den solstekta sidan av skeppet, ty den erinrade honom om hemstadens hamn, om barndomsvänner, hem och föräldrar.

Nu stod han på däcket. Med vilken glädje återsåg han ej alla dessa välbekanta ting, som

han i forna dagar gått likgiltigt förbi! Rep, tåg, segelgarn, järnvaror, säckar, verktyg, segelduk, bomullstyg och många andra saker, som man i vardagslag icke sätter värde på, eftersom man har dem till hands, men som bli så viktiga och efterlängtade, när man saknar dem.

Fredag vägrade bestämt att bestiga skeppets däck — det behornade odjuret stod allt för livligt för hans minne. Robinson försäkrade honom visserligen, att »trollet» bara var ett fredligt och beskedligt husdjur, men Fredag skakade misstroget sitt huvud och kände efter på det ställe, där han fått stöten. Sådana där djur var han inte alls angelägen att träffa mer, även om kazika kallade dem beskedliga. Äntligen lät han övertala sig att gå så långt uppför fallrepstrappan, att han kunde kika in på däcket över relingen, och där stannade han, färdig att vid minsta tecken till fara ögonblickligen rusa ned igen.

Det behornade »trollet» var emellertid inte nu så krigiskt sinnat som för två dagar sedan. Den stackars geten hade nämligen varken fått vått eller torrt på hela tiden, sedan skeppet strandat, och nu låg hon kraftlös och utmattad vid ankarspelet. Men Robinson förstod genast, vad som fattades henne, och skyndade att skaffa henne vatten och foder. När Fredag såg, hur medtaget det förskräckliga trollet blivit, fattade han mod och närmade sig Robinson, som just sysslade med det stackars djuret. Nu var det Fredags tur att vara morsk och »betala för gammal ost», som ordspråket säger.

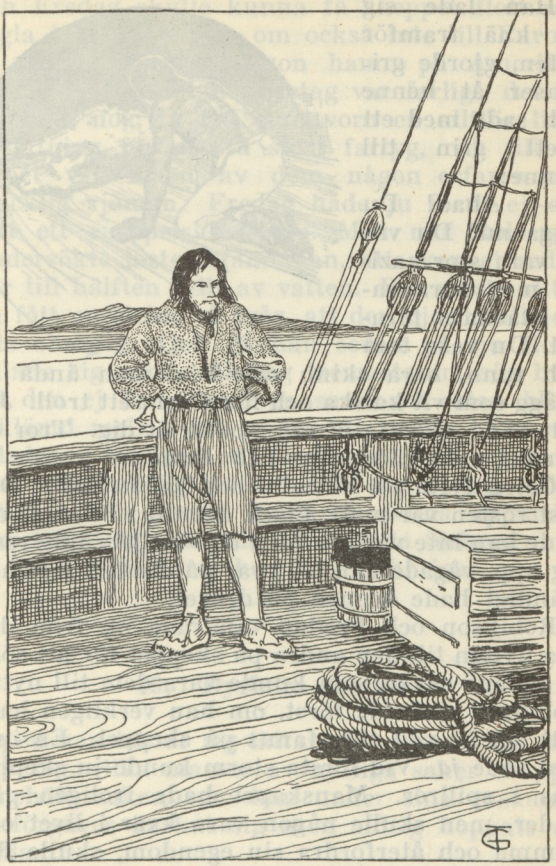

Nu stod han på däcket.

Han lade sig på knä framför geten, gjorde grimaser åt henne och sade med ett brett grin till henne:

— Ahaa! Du ligga nu! Du vilja vara stor kazika men bara vara stackars fåraget. Du vara tom och tunn, bara skinn och ben, men ändå ha skägg som vit kazika och horn som ett troll. Jag inte rädd, skratta åt dig, spotta åt dig. Tror du Fredag vara rädd säga *bä? Bää!*

Geten lyfte på huvudet och sade: *mää!* Och fast rösten var matt, klack det till i Fredag; det hade han inte väntat. Men då »trollet» inte reste sig upp, vågade han bli kvar på däcket, fast han ständigt hade ögonen på djuret.

Robinson och Fredag vandrade nu från den ena hytten till den andra på skeppet för att söka ut sådana saker, som kunde vara dem till nytta. Robinson undrade först, om han verkligen hade rätt att ta, vad som fanns på skeppet. En inre röst sade *ja.* Vid första storm kunde ju skeppet slås i spillror. Manskapet hade troligen gått under, men skulle någon vara kvar i livet och komma och återfordra sin egendom, skulle Robinson ej ett ögonblick neka honom hans rätt.

Först hade Robinson hyst ett hopp, att han

och Fredag skulle kunna få skeppet flott och segla åstad med det, om också inte till Europa så åtminstone till någon hamn på Amerikas fastland. Ett sådant företag var farligt, det insåg han nog, ty två man voro en alltför liten besättning för ett så stort fartyg, och till på köpet var ingen av dem någon erfaren och skicklig sjöman. Fredag hade ju förut ej ens sett ett europeiskt skepp. Men när Robinson undersökte lasten, fann han, att skeppet redan var till hälften fyllt av vatten. Det måste alltså ha fått en läcka, så svår, att den gjorde all seglats omöjlig. Och då han sedan på sin flotte halade sig runt omkring tremastaren, såg han, att den ej fastnat på en sandbank utan blivit inklämd mellan två undervattensskär. Det var således ej tänkbart att få skeppet flott, utan det var oåterkalleligt dömt till undergång. Med tungt hjärta gjorde Robinson denna upptäckt, som tillintetgjorde alla hans glada förhoppningar om att få återse hem och anhöriga.

49. Dyrbara skatter.

Men han kände sig lättare till sinnes, när han såg, vilka massor av nyttiga saker skeppet innehöll, saker, som han under sina ensamma år förgäves önskat sig men aldrig hoppats erhålla.

Där funnos hela tunnor fulla med skeppsskorpor, mjöl, ris, korn, kulor och krut; där

voro bössor, pistoler, sablar, dolkar, jaktknivar, ja, till och med kanoner; där funnos yxor, sågar, mejslar, hyvlar, hammare, järnstänger, spik, saxar, nålar och filar; alla slags kärl av koppar, järn, tenn och trä, fat, tallrikar, skedar, knivar och gafflar, eldtänger och en liten blåsbälg; hela kistor med kläder, linne, skor och strumpor — utom tusen andra ting, så värdefulla, att Robinson gärna för ett enda av dem skulle gett bort sin stora guldklimp, som han för länge sedan kastat åt sidan såsom onyttig och värdelös.

Fredag stannade vid vart steg och stod stum av förvåning över alla dessa märkvärdiga ting. Han hade aldrig tänkt sig och ännu mindre sett något sådant. Vartill allt detta skulle användas, var honom naturligtvis en fullständig gåta. Det var inte utan, att det mesta föreföll honom som trolltyg.

Men Robinson var nästan huvudyr av förtjusning. Han hade tårar i ögonen, och som ett barn rörde han vid allt, vad han såg, och lade bort vad han redan tagit för att gripa efter något nytt. Oupphörligen bröt han ut i jubelrop, antingen på grund av de glada minnen, som varje ny sak väckte, eller vid tanken på den nytta, som han skulle kunna ha av den i framtiden.

Allt kunde han inte ta med, och det var svårt att välja; dels var han så upprörd, och dels fanns det så mycket att välja på. Fredag kunde han ej fråga till råds, då den stackars mannen inte hade någon aning om de olika sakernas värde och betydelse. Han beslöt därför

att göra ett urval av det viktigaste, i synnerhet som han var rädd, att vattnet i skeppets inre hastigt skulle stiga och fartyget i grund förstöras, ifall det började storma. Han valde alltså följande saker:

ett elddon med stål och flinta (på Robinsons tid funnos inga tändstickor),

en tunna skeppsskorpor,

några böcker, papper, pennor och bläck,

två yxor, två sågar, två hyvlar, ett par järnstänger, en hammare, spik och åtskilligt annat i verktygsväg,

två fullständiga kostymer,

två dussin skjortor,

två bössor, två sablar, två jaktknivar och ett par pistoler,

en liten kagge krut och en fjärding hagel,

en kikare samt

en rulle segelduk.

Visserligen var inte geten av något synnerligt värde för honom, men han var för öm om alla levande varelser för att kunna lämna den ensam kvar ombord, och därför tog han också den med sig.

Däremot lämnade han kvar något, som en annan människa allra först skulle ha tagit med sig, nämligen en liten kagge med guldstoft och en ask med diamanter till många tusen kronors värde. Vad gagn hade väl han av dessa ting, som han fann i kaptenens hytt? Vad voro alla världens diamanter mot ett elddon! Vad var allt guldstoft mot en kagge krut och en bössa eller mot papper, penna och bläck!

Det tog en rundlig tid att se sig om, välja ut och få allting ned från skeppet. Men då allt var klappat och klart och sakerna sorgfälligt fastbundna på flotten, så att de under överfarten ej skulle spolas bort av böljorna eller vid flottens gungning rulla i sjön, återstod ännu en timme, tills flodtiden kom.

Robinson beslöt att under denna mellantid ännu en gång äta middag på europeiskt sätt. Han dukade ett bord i kaptenens hytt med tallrikar, knivar, gafflar och glas. Därpå hämtade han in bröd, smör, ost, rökt oxkött, korv, sill och en flaska vin. Och så slog han sig ned på den lilla bänken vid ena ändan av bordet, och Fredag satte sig på en stol vid hans sida.

Robinson njöt obeskrivligt; han var glad som ett barn vid en julfest. Att än en gång få sitta vid ett dukat bord och äta ordentligt med kniv och gaffel på en fin, vit tallrik, att åter få smaka riktigt bröd, som han måst vara utan i så många år, få njuta av sill och korv, såsom han gjort det i föräldrahemmet — åh, det var en härlig känsla! Endast de, som rest länge eller vistats i öde trakter, kunna göra sig en svag föreställning därom.

Den stackars Fredag kände sig däremot ganska bortkommen. Han hade inte den ringaste aning om, hur han skulle använda kniv och gaffel, och Robinson måste oupphörligen hjälpa honom till rätta och visa honom, hur han skulle bära sig åt. Fredag hade ju ej som sin herre lärt sig bordsskick från barndomen, och därför höll han på att peta ut ögonen på sig med gaf-

feln, då han skulle föra maten till munnen, och ett ögonblick senare rullade tallriken ner från bordet och gick i kras. Robinson slog i ett glas vin åt honom, och han smakade på det men spottade strax ut det.

— Uhuhu! Mjölk och vatten mycket mjukare! Uhuhu! River i munnen, biter skarpt! sade han.

Och då han en god stund hade bråkat med kniv och gaffel, lade han helt enkelt bort dem,

Ombord på flotten.

tog en skeppsskorpa i ena handen och ett stort stycke korv i den andra, bet en bit av vardera och kände sig hemmastadd och glad. Robinson lät honom göra, som han ville; det var bättre, att han åt på sitt eget vis, än att han skulle gå hungrig från bordet bara för knivens och gaffelns skull.

Flodtiden var nu inne, och Robinson och Fredag gingo ombord på flotten. Med alla sina utvalda skatter nådde de lyckligt land och skyndade att bära det räddade godset upp på den gröna gräsmattan. Där tjudrade de även geten, som nu också skulle hålla festmiddag. Det gjorde den med besked.

---

50. Fredag förvånas mer och mer.

Allra mest längtade Robinson att få prova de kläder han funnit. Vad det skulle bli skönt att lägga av det gräsliga omhölje av bastmattor och ogarvade hudar, som han så länge burit, och ta på sig plagg av riktigt linne och riktigt ylle med riktiga knappar! Han hade tagit med en fullständig officersuniform åt sig själv och en matrosdräkt åt Fredag. Dennes dräkt lät han ligga i gräset, tog sin uniform, gick bakom några täta buskar och klädde där om sig. Han skrattade hjärtligt för sig själv vid tanken på hur förvånad vännen skulle bli, när han fick se kazika i all denna glans och härlighet.

Det var en härlig känsla att åter ha en hel, ren, bländande vit skjorta, nya, präktiga strumpor, skor med blanka spännen och så den scharlakansröda uniformen med guldränder och guldsnodder. Så satte han den bredskyggiga hatten på huvudet, spände sabeln om livet och stack pistolerna i bältet.

Stolt som en kung trädde han fram ur buskarna och styrde med värdighet sina steg rakt emot Fredag. Denne tog förfärad ett par steg tillbaka — kunde detta verkligen vara kazika? Det var väl snarare någon av änglarna, som Robinson talat om ibland! Han sken ju som guld, när solen lyste på honom! Den välkända rösten lugnade emellertid genast Fredag, och han var färdig att falla till sin herres fötter, när han såg, hur ståtlig denne stod där.

Nu skulle Fredag ta på sig sin nya dräkt. Men det gick varken fort eller lätt, och Robinson kunde omöjligt hålla sig för skratt. Visserligen var Fredag enligt vildarnas vanliga sed högst förtjust över att få pryda sig med vackra kläder, men det var honom alldeles omöjligt att begripa, hur han skulle få dem på sig. Han försökte sticka benen i ärmarna, och byxorna träd-

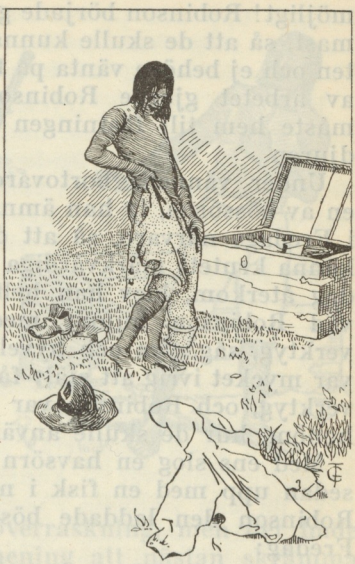

de han på armarna, tröjkragen satt på magen, och han gjorde sig allt möjligt besvär med att knäppa jackan på ryggen. Så måste han plocka av sig alltihop, och först när Robinson liksom en kammartjänare hjälpt honom på med kläderna, blev vilden ordentligt klädd.

Men när han slutligen var färdig, hoppade han och skrek av förtjusning och glädje. Han begrep nämligen strax, hur mjuk och praktisk denna dräkt var och hur väl den skulle skydda mot moskiternas styng. Men skorna ville han rakt inte veta av; de föreföllo honom tunga som bojor och styva som järn. Han bad så innerligt att få slippa dem, att Robinson slutligen måste låta honom få sin vilja fram. Och då strålade hans ansikte av glädje.

Bytet från skeppet blev nu grundligt undersökt, och Robinson visade Fredag, hur verktygen skulle användas. Denne blev både glad och förvånad — kazikas folk kunde då hitta på allt

möjligt! Robinson började genast hugga en liten mast, så att de skulle kunna sätta segel på flotten och ej behöva vänta på tidvattnet. Det mesta av arbetet gjorde Robinson själv, ty Fredag måste hem till fästningen för att sköta lamadjuren.

Under vännens bortovaro laddade Robinson en av bössorna, ty han ämnade avlossa ett skott i Fredags närvaro, så att denne skulle få lära känna krutets märkvärdiga verkningar. Då Fredag återkom, blev han helt förvånad över allt vad Robinson hunnit med och beundrade de verktyg, såg, yxa och hyvel, som använts. Han var mycket ivrig att själv få lära sig sköta dessa verktyg, och Robinson var outtröttlig i att visa honom, hur de skulle användas.

Med ens slog en havsörn ned i sjön och flög sedan upp med en fisk i näbben. Hastigt grep Robinson den laddade bössan och ropade till Fredag:

— Se på havsörnen!

I detsamma small skottet, och havsörnen störtade ögonblickligen död ner i vågorna.

Detta var ändå märkvärdigare än alla andra otroliga ting, som Fredag fått se och uppleva. Med ett skri föll han till jorden och ropade:

— Tupans stav! Uhuhu! Nåd, nåd, väldige Tupan!

Därpå reste han sig på knä och släpade sig med hopknäppta händer bort till Robinson, ty han trodde, att denne var dunderguden själv. Han var ej i stånd att få fram ett ord.

Robinson hade verkligen nått sin avsikt att

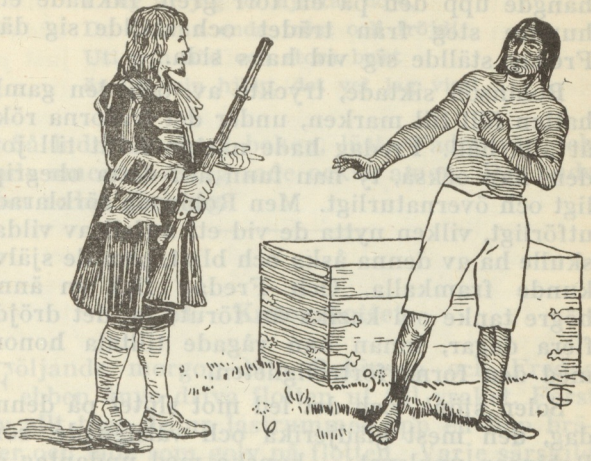

bereda Frèdag en överraskning, men det hade inte varit hans mening att nästan skrämma livet ur sin mörkhyade vän. Han ångrade nu, att han ej förberett honom och på förhand visat honom, hur bössan var inrättad. Han skyndade därför att lugna honom, beskrev för honom krutets beståndsdelar och varför det har så stor kraft, laddade geväret på nytt och bad Fredag själv avlossa det. Men denne vågade ej ens röra vid »*dunderstocken*», som han kallade geväret — han darrade bara vid tanken på en sådan djärvhet. Däremot lät han sin herre förstå, att han alls inte skulle ha någonting emot att få se underverket upprepas.

Robinson tog genast sin gamla basthatt och

hängde upp den på en torr gren, räknade etthundra steg från trädet och ställde sig där. Fredag ställde sig vid hans sida.

Robinson siktade, tryckte av, och den gamla hatten föll till marken, under det trasorna röko åt alla håll. Fredag hade nästan fallit till jorden, han också, ty han fann allt detta obegripligt och övernaturligt. Men Robinson förklarade utförligt, vilken nytta de vid ett anfall av vildar skulle ha av denna åska och blixt, som de själva kunde framkalla. Och Fredag fick en ännu högre tanke om kazika än förut; ja, det dröjde flera dagar, innan han vågade tilltala honom med den forna förtroligheten.

Solen sjönk, och det led mot slutet på denna dag, den mest glädjerika och välsignade, som Robinson upplevat — kanske med undantag av den, då han räddade Fredags liv och vann en trogen vän. De sökte upp sin sovplats i gröngräset, och pudeln satt som nattvakt vid deras sida. De togo åter på sig sina gamla kläder för att spara de nya.

Robinson tog fram en psalmbok, som han funnit och lagt till den lilla boksamling han valt ut på skeppet. Ur denna läste han, medan Fredag andäktigt lyssnade med sammanknäppta händer.

Uti Din nåd, o Fader blid,
befaller jag i allan tid
min kropp och själ och vad jag har;
anamma allt i Ditt förvar!

I Dig är jag av hjärtat nöjd,
Du är min enda tröst och fröjd!
Uti min nöd och stora brist
är Du min hjälp, det vet jag visst.

Så lade han bort boken, läste Fader vår och sade amen. Fredag sade också amen. Det hade han redan lärt sig.

51. Kanonskottet.

Följande morgon läto Robinson och Fredag ebben ånyo driva flotten ut till vraket. Först av allt togo de ur lastrummet upp en hop bräder och lade som golv på flotten. Varje särskild bräda fästes med ett par spikar i underlaget; härigenom blev flotten fastare och stadigare, och de saker, som skulle föras i land, blevo ej så lätt skadade av saltvattnet.

Nu gjordes ett nytt urval, och Robinson förde ned på flotten:

en säck vete, en säck korn och en säck ärter,
en kista med spik och järnskruvar,
ett dussin yxor,
ett segel och ett par säckar sängkläder,
en slipsten och en handkvarn,
en kagge med krut, en kagge med kulor och en kagge med hagel samt
en kanon.

Den sistnämnda tog han särskilt med tanke på ett anfall av vildarna. Visserligen kunde han

vara rätt lugn, sedan han fått gevär och pistoler, men den plats, där han landsatt de räddade sakerna, var fullkomligt obefäst och låg just på den sida av ön, där vildarna vanligen gingo i land. Om han avlossade en kanonkula över deras huvuden, skulle de troligen strax vända om, och han kunde då bespara sig att behöva ta deras liv.

Innan Robinson och Fredag lämnade skeppet, undersökte de vattnets höjd i lastrummet och funno, att det stigit högst betydligt under natten. Det gällde således att snarast möjligt bärga så mycket ske kunde. De styrde därför genast mot land, och seglet visade sig nu vara till stor nytta.

Men under denna seglats blev Robinson ångerköpt över en sak. Borde han inte ha tagit med sig guldstoftet och diamanterna, som han dagen förut funnit i kaptenens hytt? Det kunde ju vara möjligt, att kaptenen ännu var bland de levandes antal och kunde komma tillbaka för att rädda något av sitt gods. Hur skulle då Robinson kunna försvara, att han räddat endast sådant, som han *själv* kunde använda, men lämnat andra saker, som måhända för kaptenen voro av stort värde. Han insåg, att han aldrig skulle kunna försvara ett sådant handlingssätt.

Han hade heller ingen ro, förrän han åter stod på fartygets däck och hade den lilla kaggen med guldstoft samt diamantasken i sina händer. Denna gång tog han även med kläder och linne, verktyg av olika slag, en lykta samt ett par skottkärror, som han upptäckte i en vrå.

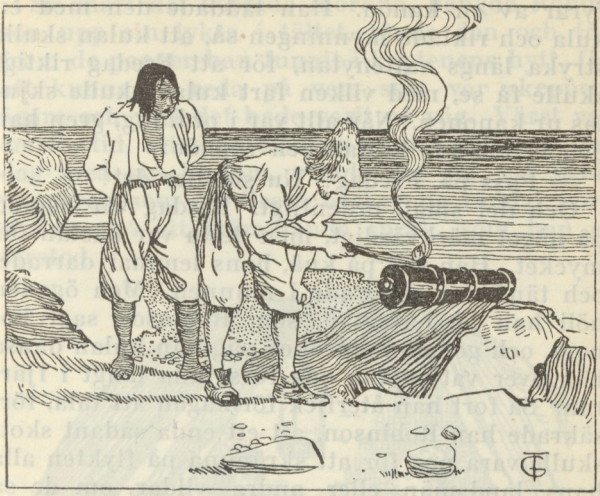

Allt eftersom de räddade sakerna hopade sig på stranden, blev Robinson alltmer övertygad om att han måste göra något för att kunna skydda dem mot oväder. Lättaste sättet var naturligtvis att slå upp ett tält. Redan samma eftermiddag verkställde de denna plan. Tältet bestod av två takytor och en stång, som bildade takåsen. Det var visserligen öppet vid båda sidorna, men det motsvarade i alla fall sitt ändamål, och Robinson ville ej onödigtvis spilla den dyrbara tiden med att göra det alldeles tätt. Ännu innan solen gick ned, var allt godset under tak.

Nu beslöt Robinson visa Fredag, hur man

fyrar av en kanon. Han laddade den med en kula och riktade mynningen så, att kulan skulle stryka längs vattenytan, för att Fredag riktigt skulle få se, med vilken fart kulan skulle skjutas ur kanonen. När allt var i ordning, grep han den brinnande luntan och ropade:

— Pass på, Fredag! Nu smäller det!

Och det small ordentligt. Fredag var beredd på något märkvärdigt, men detta var nästan för mycket. Han föll på knä, hans lemmar darrade, och tänderna skallrade i munnen. Men ögonen höll han på havsytan, som Robinson sagt honom, och genom krutröken såg han kulan dansa hän över vattenytan och försvinna långt i fjärran. Så fort han återfick förmågan att tala, försäkrade han Robinson, att ett enda sådant skott skulle vara nog för att skrämma på flykten alla hans landsmän eller andra vildar, om de så kommo i tusental. Ty de skulle ej ett ögonblick kunna tro, att någon annan än Tupan kunde åstadkomma ett sådant åskväder.

En av tältets öppna trekanter stängdes delvis genom trälådor och tunnor, och innanför ställdes de saker, som voro mera ömtåliga för väta. Mitt i tältet bredde Robinson ut sängkläderna till två präktiga bäddar, en åt sig själv och en åt Fredag. Inte voro dessa dynor och täcken just nödvändiga för köldens skull. Men Robinson gladde sig innerligt att få lägga sig i en bädd, sådan han från barndomen varit van vid, och på något mjukare än gräset eller bara sanden; han svettades gärna en smula för en sådan njutning.

Så snart det började mörkna, hängde Robinson upp sin lykta i tältet, tände den och tog fram de papper han funnit i kaptenens hytt, för att kunna ta reda på vem som var skeppets ägare och vart det hade varit på väg. Värst var emellertid, att då Robinson skulle förvåna Fredag med sin lärdom, visade det sig, att såväl papperen som de flesta böcker de räddat voro skrivna på ett främmande språk, som han ej förstod.

52. Robinson i livsfara.

Robinsons uppmärksamhet fästes emellertid på ett par brev. I utanskriften stod ordet *Barbados*. Han visste, att detta var namnet på en av de västindiska öarna. En berest kapten därhemma hade talat om för honom, att där på den tiden drevs livlig handel med negerslavar, vilka såldes och köptes som andra varor av snikna köpmän. Fartyget hade kanske varit ett slavskepp. Av en räkning eller lista, som han efter en stund fann, framgick det verkligen, att omkring hundra svarta slavar funnits ombord, troligen avsedda att säljas i Barbados.

Han talade om sin gissning för Fredag och tillade:

— Måhända har dessa olyckliga just räddats genom den häftiga stormen. Kanske de tagit båtarna och nått land, så att deras förtryckare inte längre kan pina och plåga dem.

Fredags hjärta ömmade för slavarnas öde, och han hoppades, att de kommit undan på ett eller annat sätt.

— Men då får du väl också medge, tillade Robinson, att denna storm varit till gagn? Vi miste vår båt och därmed också vårt hopp att kunna komma bort från vår ö, åtminstone för närvarande; men hur mycket har ej stormen gett i ersättning! Tänk på de stora förråd, som nu ligger i vårt tält; har vi inte erhållit alla dessa tack vare stormen?

Fredag måste erkänna, att det var sant.

— Visserligen är det sorgligt att tänka sej, att vår vinst kanske har kostat andra människor livet. Men vad vet vi därom? Inte rår vi för det! Och måhända har Gud, som styr allt till det bästa, låtit stormen på annat sätt bli till välsignelse för de skeppsbrutna, ja kanske även för kaptenen och skeppets ägare.

Alla brev och handlingar lades i gott förvar liksom även guldstoftet och ädelstenarna, för att de möjligen skulle kunna lämnas tillbaka till ägaren eller dennes arvingar, om Robinson en gång i livet kom tillbaka till Europa.

En hel vecka fortsatte han och Fredag sina resor ut till vraket med uppehåll endast på söndagen. Allt, vad de trodde sig ha nytta av, togo de med sig i land. En stor del av lasten bestod av *elfenben*. Detta är av stort värde men var obrukbart för Robinson, och därför fick det bli kvar ombord. På samma sätt var det med några säckar *kaffe*. Robinson hade nu måst sakna detta så länge och ville ej på nytt vänja sig därvid.

Däremot bröto han och Fredag löst allt vad de kunde av trävirket och förde det i land. Likaså togo de med sig alla kläder, alla slags lås, gångjärn och verktyg. Även de övriga fem kanonerna flyttade de över till ön.

Då de en dag voro ombord på vraket, som alltmer fylldes med vatten, märkte de, att ett oväder var i annalkande. Då det var livsfarligt att råka ut för ett sådant ombord på vraket eller på timmerflotten, skyndade de sig av alla kraf-

ter att få sakerna ner på flotten och begåvo sig i väg mot stranden.

Men de hade knappast hunnit halvvägs, förrän ovädret bröt löst. Det blev beckmörkt, regnet öste ned, stormen tjöt, blixtarna korsade varandra, och åskan dånade. Vattnet skummade och bildade långa, skyhöga vågor. Flotten darrade under de båda männens fötter, en våg sköljde över dess aktersida, och nästa sekund dök fören djupt ned under vattnet. Ett par tunnor rullade över bord.

Stormen var nu över den lilla flotten, som hjälplöst slungades omkring i vågornas virvlar. Robinson och Fredag kastade sig ned och klängde sig krampaktigt fast för att ej spolas i sjön av vattnet. Det knakade i alla flottens fogar, stockarna knarrade och böjde sig som vasstrån. Ljungeldarna korsades i mörkret, åsknallarna skrällde, så att de bägge vännerna förlorade både hörsel och tankeförmåga. Rent omedvetet höllo de sig dock fast.

Men länge kunde ej den skröpliga flotten hålla samman; repen och tågen brusto, spikarna lossnade, och stockarna vräktes åt alla håll. Nu voro Robinson och Fredag överlämnade åt de skummande böljorna, och deras utsikter till seger i kampen för livet voro i sanning små.

Robinson sökte simmande hålla sig uppe, men vattenmassorna kastade honom omkring som en boll. Efter några ögonblick förlorade han sansen, gav till ett högt skrik och lät armarna sjunka. Men Fredag tumlade om i böljorna som en säl. Än var han under, än över

Som ett hjälplöst flarn.

vattnet, men hur han rullade runt, lyckades han ändå hålla sig uppe. Då han hörde sin herres rop, var han med ett par simtag hos honom och grep fast i hans kläder. Med ena handen höll han honom över vattenytan, med den andra handen och med benen fäktade och arbetade han av alla krafter för att få fatt i ett par timmerstockar, som ännu hängde samman. Han lyckades också gripa tag i en av dem, lade sig med bröst och armar tvärs över den och lyfte sedan upp Robinson. Så skrek han i hans öra:

— Mod, kazika! Hugg fast, kazika!

Och det såg ut, som om den nästan medvetslöse Robinson lydde hans uppmaning. Robinson lyfte armarna och tog tag i stocken. Fredag tordes dock icke släppa honom ett ögonblick.

Så kommo de mitt in i bränningarna.

— Kazika, alla fingrar håll fast! ropade Fredag.

Själv höll han också fast med besked. När den väldiga brottsjön slungade honom upp på stranden, borrade han sig med händer och fötter ned i sanden och fick fotfäste, innan nästa våg hunnit fram. Men så lycklig var inte Robinson. Samma bölja, som bar honom i land, tog honom med sig tillbaka igen. Fredag såg

kazika försvinna i de fräsande vattenmassorna; han stod stum och stel, och de svarta ögonen stirrade i ängslig väntan. Han spände musklerna som en katt, färdig till språng. Då syntes i skummet en arm och ett huvud; de lyftes högre, och ännu en gång kastades Robinson av en våg upp på stranden. Det hade Fredag väntat på. Han gav upp ett tjut, störtade fram som en tiger och grep sin herre, innan den tillbakarullande böljan åter hann suga honom med sig. Ännu ett karlatag — och båda voro utanför bränningarnas räckvidd.

Länge sysslade Fredag med kazikas till utseendet livlösa kropp, gned och rullade honom, innan han fick liv i honom. Men det gick till slut, och Fredag pysslade om honom med den ömmaste omsorg. Om natten sov han lugnt och gott vid Fredags sida, och när morgonen kom, var han åter frisk och kry som vanligt. Nu hade Fredag i sin tur räddat sin herres liv. Intet kunde slita deras vänskapsband; det var knutet för livet.

---

53. Flyttningsbestyr och byggnadsarbeten.

Under natten lopp lade sig stormen. När Robinson och Fredag på morgonen kommo ned till stranden, hade vraket emellertid försvunnit. Endast en mängd plankor och bjälkar skvalpade och gungade i bränningarna. Stormen hade sprängt det stolta skeppet i spillror.

Robinson var glad, att han hunnit rädda så mycket från fartyget, innan det gick under, och nu var han särskilt belåten, att han räddat guldet och ädelstenarna. Hur bittert skulle det ej varit, om han lämnat dessa dyrbarheter kvar på vraket och så en gång längre fram lärt känna deras ägare men måst erkänna, att han ej brytt sig om att ta vara på dem.

Nu släpade Robinson och Fredag upp på land varje planka, bjälke och allt annat trävirke, som drev in mot stranden. Ty av sådant kunde de aldrig få för mycket. Men det bärgade godset måste också flyttas hem till fästningen. Det var ett svårt företag, i synnerhet därför, att de ej kunde hjälpas åt, utan en måste vakta vid tältet, så att ej vildarna obemärkt skulle smyga sig i land, ta allt och kanske uppspåra själva fästningen. De höllo därför vakt halva dagen var, och under tiden höll den andre på med flyttningen. Den vakthavande var inte vapenlös: alla sex kanonerna laddades, och deras mynningar riktades mot havet. Ett stycke därifrån gjorde de upp en eld, så att luntan vid behov kunde tändas på ett ögonblick.

Fredag övertog första vakten, och Robinson gav sig av till fästningen med första flyttlasset. Visserligen hade han ingen vagn, men i nödfall kör man med skottkärra, helst om man ingen häst har. Till pudeln hade han ställt i ordning ett seldon av segelduk och rep. Därmed spändes den lurvige kamraten framför skottkärran, och han drog allt vad han orkade, medan Robinson eller Fredag gick efter och höll i skak-

larna. Pudlarna äro läraktiga djur, och snart var skeppshunden en präktig dragare, som med förtjusning lunkade åstad i selen och dessutom gärna bar ett paket i munnen.

Naturligtvis hade Robinson strax lagt av sin vackra officersuniform och klätt sig i en matrosdräkt. På första lasset tog han krutet och en del andra saker, som voro ömtåliga för väta. Då han återvände från fästningen, tog han med sig alla de lamadjur, som voro vana att bära bördor. Som de voro ett halvt tjog och varje lama var i stånd att bära minst sjuttio kilo, voro de Robinson till stor nytta vid flyttningen. Också dröjde det ej mer än en vecka, förrän allt godset lyckligt och väl var under tak hemma i fästningen så när som på några plankor och bräder, vilka tills vidare gömdes i busksnåren.

Geten togs också med, förstås, och sattes in i lamahjordens stall. Att börja med var det si och så med sämjan. Geten stångades, och lamadjuren spottade, såsom deras sed är, när de äro vid dåligt lynne. Men de vande sig snart vid

varandra och kommo sedan väl överens. Fredag hade fortfarande en viss respekt för getens horn, men den putslustiga pudeln och han blevo riktigt goda vänner.

Det var naturligtvis omöjligt att ta in i grottan alla de ting, som behövde komma under tak, och det blev därför nödvändigt att genast slå upp ett tält inne på gården och tills vidare stuva in godset där, allt eftersom det flyttades hem. Men tältet föreföll ej Robinson tillräckligt säkert mot regnet och stormarna; han beslöt därför att så fort som möjligt bygga ett större träskjul. Virke hade han gott om och verktyg likaså — det gällde bara att begagna dem rätt. Men han hade naturligtvis icke sysslat med timmermansarbete, och Fredag hade aldrig ens sett ett hus av trä.

Robinson hade dock år efter år i ensamheten på egen hand lärt sig att med de enklaste redskap utföra en hel del olika ting. Han hade också lärt sig *tänka* och *hugga i*, när det gällde. Nu hade han verktyg och medhjälpare, och därför skulle det gå som en dans.

Träd fälldes, bjälkar yxades till, det borrades, sågades, hamrades och höggs, och snart stod det lilla huset där med väggar av tjocka plankor och lera smetad mellan springorna, tak av bräder och överst ett tjockt lager av kokosblad. Till på köpet blev det ljust i den lilla byggningen, ty Robinson hade även tagit hem kajutfönstren från vraket och satt in dem i väggarna. *Glaset* var i synnerhet föremål för Fredags livliga beundran. Han hade aldrig förr sett någon sten,

som var hård som metall och klar som luften. Han tröttnade aldrig att titta ut genom rutorna och stryka med fingrarna längs deras yta; de voro så fina, tyckte han.

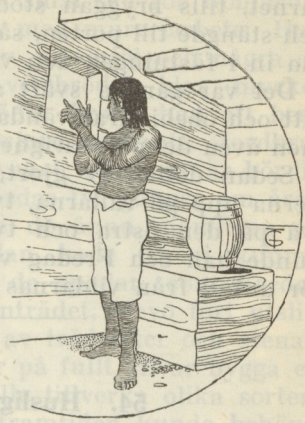

När huset var färdigt och allt flyttgodset under tak, beslöt Robinson bygga en ordentlig ingång till sin fästning. Han tänkte därför bryta igenom muren och i öppningen sätta en träport. Över graven utanför skulle läggas en vindbrygga, alldeles sådan som i forna dagar fanns utanför de gamla riddarborgarna. Han hade ju allt som behövdes därtill: haspar, gångjärn, lås, krokar, stolpar, spik. Först timrade han porten och så bryggan. Sedan blev muren genombruten, och porten fogades in. Detta arbete var just ej så lätt, men det gick. Med starka gångjärn fäste han därefter bryggans ena ände i tröskeln på portens yttersida, och i dess andra ände, som sträckte sig till andra sidan av vallgraven, fastgjordes en kätting, som gick över ett blockhjul ovanpå vallen och hängde ned på insidan av gårdsplanen. Ställde man sig nu innanför porten och drog i kedjan, så lyftes den yttre änden av bryggan och den inre vände sig kring gång-

järnet, tills bryggan stod lodrätt upp och ned och stängde till porten, så att ingen kunde komma in i fästningen den vägen.

Det var ganska svårt att få vindbryggan att lätt och obehindrat vända sig kring gångjärnen, men även denna svårighet övervanns.

Sedan detta var gjort, lade Robinson kanonerna upp på vallarna, två på den södra sidan, två på den östra och två på den västra. Nu kunde han och Fredag vara fullkomligt trygga för anfall från vildarnas sida.

---

54. Husliga bestyr.

Skördetiden var kommen, och majsen stod mogen. I år gick det lätt att skörda. Någon lie hade Robinson och Fredag inte att tillgå, men i stället hade de sablarna, och de önskade av allt sitt hjärta, att de aldrig skulle behöva använda dem till annat än sådant fredligt arbete. Riktiga hackor hade de, när tiden var inne att ta upp bataterna. Arbetet gick med liv och lust. Majsen tröskades och gav två säckar säd. Ännu hade Robinson visserligen kvar ett förråd av skeppsskorpor, men de skulle snart nog vara slut.

Därför beslöt han att *baka bröd.*

På en liten handkvarn, som han fört i land från vraket, malde han vete och majs. Sikt hade han icke, men ett stycke glest tyg fick ersätta den. Så gällde det bara att bygga en bak-

ugn, och det var ju en smal sak för Robinson, som sysslat så mycket med murerіarbete. Han bakade några bröd av vetemjöl och några av majsmjöl, och som vetebrödet blev mycket smakligare än majsbrödet, beslöt han att beså större delen av sin åkerjord med vete. Jordbruket roade Robinson mycket; marken var bördig och kunde sås och skördas två gånger om året.

Ett verktyg saknade de ännu, nämligen en järnspade. Någon sådan hade de ej kunnat finna på vraket, och de spadar, som Fredag gjort av det hårda järnträdet, blevo fort utslitna, ty jorden var full av trädrötter och stenar. Robinson tänkte därför på fullt allvar bygga en smedja, där han skulle tillverka olika sorters redskap, som han i framtiden kunde behöva. Planen var inte så djärv, som den vid första påseendet tycktes, ty bland vrakgodset fanns allt möjligt, som var nödvändigt i en smedja: blåsbälg, ett litet städ, tänger, hammare, mejslar, filar. Järn fanns i överflöd av alla slag, nytt och gammalt, järnplåt, järnstänger och dylikt.

Planen sattes genast i verket. Köket utvidgades betydligt och förvandlades till smedja, och hela spisen byggdes om. Nu kunde två personer bekvämt arbeta där. Smedjan och varumagasinet minskade gårdsutrymmet, så att detta blev allt mindre, men det kunde ju inte hjälpas.

Under den följande regntiden stodo Robinson och Fredag dagligen vid ässjan, städet och filbänken. Många försök misslyckades, mången järnbit blev förstörd, och många gånger brände Fredag fingrarna, så att han skrek och hoppade

av smärta. Men trägen vinner, och en dag hade de glädjen att gräva med en riktig spade av egen tillverkning. Sedan gick det betydligt lättare att smida en likadan.

När Robinson nu beslutat slå sig på jordbruket som huvudnäring, måste han också skaffa sig en *plog*. Som storstadsbarn hade han just inte mycket reda på, hur en plog såg ut, och Fredag hade naturligtvis aldrig sett en sådan.

Inte skulle Robinsons plog ha vunnit pris på något av våra lantbruksmöten. Den liknade ungefär den plog, som våra förfäder använde. Egentligen bestod den av en tjock, seg trädgren, vid vars krökta ände ett trekantigt järn var fäst som plogbill. Från det ställe på den tjocka grenen, där järnet var fäst, utgick en mindre trädgren åt motsatt håll, vilken tjänade som styrstång.

Så snart regntiden var över, började Robinson plöja. Men det var ett verkligt slavgöra både att vara häst och att styra — därom voro Robinson och Fredag fullkomligt överens. Därför

inövades två av lamadjuren att draga plogen, och Robinson ordnade åt dem lämpliga seldon och draglinor. Han riktigt njöt av det lugna arbetet i det fria.

Men man skall harva, vad man har plöjt, och Robinson måste också tänka på att göra en *harv*. Han smidde först ett tillräckligt antal järntänder, satte därefter ihop en fyrkantig ram av trä och slog in harvtänderna i ramen. Harven var nu färdig och befanns utmärkt för sitt ändamål.

Därpå sådde Robinson vete, korn och ärter. Fem månader senare skördade han tolv till tjugu gånger så mycket som han sått. Han kunde nu se framtiden an utan att behöva ängslas, att han själv, Fredag eller husdjuren skulle lida brist på föda.

Bland husdjuren befunno sig redan två killingar. De voro Fredags förtjusning och lika mycket som han en gång bävade för »trollet», lika roligt hade han åt »trollungarna», som han kallade getens småttingar. Deras lustiga språng och djärva hopp lockade honom alltid att skratta, och ibland hoppade han i kapp med dem, så att deras moder stod helt förbluffad. Men bara hon gjorde min av att vilja ta till hornen, så tog Fredag till benen.

Även de andra djuren beredde Robinson och hans vän icke blott nytta utan även nöje. Pudeln höll trogen vakt och spelade emellanåt »pajas», ty Robinson lärde honom en mängd lustiga konster. »Pål» var en outtröttlig pratmakare, som pudeln tydligen betraktade med undran och misstroende. Antagligen fann han

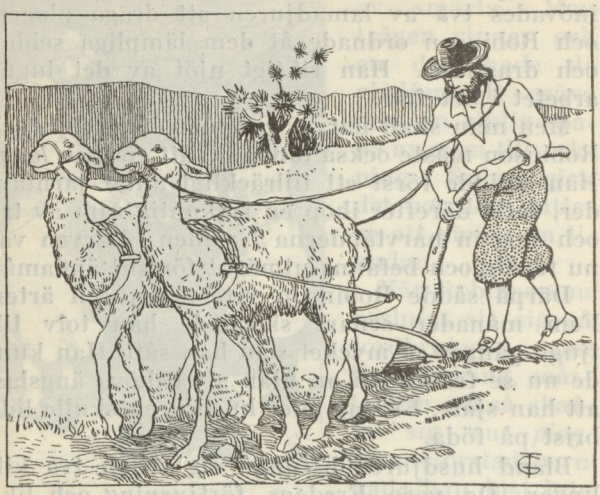

det mindre passande, att en fågel blandade sig i samtalet, när gammalt folk språkade. Lamadjuren hade dubbelt värde, sedan de nu ej blott lämnade mjölk och smör utan även tjänstgjorde som dragare, vänliga, tåliga och förnöjda över Robinsons omsorger och vård om dem.

Så småningom lärde sig Robinson och Fredag alla möjliga hantverk. De voro sina egna skräddare, skomakare, smeder, bagare, snickare, timmermän, krukmakare, murare och sotare, utom det att de själva skötte sin jord och sin trädgård, sin jakt och sitt fiske. För var dag blevo de duktigare att använda sina händer och sin hjärna.

55. Vildarna återvända.

Det hände emellertid mer än en gång, att Robinson kände sig nedstämd. Väl var han oändligt mycket rikare, gladare och lyckligare nu än före Fredags ankomst till ön, då han blott hade lamadjuren och Pål. Men den tanken trängde sig på honom, att förr eller senare skulle den dag komma, då antingen han eller Fredag gick bort. Då skulle den kvarlevande bli lika ensam, som han själv en gång varit. Och fast han ej lät sorgen för morgondagen förbittra stundens glädje, önskade han många gånger, att de varit fler än två människor på ön.

Över ett halvt år hade förgått, sedan stormen berövat dem deras lilla båt men i stället gav dem så många verktyg och andra förråd. Den då påtänkta resan hem till Fredags ö hade icke en enda gång varit på tal mellan honom och Robinson. Fredag bar sin sorg och saknad inom sig, och hans herre låtsade ej märka, att den trogne vännen och kamraten titt och ofta, då han trodde sig obemärkt, smög sig upp på bergsspetsen, varifrån han med sin skarpa blick kunde se kusten av »fars land» skymta fram. Innan de kunde tänka på att bygga en båt igen, måste en hel del nödvändigare arbeten utföras. Därför teg Robinson länge, men en dag bragte han själv saken på tal. Fredag blev hjärteglad, och en ny båt påbörjades genast.

Då Robinson en morgon var sysselsatt i smedjan, skickade han Fredag ner till stranden

för att fånga en sköldpadda; det var länge sedan de haft denna välsmakande rätt på sitt bord. Men en kvart hade ej förflutit, förrän Fredag kom tillbaka, flåsande, blek och upprörd, och med förfärad uppsyn ropade:

— Nu komma de! Nu komma de!

— Vildarna? ropade Robinson lika ivrigt. Var är de?

— De landstiga på samma strand som sist men något längre söder ut. De vara en, två, tre, fyra, fem, sex båtar.

Han måste räkna från början för att hitta det rätta talet, så uppskrämd var han.

Robinson bad honom ta fram vapnen och ladda bössorna. Själv skyndade han uppför repstegen för att se, hur många vildarna voro, och var de gått i land.

Det förhöll sig som Fredag sagt, men avståndet var för långt, för att man skulle kunna se, vad de företogo sig. Men det var ingen tid att

förlora, om man skulle angripa dem och avbryta deras segerfest, något som Robinson verkligen tänkte göra.

Han klättrade därför nedför stegen och ropade:

— Kom, Fredag! Kom!

Fredag kom springande med bössan i ena handen och laddstocken i den andra.

— Nu vill jag fråga dej om en sak, Fredag. Vill du följa mej i striden mot din folkstam?

— Inte min stam, kazika. Inte fars folk.

— Ja, men det är folk av din färg, din ras. Vill du hjälpa mej ärligt och trofast?

— Ja, kazika, till sista blodsdroppen Fredag strida.

— Vill du följa alla mina befallningar och ge noga akt på mina ord och inte springa din väg, fast de är många? Inte bli rädd, när de tjuter och springer emot oss?

— Fredag inte springa, om inte kazika springa, följa kazika i hälarna.

— Det är bra. Under vägen ska jag säja dej, vad jag ämnar göra. Men nu ska vi först ta ner en av kanonerna och lägga den på den skottkärra, som vi ändrade om till kanonvagn.

När detta var gjort, fortsatte Fredag att ladda bössor och pistoler. Robinson stoppade sin frukost i fickan och rådde Fredag att göra detsamma. Själv tog han med sig sin kikare, en flaska vin och litet linne (att använda, om de skulle bli sårade i striden) samt tände en lunta, och så voro de färdiga att rycka ut. Utom två pisto-

ler och en jaktkniv i bältet samt sina sablar hade de nu vardera tre laddade bössor.

Då de kommit över vindbryggan, skyndade Fredag tillbaka och drog upp denna samt steg sedan uppför repstegen och sprang över berget ned till sin herre. Om angreppet skulle misslyckas, ville nämligen Robinson hindra fienden att rycka in i fästningen.

Hans plan var att på omvägar närma sig kusten, så att de hela tiden voro skyddade av skog och busksnår, medan de förde fram kanonen. Det var en liten truppstyrka — två man och en kanon på en skottkärra. Men de lyckades komma helt nära vildarna utan att bli upptäckta. Nu gjorde Robinson halt och skickade Fredag fram till de yttersta träden för att speja.

Denne återvände strax och berättade, att måltiden var i full gång. Vildarna sutto i en krets kring bålet; en av fångarna var redan slaktad, stekt och nära uppäten. Men i närheten låg en annan fånge på jorden med händerna bundna på ryggen. Och denne var en *vit*, skäggig man.

Då Robinson hörde detta, blev han ännu ivrigare att angripa vildarna, smög sig bort och riktade sin kikare på gruppen kring bålet. Fredag hade sagt sant. Robinson ville dock helst slippa döda någon och hoppades, att människoätarna skulle ta till flykten, när de hörde smällen av kanonskottet. Han riktade därför kanonen så högt, att kulan skulle gå över huvudet på hela skaran. Så fyrade han av. Skottet brann av med väldigt dån, vildarna hoppade högt i luften, gåvo till ett förfärligt ångestskri, kastade sig raklånga på marken, rusade åter upp och flydde till båtarna varendaste en.

— De tro det vara Tupan själv. Inte känna till kazikas kanon. Aldrig luktat åskepulver, inte känna krut. Se, hur de springa! Ho ho ho!

Och Fredag skrattade förnöjd och slog sig med händerna på knäna. Han glömde alldeles bort, att han själv för icke länge sedan varit lika rädd för »åskepulvret», och gladde sig åt, att segern redan var vunnen. Robinson tänkte detsamma. Men de misstogo sig.

Bland vildarna var en hög, smärt, starkt byggd gestalt med en stor fjäderbuske på huvudet och ett gult skynke kring livet. Det var tydligen hövdingen. Han stannade, såg sig lugnt omkring, utstötte några kommandorop, som

Robinson ej kunde uppfatta, och svängde sin klubba vilt över huvudet.

Vildarna stannade med ens. Några av de modigaste samlade sig kring hövdingen, svängde klubborna och uppgåvo ett genomträngande härskri. De hade blott hört knallen och sett en vit rök stiga upp bland träden; kulan hade de ej sett, inga fiender syntes till, röken skingrades, och deras förskräckelse var med ens över. Utbrott av underjordisk eld äro ej så sällsynta i dessa trakter, där många eldsprutande berg finnas, och säkerligen trodde vildarna, att knallen och röken kommo från ett vulkaniskt utbrott av samma slag, som Robinson själv varit med om på ön för flera år sedan. De uppgåvo därför ett nytt rop, men denna gång av jubel, vände tillbaka till bålet och började åter sin vilda dans.

Robinson stod rådvill.

Att börja striden syntes honom betänkligt —

de voro ju blott två mot en hel skara vildar. Då krigsdansen var slutad, togo människoätarna helt lugnt plats omkring elden igen, och några störtade bort till det ställe, där den bundne européen låg. Men då kunde Robinson inte längre lägga band på sig.

56. Strid och seger.

Ta de tre bössorna och gör som jag, sade han till Fredag.

Därpå grep han själv de andra tre bössorna, sprang fram ur snåret, så att han var blott ungefär hundra steg från vildarna, lade de två bössorna på jorden och siktade med den tredje.

— Du till vänster i flocken, jag till höger! viskade han.

Två skott smällde samtidigt. Fredag hade ej sparat sina hagel, när han laddade, och skotten sände nu död och undergång i den täta klungan av vildarna. Till höger föllo tre, till vänster fem. Ett förfärligt tjut hördes, och vildarna sprungo huvudyra om varandra, slagna av vanvettig förfäran. Men innan de hunnit sansa sig, hade Robinson och Fredag tagit nytt sikte, och åter knallade två skott med nästan lika förödande verkan som de första.

— Framåt! ropade Robinson, grep det tredje geväret och sprang ned på stranden.

Fredag höll jämna steg med sin kazika. Alla vildarna hade gripit till flykten, några kastade

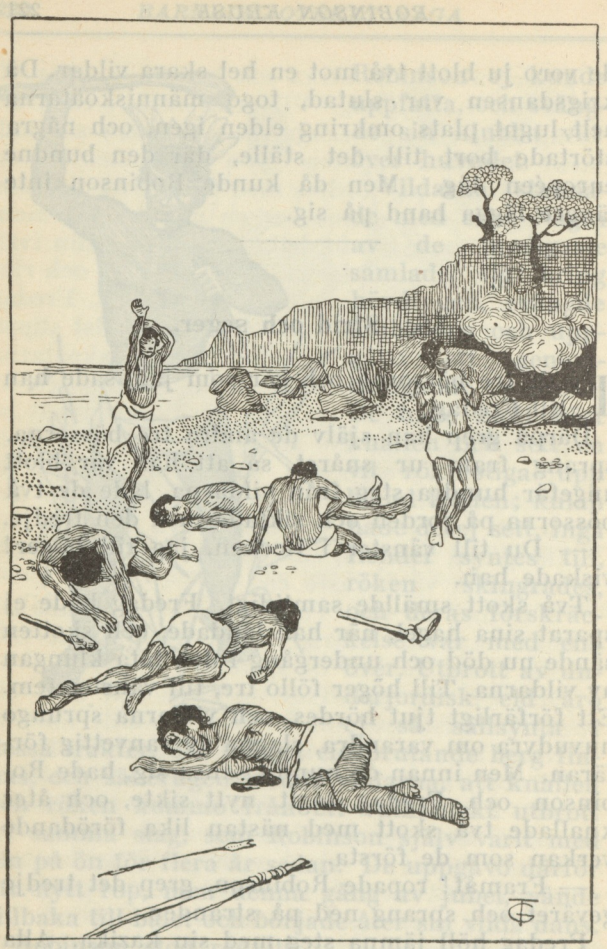

Död och undergång i den täta klungan av vildar.

sig handlöst i båtarna. De ropade och hojtade åt varandra, och ett par kanoter lade ut och satte av i vild fart. Sårade och oskadade voro tydligen lika skräckslagna. De två gestalterna på stranden föreföllo dem som två onda andar: de sprutade ju eld och rök genom ett långt rör, de kunde såra och döda på långt avstånd. Mot sådana fiender var det otänkbart att strida med hopp om seger. De sågo ju ej heller ut som människor i vildarnas ögon.

Robinson skyndade bort till den vite fången, skar av hans band och sporde honom vem han var och varifrån han kom. Fången förstod inte orden men gissade sig till meningen och svarade på latin: *Christianus! Hispanus!* (»Kristen! Spanjor!»). Robinson tog fram sin vinflaska och lät spanjoren ta sig en duktig klunk, hällde därefter vin i sin hand och gned de ställen, där repen skurit in vid hand- och fotlederna.

Under tiden hade Fredag, som var modigast, när faran var förbi, sprungit längre ned på stranden för att efter vildarnas sed slunga några hånfulla ord efter de flyende fienderna. Men denna hans dumhet höll på att stå honom och Robinson dyrt. Ty den kanot, som sist lagt ut, var hövdingens, och han och hans tappraste män hörde Fredags smädeord. De hade låtit skrämma sig av sin tro på troll och andar, men dessa förnärmelser, utslungade på ett språk, som de förstodo, förvandlade deras fruktan i raseri.

De uppstämde ett krigstjut, vände kanoten, stego åter i land och rusade fram med lyftade stridsklubbor. Fredag lade bössan till kinden,

siktade och tryckte av, sedan han hånande ropat på sitt eget mål något, som betydde:

— Store Gok-Rok få munnen full av eld!

Men i alla fall darrade han nog litet på handen, ty varken den store Gok-Rok eller någon av hans män träffades av skottet. Visserligen stannade vildarna ett ögonblick, förskräckta av blixten, knallen och röken, men då ingen föll eller sårades, störtade de fram under tjut och vrål.

Robinson, som sysslat med spanjorens sår, såg upp vid bösskottet och uppfattade faran. Fredag sprang med förskräckelse målad i sitt anlete, och ej mindre än åtta vildar voro honom tätt i hälarna.

— Din pistol, ropade Robinson till Fredag.

Hastigt grep han en av pistolerna i sitt eget bälte och lade an på hövdingen, som var alldeles inpå Fredag. En sekund tvekade han, ty det var honom motbjudande att ta ännu ett människoliv. Men faran var överhängande, och då hövdingen höjde klubban över Fredags huvud till ett dråpslag, sköt Robinson. Hövdingen föll livlös i sina framstormande mäns armar. Spanjo-

Hövdingen föll livlös baklänges.

ren rusade upp och ropade på vapen. Robinson kastade sin jaktkniv bort till honom, grep sin andra pistol och sköt. Fredag fick nytt mod, då han hörde sin herres pistolskott. Han vände sig mot förföljarna, och två nya skott sträckte två vildar till marken. Men de voro ännu fem mot tre.

— Håll ut, fly inte! ropade Robinson och laddade hastigt två av de andra gevären.

Fredag fällde med ett skott från sin andra pistol ännu en av de förföljande, och nu stodo han och spanjoren med var sin jaktkniv mot fyra vildar, som rusade fram i blint raseri. Två av dem störtade mot Fredag, de andra mot spanjoren.

Med sin jaktkniv lyckades Fredag såra en av sina motståndare i armen, så att han tjutande tappade sin klubba, men spanjoren, som var svag av lidande och fasa, kunde ej värja sig mot sina fiender. Han föll, och en av vildarna vred jaktkniven ur hans hand.

Robinson hade nu fått gevären laddade. I yttersta minuten, då vilden redan höll kniven i högsta hugg, sköt Robinson. Spanjorens ene angripare föll, och hans kamrat tog till benen. I samma ögonblick lyckades Fredag stöta kniven i bröstet på sin andre fiende. Vild och upphetsad av striden stod han ej att hejda, sedan han nu fått »blodad tand». Vildens natur tog ut sin rätt hos honom. Han utstötte ett förskräckligt stridstjut, svängde den blodiga kniven högt över sitt huvud, flög snabb som en hjort över sanden, upphann med några långa språng sitt

rov och kastade kniven, så att den träffade flyktingen mitt emellan skulderbladen. Med ett stönande läte sjönk den sårade till marken.

Kampen var slut. Ingen av de åtta vildarna undslapp med livet. Fredag och spanjoren hade fått några obetydliga sår och bulnader av klubbslagen, Robinson var alldeles oskadd. Han gick nu runt om på slagfältet för att se, om han ej kunde hjälpa någon, som möjligen ännu var vid liv, men skotten tycktes ha varit ögonblickligt dödande, och lika litet hade Fredags jaktkniv skonat någon av fienderna. Robinsons seger skänkte honom ej oblandad glädje; tjugu vildar lågo döda på sanden.

Spanjoren hade åter sjunkit ner på stranden. Han var så svag, att han ej förmådde hålla sig på benen.

---

57. Ett återseende.

Fredag kastade hotfulla blickar efter de bortilande kanoterna och ville, att Robinson med kanonen skulle skjuta dem alla i sank. Denne vägrade dock bestämt att göra detta.

— Varför skulle vi onödigtvis ta andras liv? sade han.

— Kunna komma tillbaka, kazika, många, många, hela stranden full! Mycket, många båtar!

Robinson klappade honom på axeln och skrattade, när han pekade på spanjoren.

— Men så är vi också hälften fler än i morse, sade han. Vi kan våga en strid med en stor skara vildar, i synnerhet om vi möter dem i vår fästning. Frukta ej — Gud ska beskydda oss.

På sin herres befallning släpade nu Fredag de fallnas lik samman i en hög. Han gjorde detta med stor förnöjelse och underlät inte att då och då med en hånfull åtbörd uttrycka sitt hat mot de hatade fienderna.

Robinson gick ner till stranden. En av kanoterna hade blivit kvarglömd och var nu segrarens byte. Han ville ta båten i närmare betraktande.

Hur förvånad blev han inte, då han på kanotens botten upptäckte en vilde, bunden till händer och fötter och mer död än levande. Av anletsdragen att döma var han ganska gammal, och hans kropp bar flera märken av misshandel och sår. Robinson skyndade att skära sönder de band, som snörde samman hans lemmar, reste honom till hälften upp och talade till honom med vänlig röst.

Men vilden tycktes varken kunna eller vilja stå på benen; han gjorde ett svagt motstånd, stötte undan Robinson och lät höra ett sakta kvidande. Han trodde säkerligen, att hans sista stund var kommen. Robinson förstod strax, att det var en av de fångar, som vildarna haft med sig, och som de vid sin brådskande flykt glömt bort. Då han ej visste, hur han skulle förklara, att den gamle befann sig bland vänner, ropade han på Fredag. Denne lät den vilde ligga, som

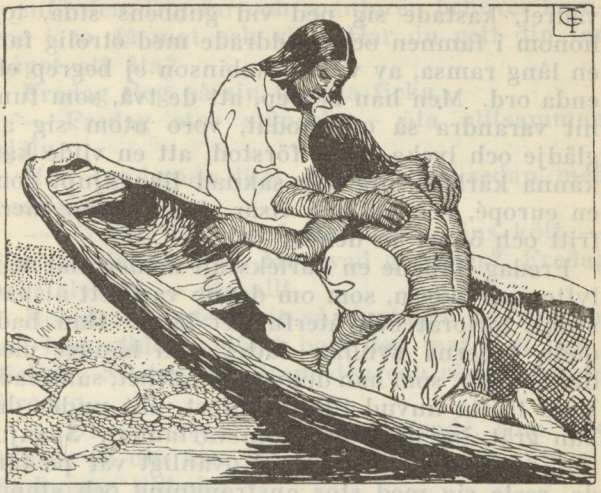

han just höll på att släpa bort, samt sprang genast ned till båten.

— Vad vilja kazika? sporde han.

Men knappt hade han gjort denna fråga, förrän han blev stående som förstenad. Därpå började han fäkta med händer och fötter, upphävde vilda jubelskrik och dansade, alldeles som den gången då han från bergets topp fick se sitt folks ö. Robinson kunde ej begripa, vad som gick åt honom.

— Min far! Kazika, kazika! Far, far! ropade han därefter, och ögonen strålade av glädje.

Därpå sprang han ut i båten med sådan fart, att den smala farkosten nästan vände botten i

vädret, kastade sig ned vid gubbens sida, tog honom i famnen och pladdrade med otrolig fart en lång ramsa, av vilken Robinson ej begrep ett enda ord. Men han begrep, att de två, som funnit varandra så oförmodat, voro utom sig av glädje och lycka. Han förstod, att en vilde kan känna kärlek, sorg och saknad lika djupt som en europé, och att han visar sina känslor mera fritt och öppet än denne.

Fredag liknade en kärleksfull moder, när han lyfte upp fadern, som om denne varit ett älskat, sjukt, förlorat och återfunnet barn. Han baddade faderns svullna fötter och händer med linnelappar, som han doppade i vattnet, samt lade hans trötta huvud till sitt bröst, allt under det han grät, log och talade om vartannat. Spanjoren, som förstod, att något ovanligt var på färde, reste sig med stor ansträngning och stapplade ner till båten. Han och Robinson fingo tårar i ögonen.

Robinson började nu samla upp vapnen, som lågo kringströdda på marken, där striden stått, och bar dem till kanonen. Därpå återvände han till båten.

— Nå, Fredag, sade han, din far kom således till oss i stället för att vi skulle fara till honom. Nu är du väl nöjd?

— Oho, kazika! Glad ha honom här, ha far levande! Väldigt glad — gladare än första två i Edens lustgård — paradiset — Adam och Eva.

Han visste ej, vad han skulle hitta på i sin glädje.

— Men nu får vi verkligen lov att tänka på

hemfärden. Din far och spanjoren behöver komma i ro, få mat och vila. Har du gett din far något att äta?

Fredag slog på sin tomma ficka.

— Fredag stor slyngel — äta alltsamman själv.

Han funderade litet och utbrast sedan med bestämdhet:

— Fredag inte ge fader döda mäns kött — inte snällt till Gud. Men vad ge fader? Fredag stor slyngel — äta allt.

Robinson hade varit så upptagen av striden, att han alldeles glömt bort den mat han bar i fickan. Nu tog han fram den och räckte den åt Fredag.

— Du var stygg, sade han leende, som inte tänkte på din far. Du förtjänar nästan inte att få honom tillbaka.

Fredag log förnöjt åt kazikas skämt och började ånyo smeka den gamle och kela med honom. Därpå smulade han sönder brödet i små bitar och stack dem i sin fars mun, och när han övertygat sig om, att gubben kunde både tugga och svälja, nickade han åt honom och sprang upp till fästningen, medan han upphävde sådana tjut, att fåglarna i trädtopparna blevo skrämda på långt håll.

Robinson begrep ej, varför Fredag skulle rusa åstad på detta sätt och tyckte inte heller om det. Han kunde ju varken göra sig förstådd av den gamle vilden eller av den dystre spanjoren, och han längtade att komma hem så snart som möjligt. Det dröjde emellertid ej länge, förrän

Fredag kom tillbaka med en stor kruka vatten från bäcken, vilket kom spanjoren och den gamle väl till pass, eftersom törsten plågade dem svårt. Till sin herre medförde han ett stycke bröd och kött i stället för vad den gamle fått. Och hela Fredags ansikte sken av glädje, trots hans trötthet.

---

58. Hemma igen.

Nu manade Robinson till uppbrott. Vapnen lades bredvid Fredags far i kanoten tillsammans med spanjoren, som var så medtagen, att Fredag måste ta honom på ryggen och bära honom ombord. Fredag åtog sig att ro båten längs kusten till den lilla viken vid fästningen, men Robinson föredrog att gå landvägen, som var kortare. Därför kom han också först hem.

När han gjort en liten tur runt omkring i fästningen och funnit allt vara i gott skick, gick han upp på höjden, satte kikaren för ögonen och spejade utåt havet åt alla sidor för att möjligen kunna upptäcka några fiender. Men vattenöknen, blank som en blå stålsköld, låg lika enformig som vanligt. Lätta krusningar av mörkare färg drogo hän över dess yta som smala strimmor; då och då strök en sjöfågel på vita vingar längs kusten, och långt, långt ute kunde man skymta några mörka prickar. Det var säkerligen de flyende vildarna.

Längs stranden av ön såg han kanoten glida fram, driven av Fredags starka årtag. Spanjoren och den gamle vilden lågo på båtens botten. Fredag hade tagit av sig tröjan och lagt den under faderns huvud; själv satt han i skjortärmarna och rodde av alla krafter. Robinson gick utför repstegen, firade ned vindbryggan, tog en bår på ryggen och gick till stranden. Just då lade båten i land.

— Här alla två, kazika! ropade Fredag redan på långt avstånd. God man, spanjoren, men inte begripa kazika något alls.

— Ja, det är tråkigt, Fredag, men det kan inte hjälpas. Nu ska vi först försöka få dem i land.

— Fredag hjälpa!

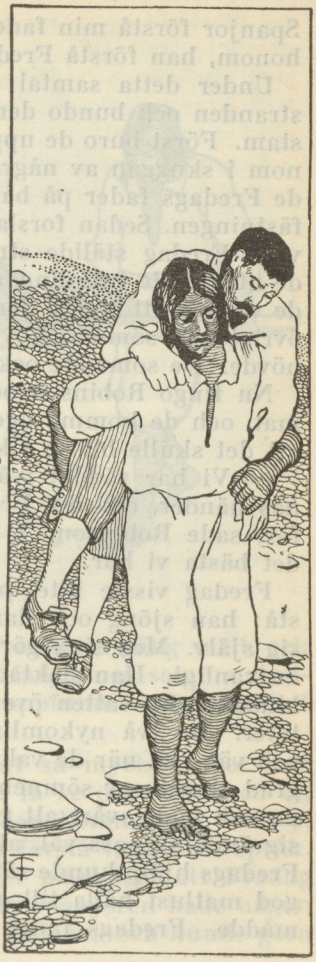

Spanjor förstå min faders språk. Fredag förstå honom, han förstå Fredag.

Under detta samtal drogo de båten upp på stranden och bundo den ordentligt vid en trädstam. Först buro de upp spanjoren och lade honom i skuggan av några stora träd; därpå lade de Fredags fader på båren och buro honom till fästningen. Sedan forslade de spanjoren samma väg. Fredag ställde strax i ordning bäddar åt de uttröttade främlingarna, och Robinson värmde vin för att badda deras svullna lemmar. För övrigt var sömn och vila vad de nu mest behövde. De somnade också strax som goda barn.

Nu fingo Robinson och Fredag bråtт att laga mat, och de kommo ögonblickligen överens om, att det skulle bli en riktig festmåltid.

— Vi har räddat två människoliv ur vildarnas händer, och du, Fredag, har återfunnit din far, sade Robinson. I dag måste vi duka upp det bästa vi har.

Fredag visste inte, på vilken fot han skulle stå: han sjöng och dansade och skrattade för sig själv. Men sina göromål skötte han raskare än vanligt. Han slaktade en ung lama, och Robinson satte vatten över elden för att koka batater. De två nykomlingarna sovo både länge och väl, och när de vaknade, kände de sig i hög grad stärkta av sömnen. De voro ömma i lederna och hade svårt att röra sig, men de befunno sig ändå så pass väl, att de med Robinsons och Fredags hjälp kunde sätta sig till bords och med god matlust hålla till godo med vad huset förmådde. Fredags fader var lika förvånad över

allt, vad han såg, som Fredag en gång varit, och sonen visade allt för sin fader med samma stolthet, som om han själv uppfunnit och tillverkat varenda sak.

Robinson hade längtat så mycket efter den dag, då han åter skulle få se och tala med en europé. Nu hade en sådan kommit till hans ö, och så kunde de inte ens förstå varandras språk. Emellertid inträffade det märkliga, att Fredag blev tolk dem emellan, ty spanjoren hade någon tid uppehållit sig bland vildarna och kunde göra

sig förstådd på deras tungomål. Allt emellanåt uttalade han ett och annat geografiskt namn, som Robinson stundom först efter stor ansträngning lyckades tyda, emedan uttalet var olikt hans eget.

Den gamle vilden hade naturligtvis också ett namn, men detta lät för Robinsons öron högst besynnerligt och var omöjligt att minnas. Då han kallat sonen Fredag, tyckte han, att fadern lämpligen borde få ett namn av samma slag och kallas *Torsdag*, och varken far eller son hade någonting emot detta förslag.

Då festmåltiden var slut, förde Robinson och Fredag sina gäster över fästningsgravens vindbrygga och slogo sig ned i trädens skugga på en plats, där de hade fri utsikt över havet, och där den friska sjöbrisen spred en behaglig svalka. Nu bad Robinson spanjoren berätta om sina öden och äventyr. Spanjoren formade mening efter mening på vildarnas språk, så gott han kunde, och Fredag översatte det för sin herre. Det gick långsamt, men Robinson fick dock innehållet klart för sig.

59. Matrosens äventyr.

Kaptenen på vårt fartyg var en beryktad slavhandlare, berättade spanjoren. Vi kom från Afrikas kust. Där hade vi bytt oss till guldstoft, elfenben och slavar för bomullstyg, vapen, verktyg och värdelösa smycken av glas och mässing.

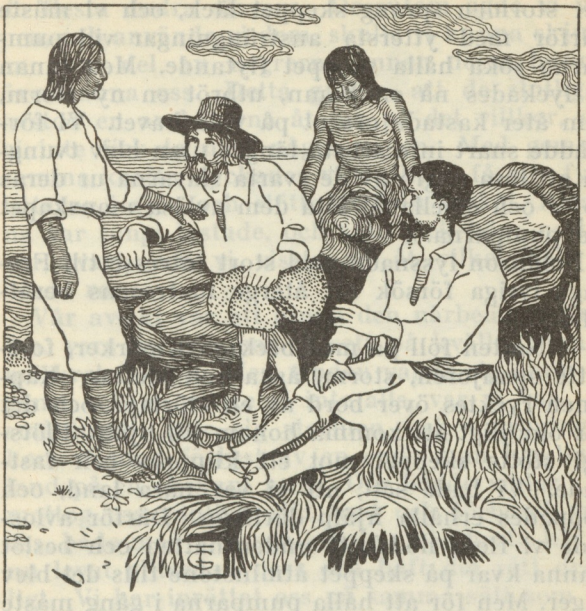

Vi hade omkring hundra negerslavar ombord, vilka skulle föras till Barbados för att säljas, men innan vi kommit över Atlanten, hade redan ett tjog av dem dött, ty de var instuvade i skeppets lastrum så tätt som packade sillar och hade varken tillräcklig tillgång på frisk luft eller föda.

I början gick det för resten rätt bra. Vinden förde oss fram med god och jämn fart. Men så överfölls vi av en storm, som drev oss ur rätta kursen in emot norra kusten av Brasilien. Un-

der stormen sprang skeppet läck, och vi måste därför med yttersta ansträngningar vid pumparna söka hålla skeppet flytande. Men innan vi lyckades nå en hamn, utbröt en ny storm, som åter kastade oss ut på vida havet. Vi förmådde snart inte arbeta längre utan blev tvungna att lösa några av de svarta slavarna ur deras bojor och emellanåt låta dem avlösa manskapet vid pumparna.

Robinson lyssnade med stort intresse till Fredags ivriga försök att återge matrosens berättelse.

— Natten föll på med becksvart mörker, fortsatte spanjoren, storm, åska och blixtar. Kaptenen rycktes över bord av en störtsjö, och det var omöjligt att komma honom till hjälp. Plötsligt stötte skeppet mot ett klipprev och fastnade. Vi hade sett, att vi var nära land, och hoppades erhålla hjälp därifrån. Därför avlossade vi flera nödskott under natten och beslöt stanna kvar på skeppet åtminstone tills det blev dager. Men för att hålla pumparna i gång måste vi lösa ännu flera av negrerna. Dessa, som märkte, att de var flera än vi vita, släppte alla sina kamrater lösa och tog hand om båtarna. Vi var ju endast femton man, och de var åttio. Efter kaptenens död hade vi heller ingen anförare.

Vi måste då börja underhandla med dem, ty att utan båtar stanna kvar på det strandade skeppet var ju vissa döden. Vi matroser hade behandlat negrerna så milt och vänligt vi kunnat, så att deras lott verkligen varit bättre än

de flesta andra slavars. Dessutom ägde vi vapen, och använde vi dem, skulle vi kunna skjuta en stor del av negrerna, innan dessa hunnit övermanna oss. Detta gjorde, att de slutligen avstod en av båtarna åt oss på det villkor, att vi inte fick ta med några vapen. Med gemensamma krafter lyckades vi slutligen få alla fyra båtarna i sjön och stötte ut från vraket. Båtarna var tungt lastade, och sjön gick hög; natten var svart, och vi visste ej, åt vilket håll vi borde ro.

Vår avsikt var att hinna den närbelägna kusten, vars bergstoppar vi sett på kvällen, innan mörkret föll på. Men vinden vände sig ännu en gång, och nu visste vi inte alls, var vi var. Så småningom lade sig stormen, och i gryningen kom vi utan förlust av en enda man lyckligt i land på en obekant kust. Där bodde vildar. De mottog oss vänligt, slöt fred och förbund med oss, både med vita och svarta. Där borta har vi nu levat alltsedan dess och haft det rätt drägligt. Vi har inrättat oss på samma sätt som infödingarna och mest levat på fisk och kokosnötter. Negrerna har trivts riktigt bra, ty de har ju inte varit vana vid bättre.

Men så blev ön för några dagar sedan hemsökt av vildar, som bor på en annan ö längre bort. Alle man rustade sig till motvärn, och vi främmande, både vita och svarta, tyckte, att vi borde efter bästa förmåga bistå våra vänner, som visat oss gästfrihet. Fienderna blev också drivna på flykten, sedan de förlorat många tappra krigare. Men mej och den gamle man-

nen här tog de med sej som fångar, när de flydde.

Då vi suttit fängslade i två dagar och två nätter, blev vi släpade ned i båtarna och förda hit. Under hela tiden fick vi ingenting annat att äta än rutten fisk, som våra hjärtlösa plågoandar kastade åt oss. Men vi förmådde ej smaka den. En olidlig törst pinade oss dessutom, och båda önskade vi oss döden.

Vad som sedan skedde, har ni själva sett. Jag kan bara av allt hjärta säja er mitt tack för vår räddning. Vackra ord är inte min sak. Jag är en simpel obildad matros. Men vid första tillfälle ämnar jag visa, att min tacksamhet inte är ett tomt ord.

Spanjoren tryckte Robinsons och Fredags händer, såg upp mot himlen och gjorde korstecknet, liksom han inom sig gjort ett heligt löfte.

Robinson bad Fredag fråga, vem som ägt skeppet.

Spanjoren berättade då, att det ägdes av två köpmän i en spansk stad. Den ene lät inköpa slavar, den andre, som var motståndare till den

grymma slavhandeln, bytte blott till sig guldstoft för sina varor. Alla ombord visste också, att kaptenen någonstans under lås och bom i kajutan hade en kagge guldstoft av stort värde. Men då han spolades över bord och alla blott hade tanke på att rädda livet, så gick guldet samma väg som det övriga godset på skeppet och hamnade på havets botten.

Under denna berättelse hade Robinson och Fredag gång på gång sett på varandra, och Fredag hade riktigt svårt att kunna hålla sig tyst och lugn, fast kazika med tecken befallde honom tiga. Solen var nära sin nedgång, då berättelsen var slut, och nu föreslog Robinson, att de alla skulle gå in och söka sova efter denna märkliga dag.

Men då de kommit in på fästningens gård, visade han spanjoren sitt förrådshus och alla dess skatter. Vem kan skildra matrosens förvåning, när han fick se en hel mängd saker, som varit ombord på det strandade skeppet! Och skeppspapperen, ja, till och med den lilla kaggen med guldstoft! Och sannerligen var inte den gamla pudeln där också! Robinson hade stängt honom inne, när han gick för att möta vildarna, men nu blev den lurviga besten utsläppt och hoppade och sprang, tjöt och skällde av förtjusning, när han fick se sin gamle vän, matrosen. Denne å sin sida visade nästan lika stor glädje. Aldrig hade han trott, att han någonsin skulle återse *Fido*.

Asken med diamanterna blev också framtagen, och Robinson fick veta, att den tillhört en

engelsk officer ombord, som blivit sjuk och dött. Den spanske kaptenen hade åtagit sig att föra hans efterlämnade ägodelar till England på något sätt. Samme officer hade också ägt den uniform, som Robinson tagit med sig från fartyget.

*

Dagen därpå befallde Robinson samtliga inbyggare i sitt rike att samlas, ty det gällde att med förenade krafter så snart som möjligt få de fallna vildarnas lik ur vägen, så att dessa ej skulle förpesta luften och framkalla sjukdomar. Alla fyra tågade därför med yxor och sågar ut till skogen. Här fällde de hela förmiddagen trädstammar, sågade och höggo sönder dem samt staplade upp dem till ett stort bål. Då ön hade god tillgång på bränsle, ansåg Robinson det vida bättre att bränna liken än att gräva ned dem i jorden.

Den gamle Torsdag kunde inte förstå ett sådant slöseri med läcker mat, och han sade till Fredag, att de vita ändå voro enfaldigt folk, som inte begrepo, vad som smakade gott. Men hade kazika bara fått smak på människokött en gång, skulle han nog förstå sig på att använda det bättre. Fredag blev alldeles förskräckt och bad fadern för all del inte säga ett ord om den saken, ty varken kazika eller kazikas Tupan kunde lida det vämjeliga bruket att äta människokött och Fredag själv inte heller. Gubben såg förundrad på sin son, men så ryckte han på axlarna och sade, att om kazika nu tänkte så besynnerligt i

den frågan, så fick det väl bli, som han ville. Och hade Fredag fått avsmak för fiendens kött, ja, så fick han väl också försöka avsky det, fast det smakade så gott. Fredag tillade, att han sedan skulle förklara allt detta för fadern. Och då blev denne nöjd; han hade redan hunnit se, att sonen blivit en skicklig och konstförfaren man hos den vite hövdingen, som räddat bådas liv.

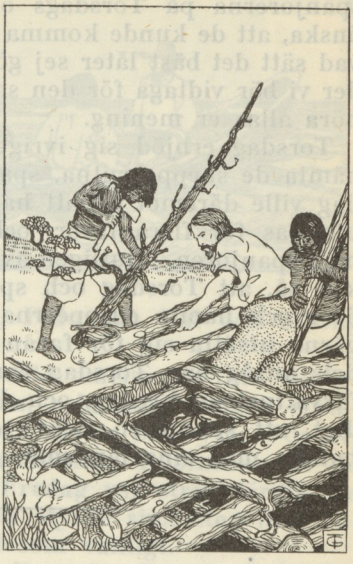

Då liken voro brända och askan nedgrävd, höll Robinson ett tal till sina undersåtar. Fredag var tolk.

— Mina vänner! började envåldshärskaren. Vi äger nu allt, som fordras för att föra ett lugnt och angenämt liv: sällskap, livsmedel, skyddsvapen, husdjur och verktyg. Men det förefaller mej, som vi inte skulle kunna rätt njuta av allt detta, så länge vi vet, att det i vår närhet finns människor, som lever i armod och brist på det nödvändigaste. Jag menar de skeppsbrutna

spanjorerna på Torsdags ö. Gärna skulle jag önska, att de kunde komma hit till oss, men på vad sätt det bäst låter sej göra, och vilka åtgärder vi bör vidtaga för den saken, därom vill jag höra allas er mening.

Torsdag erbjöd sig ivrigt att fara över och hämta de skeppsbrutna, spanjoren likaså. Fredag ville däremot ej, att hans gamle far skulle utsättas för flera faror, och ville därför följa med spanjoren. Slutligen avgjorde Robinson saken så, att Torsdag och spanjoren skulle fara över och hämta européerna. Dels ville han ej gärna utsätta sig för faran att förlora Fredag, dels ansåg han Torsdag vara mer bekant med farvattnet än Fredag, och dels var det nödvändigt, att spanjoren fick i egen person underhandla med sina landsmän.

---

60. Fredag ser ett hemskt odjur.

Kvällen före avresan kunde Fredag ej förmås att smaka en bit, så svårt fann han det att skiljas från fadern. Han fällde tårar allt emellanåt, och i själva avskedsstunden föll han den gamle om halsen. Då gubben slitit sig lös och båten lagt ut, kastade sig Fredag i sjön och simmade bredvid båten ett långt stycke. Slutligen vände han om, och när han åter stod på land, tröstade han sig med, att han snart skulle få återse sin gamle fader. Under tiden hade han

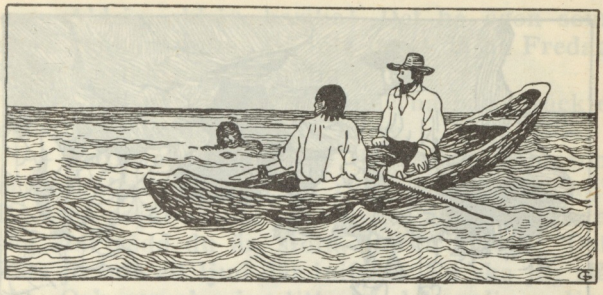

ju sin käre kazika, Fido och Pål och allting annat på ön.

Fredags uppsyn ville emellertid inte riktigt ljusna denna morgon, och oupphörligen riktades hans blickar utåt havets blåa yta. För att muntra upp honom föreslog Robinson, att de skulle gå på jakt. Fredag var strax färdig, de togo sina bössor och styrde sina steg inåt ön. Fido fick följa med som vanligt.

Då de gått en fjärdingsväg eller så, blev Fido stående vid ett snår och skällde ilsket. Jägarna gingo närmare och märkte, att bakom buskarna fanns en brant bergvägg. Då de trängt sig fram genom snåren, sågo de i klippan ett hål, som tycktes föra långt in i berget. I denna gång eller håla måste det vara någon, som hunden ansåg för en fiende.

Hålet var ej så stort, att man i upprätt ställning kunde gå igenom det, men man borde kunna krypa in. Fredag fick befallning att göra detta, ty Robinson ville alltid närmare undersöka, vad som såg hemlighetsfullt ut. Fredag

lade sig på alla fyra och kröp in genom öppningen.

Men i nästa ögonblick kom han ut med hisklig fart, skrikande så att det gav eko i skogen.

— Vad står på? sporde Robinson och spände hanen på sin bössa. Vad är det? Varför skriker du?

— Bort, kazika! Bort, bort, ropade Fredag, och hans tänder skallrade av rädsla. Långt bort! Stort, hemskt odjur med glödande ögon — stort gap, väldigt gap — kan sluka oss bägge på en gång! Spring, kazika!

Och själv ämnade han lägga benen på ryggen. Men Robinson kände Fredags vidskepliga rädsla för obekanta saker alltför väl. Inte ämnade han ta till flykten utan att veta, vad han flydde för.

— Kom nu och håll undan grenarna, vi måste se närmare på det där rysliga odjuret, sade han.

— Aldrig, aldrig, kazika! Det ha ögon som stora krukans mun. Gå inte in — då ha Fredag ingen kazika mer! Uhuhu!

Han föll på knä, vred händerna och sträckte dem bönfallande mot sin herre.

— Det slukade ju inte dej! sade Robinson och skrattade. Du är en riktig krake, Fredag! En liten pojke skulle peka finger åt dej, om han såg, hur rädd du är, stora, starka karlen! Det hörs ju inte ett ljud där inifrån. Nu ska jag slå eld. Och sen ska jag titta på det rysliga odjuret, om du gnäller eller skriker aldrig så mycket, det kan du vara säker på.

Därmed slog han eld, tände på en knippa torrt gräs och kastade in detta i hålan samt kröp försiktigt in. Vid den uppblossande lågan såg han, att någonting i den rymliga hålan rörde sig innanför den trånga öppningen. Han såg ett par stora, lysande ögon, och fast de inte alls voro så stora, som Fredag påstått, ryste han till. Han höll nästan på att krypa ut igen, men i detsamma flammade gräsknippan upp, och han såg, hur barnslig hans rädsla var.

Det rysliga vilddjuret var nämligen en gammal *lama,* halvdöd av hunger och sjukdom. Hon hade troligen krupit in i hålan för att få dö i fred. Ingenting annat syntes till. När lågan slocknat, kröp Robinson baklänges ut. Just i samma ögonblick stod Fredag i begrepp att krypa in, ty trots sin feghet kunde han ej lämna kazika i sticket därinne hos vidundret.

Han blev inte litet skamflat, när Robinson

kom ut och berättade, vad det var för ett odjur inne i hålan, och gjorde narr av honom för att han varit så rädd.

— Du såg ju glödande ögon, Fredag? Stora som munnen på vår största kruka, eller hur? Och ett så stort gap, du Fredag? Jag kan inte begripa, var den gamla lamastackaren hade fått det ifrån. Såg du verkligen det gapet, Fredag?

— Det se så ut för Fredag, mumlade den snopne vilden. Vara så rädd, så rädd för din skull, kazika. Fredag darra i hela kroppen.

— Och därför blev odjuret så stort i dina ögon? Den där rädslan ska du vänja dej av med, Fredag; den spelar dej annars för många spratt. Minns du, hur geten höll på att skrämma livet ur dej? Kom ihåg en sak! När någonting ser misstänkt eller hemlighetsfullt ut, så se noga efter, vad det är, och spring inte ögonblickligen! Du ska få se, att det nästan alltid är mindre farligt, än du tyckte i första förskräckelsen. Inbillning är värre än pesten, och det är rädda harar, sådana som du, som har satt ihop alla spökhistorier. Men stå nu inte längre

och häng läpp utan spring hem efter lyktan, så ska vi undersöka hålan ordentligt! Du ska få se, att vi kanske kan dra nytta av den också.

Fredag lät inte säga sig detta två gånger. Han gav sig av och var snart tillbaka med lyktan. Den tändes, och så kröpo de båda in i hålan. Robinson före och Fredag efter, den senare visserligen darrande men fast besluten att vara modig.

Hålan var mycket rymlig, sval och torr överallt. Den gamla lamans förfärliga ögon voro redan för alltid brustna, och Robinson lät Fredag släpa ut djuret och jorda det. Hålan beslöt han använda till förvaringsrum för sådana matvaror, som ej tålde värmen. En sådan matkällare skulle bli av stor nytta för honom nu, då ön skulle få så många inbyggare.

Med jakten blev det ingenting av för tillfället, utan Robinson och Fredag satte sig ned och överlade, hur de lämpligast skulle kunna vidga ingången till hålan och förse den med dörr och lås. Under de närmaste dagarna sökte de fram verktyg och satte denna källare i förträffligt skick. Detta förkortade något deras längtan efter spanjorernas ankomst. Fredag gav sig dock ej någon riktig ro; nästan var timme klättrade han upp till bergets topp eller också sprang han ner till stranden för att se, om de väntade ej ännu syntes till. Så förflöto åtta dagar.

61. Objudna gäster.

En morgon kom Fredag med andan i halsen springande från stranden.

— Nu komma de! ropade han på långt håll. De komma, kazika! Taga »tittröret» och komma strax! Fredag nätt och jämnt se dem — skynda på, kazika! Hohoho! De komma.

Robinson blev mycket glad. Han grep ögonblickligen kikaren, och båda gåvo sig upp på berget. Redan på halva vägen var ett stort område av havet inom synhåll, och Robinson upptäckte strax en båt långt ute. Han stannade och riktade kikaren mot farkosten.

— Vad vill detta säja? utropade han. Detta är inte den rätta båten, Fredag. Det är varken din far eller spanjorerna. Se själv!

Fredag tog kikaren, men han darrade så, att han knappt kunde hålla den. Äntligen kunde han sätta den till ögat.

— Vad säga kazika? jämrade han sig. O, nej, nej! Inte de, inte fader! Nu se — vita män, men inte fader Torsdag.

— Detta ser ut som en engelsk *barkass*.

— Vad vara barkass, kazika?

— Så kallas storbåten på ett krigsskepp. Vi måste högre upp, Fredag! Ända upp till bergets topp!

De skyndade vidare. Däruppe hade de fri utsikt över hela havet; och Robinson stod som förstenad av förvåning, glädje och oro. En halv

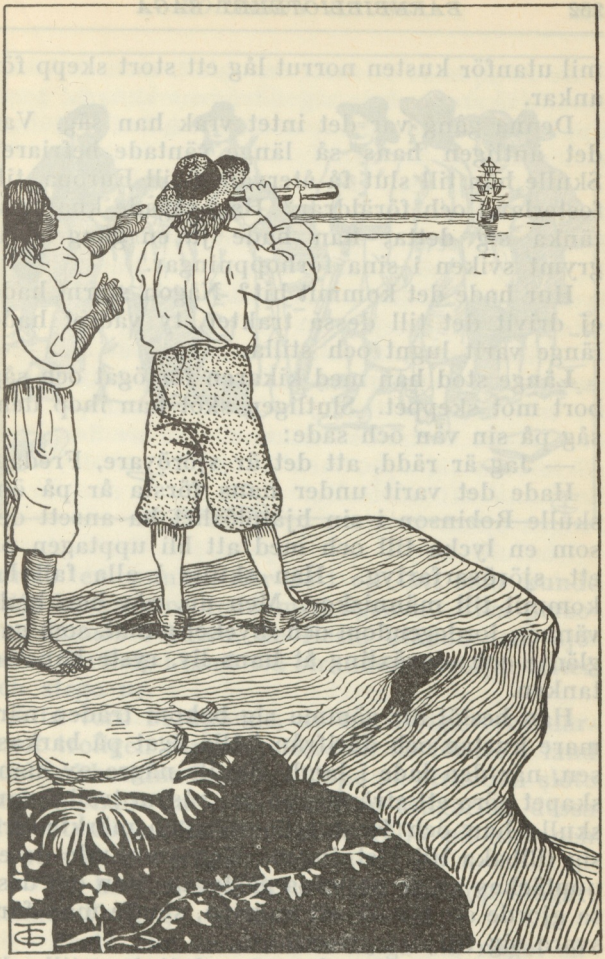

Länge stod han med kikaren för ögat.

mil utanför kusten norrut låg ett stort skepp för ankar.

Denna gång var det intet vrak han såg. Var det äntligen hans så länge väntade befriare? Skulle han till slut få återvända till Europa, till fosterland och föräldrar? Han vågade knappast tänka sig detta; han hade ju en gång blivit grymt sviken i sina förhoppningar.

Hur hade det kommit hit? Någon storm hade ej drivit det till dessa trakter, ty vädret hade länge varit lugnt och stilla.

Länge stod han med kikaren för ögat och såg bort mot skeppet. Slutligen sköt han ihop den, såg på sin vän och sade:

— Jag är rädd, att det är sjörövare, Fredag.

Hade det varit under hans första år på ön, skulle Robinson i sin hjälplöshet ha ansett det som en lycka till och med att bli upptagen på ett sjörövarfartyg. Han skulle i alla fall ha kommit till människor. Men nu, när han hade vänner, jordegendom och mycket annat, som gav glädje och omväxling åt hans liv, ryste han vid tanken.

Han beslöt att gömma sig bakom träden närmare kusten och därifrån hålla ögat på barkassen, när den lade i land. Skulle några av manskapet göra ett strövtåg på ön, såsom troligt var, skulle han och Fredag försöka obemärkta dra sig tillbaka till fästningen. Kanske skulle de ej upptäckas av de objudna gästerna, men om dessa gjorde ett försök att angripa, skulle man försvara sig till det yttersta.

De gingo nedför bergets sluttning, tills de

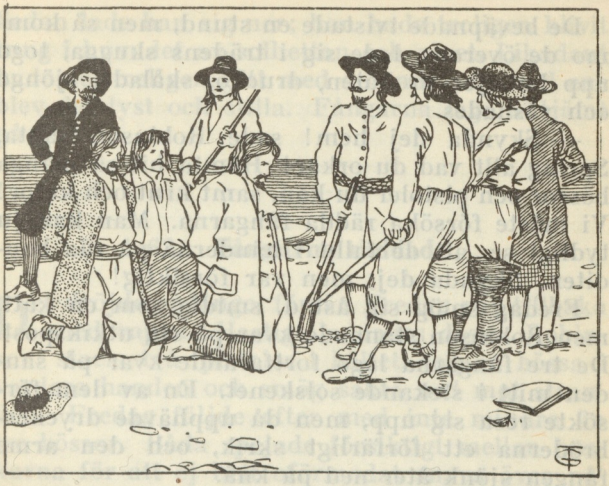

funno en punkt, där de i ett tätt snår kunde följa barkassens rodd med ögonen. Elva personer funnos i båten, de flesta klädda som sjömän. De lade i land vid stranden, förtöjde båten och stego ur.

Åtta voro beväpnade, de tre övriga voro däremot troligen fångar, eftersom de fördes i land med bakbundna händer. Uppe på stranden slöto de beväpnade en krets omkring fångarna; dessa blevo tydligen hotade, ty de föllo på knä och tycktes be om något.

— Se, kazika, vita män också äta upp fångar, viskade Fredag.

— Prat! Det är alls inte fråga om något sådant, sade Robinson.

De beväpnade tvistade en stund, men så kommo de överens, lade sig i trädens skugga, togo upp buteljer ur båten, drucko, skålade, sjöngo och väsnades.

— Skynda dej hem! sade Robinson sakta. Spring allt vad du orkar! Hämta hit så många bössor och pistoler du kan, samt krut och kulor! Vi måste försöka rädda fångarna. Man kan ju tydligt se, att de fallit i händerna på råa banditer. Skynda dej, men var försiktig!

Fredag smög sig åstad, smidig som en katt, men Robinson stannade kvar på sin utkikspost. De tre fångarna lågo fortfarande kvar på sanden mitt i stekande solskenet. En av dem försökte resa sig upp, men då upphävde dryckesbröderna ett förfärligt skrik, och den arme fången sjönk åter ned på knä.

Hånfullt höjde de uppsluppna kamraterna flaskorna mot fångarna för att säga »skål!» och blevo allt mera bullersamma. Fångarna fingo inte ens en droppe vatten att styrka sig med. Ett par av männen reste sig, gingo vinglande arm i arm ett stycke uppåt den branta sluttningen och lade sig under några buskar, där de fortsatte att dricka. Om en stund följde ett annat par deras exempel. De kvarliggande ropade efter dem men fingo endast skrän till svar. Därpå följde flera deras exempel och gingo upp för den branta strandsluttningen.

Slutligen var det bara en kvar. Han hade en flaska i ena handen och en pistol i den andra. Med båda pekade han på fångarna och hotade antagligen att skjuta den förste, som rörde sig.

Sedan lade han sig ner; han hade troligen blivit tung i huvudet av solhettan och vinet. Likadant hade det troligen gått med de andra, ty med ens blev det tyst och stilla. Fångarna lågo alltjämt på knä.

---

62. Fångarna räddade.

Det dröjde ej länge, förrän Fredag var tillbaka med vapen. Hastigt laddades dessa, Robinson stack två pistoler i bältet, tog en bössa i vardera handen och smög sakta ned mot stranden. Fredag följde efter med inte mindre än tre bössor. Båda spejade försiktigt mellan buskarna för att ej helt oförmodat snava över någon av banditerna, som lågo här och där i skuggan på sluttningen.

När fångarna fingo syn på de beväpnade männen, visste de ej, vad de skulle tro. En sådan massa eldvapen, och den ene främlingen var till på köpet en vilde!

Men Robinson gjorde ett tecken åt dem att vara tysta, ilade därpå med snabba steg fram och skar av repen, som fängslade dem. Fredag stod med geväret vid axeln och fingret på trycket.

— Varifrån är ni, och hur har ni råkat i dessa bovars våld? sporde Robinson på engelska.

— Icke förstå, sade den, som han först vände sig till.

Men genast tog en annan till orda.

— Först mitt hjärtliga tack för den oväntade hjälpen, sade han. Jag är kapten på skeppet därute, och dessa är min förste och min andre styrman. Folket har gjort myteri; det finns flera oroliga och upproriska matroser bland dem. Skeppet har en gång tillhört sjörövare, och manskapet ämnar nu åter göra det till kapare. De smög sig på oss bakifrån, band våra händer och ville kasta oss över bord, men vi bad att få behålla livet. Slutligen hittade de på att landsätta oss på denna ö, som vi alla trodde var obebodd. Denna lott tycktes oss värre än själva döden. Vi bönföll därför, att de skulle göra vår pina kort. Men förgäves — vi skulle leva här, tills vi dukade under för hungern. De drack och skålade med varandra, medan vi var nära döden av hunger, törst och dödsfruktan. Nu har vinet gjort verkan, och det ser ut, som om de somnat allesamman.

— Då är här inte ett ögonblick att förlora, utbrast Robinson. Min trogne tjänare och jag ska hjälpa er, men på två villkor.

— Jag går in på dem båda på förhand, sade kaptenen.

— Först ska ni lova att i stort som smått rätta er efter mina befallningar, så länge ni uppehåller er på min ö. För det andra måste ni föra mej och min vän till England, om vi lyckas skaffa er fartyget tillbaka.

— Naturligtvis går jag in på det. Vi själva, skeppet och allt, vad där finns, står helt till er tjänst, svarade kaptenen glad.

— Så börjar vi leken! sade Robinson. Här är

en laddad bössa och en pistol till er vardera samt dessutom sablar. Vi måste försöka få upprorsmakarna i vårt våld, innan de vaknar, men jag fordrar uttryckligen, att ingen utom i yttersta nödfall utgjuter blod.

Fredag tog de rep, med vilka fångarna varit bundna. Man närmade sig försiktigt den ensamme matrosen nere på stranden. Han låg framstupa och sov så tungt, att han inte vaknade, förrän han redan var bunden till händer och fötter. Då ville han ropa på hjälp, men Robinson stoppade en näsduk i munnen på honom, och denna munkavle tystade honom fullkomligt. Han fick ligga, där han låg, och Robinson samt hans medhjälpare smögo sig fram till nästa träd. Där lågo två i djup sömn mitt ibland tömda flaskor och bortkastade vapen.

Robinson och kaptenen togo hand om den ene, styrmännen den andre. Fredag samlade ihop deras vapen samt höll rep och munkavlar färdiga, tills de vaknade. Kaptenen upplyste dem lugnt, att om de sökte ge ifrån sig det minsta ljud, så skulle han sända dem en kula genom huvudet.

På samma sätt avväpnades och bundos de övriga upprorsmakarna. Endast de båda sista matroserna vaknade, innan Robinson hunnit fram. Men de kastade strax vapnen ifrån sig, knäföllo och bådo om nåd. Robinson förstod inte mycket av vad de sade, men så mycket förstod han dock, att de ångrade sin delaktighet i myteriet. De hade inte druckit så mycket, och de påstodo, att de sins emellan haft en plan att

rädda kaptenen och styrmännen, så att dessa inte skulle behöva svälta ihjäl. En av de andra, som de nämnde vid namn, ångrade sig också, försäkrade de.

— Ja, men den ångern kommer lite väl sent nu, sade kaptenen. Har ni hållit er till upprorsmakarna förut, så får ni nu dela deras lott.

Nu fördes hela skaran till den håla, som Robinson avsett till källare. Dit fördes fångarna in, bundos för säkerhets skull till händer och fötter, och så bommades dörren till om dem.

Men Robinson och hans fyra vapenbröder vände åter till stranden. Här drogo de storbåten längre upp på stranden och höggo hål i dess botten, så att den ej skulle kunna användas utan att repareras. De insågo nämligen, att snart ännu en båt skulle sändas i land för att söka efter den första. Deras plan var nu att hindra nästa flock att ta storbåten med sig tillbaka till skeppet.

Det gick som de tänkt. När klockan var bortåt tre på eftermiddagen, dånade ett kanonskott från skeppet och en stund senare ännu ett. Det var kallelsen till manskapet att komma tillbaka. Då ingen syntes till, smällde ett tredje skott.

Som emellertid alla tre skotten visade sig utan verkan, sattes en väl bemannad båt ut och närmade sig Robinsons ö. Kaptenen, styrmännen och Robinson höllo under tiden »krigsråd», och en plan uppgjordes, hur man skulle bära sig åt. Var och en fick sitt värv att sköta.

Båten nalkades så småningom ön. Men som det måste dröja en god stund, innan den kunde

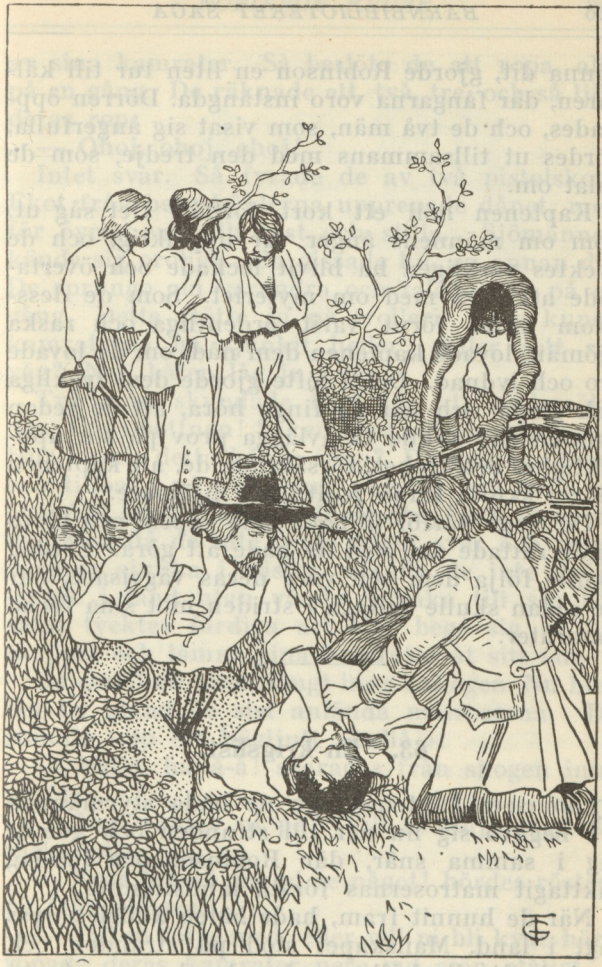

Fredag samlade ihop deras vapen.

hinna dit, gjorde Robinson en liten tur till källaren, där fångarna voro instängda. Dörren öppnades, och de två män, som visat sig ångerfulla, fördes ut tillsammans med den tredje, som de talat om.

Kaptenen höll ett kort förhör. Det såg ut, som om männens ånger var uppriktig, och de tycktes verkligen ha blivit lockade och övertalade att vara med om myteriet. Som de dessutom alltid förut varit ordentliga och raska sjömän, lovade kaptenen dem nåd, om de lovade tro och lydnad. Detta löfte gjorde dem lyckliga och glada, och när de fingo höra, att de redan samma dag skulle få avlägga prov på sin uppriktighet och trohet, försäkrade de, att kaptenen aldrig skulle finna pålitligare hjälpare.

De fingo därför tillbaka sina vapen, och blevo underrättade om, vad de hade att göra. Fredag skulle följa dem och vara deras vägvisare, när de sedan skulle deltaga i striden mot sina forna kamrater.

---

63. En krigslist.

Robinson, kaptenen och de båda styrmännen begåvo sig nu ner till stranden och gömde sig i samma snår, där Robinson och Fredag iakttagit matrosernas första landstigning.

När de hunnit fram, hade båten alldeles nyss lagt i land. Manskapet stod på stranden och spejade åt alla håll men kunde ej se en skymt

av sina kamrater. Så beslöto de att ropa, alla på en gång. De räknade ett, två, tre, och så ljöd deras rop:

— Ohoj, ohoj, ohoj!

Intet svar. Så fyrade de av två pistolskott. Ekot från bergshöjderna upprepade dånet, men för övrigt var allt tyst och stilla. Sjömännen kände sig oroliga. En gissade hit, en annan dit. De sprungo om varandra och talade alla på en gång. Detta stötte ju på trolleri! Inte kunde kamraterna ha sjunkit heller? Eller rott sin väg? Nej, båten låg ju kvar.

Två män skyndade bort för att undersöka den. Hål i bottnen! Saken blev allt obegripligare. Hur kunde detta hänga ihop? De sprungo fram och tillbaka på stranden, rådvilla och fulla av oro. Allt emellanåt ropade de *ohoj!* och så sköto de. Men då de inte fingo något svar och solen började sjunka i väster, vågade de inte dröja längre i land utan vände tillbaka till sin båt samt tycktes färdiga att åter bege sig ut till skeppet och lämna sina kamrater åt sitt öde.

Då small ett skott långt inne i skogen. Nu blev det liv bland de sist anlända matroserna. De stämde upp ett högljutt »hallå!».

— Hallå, hallå-å! svarades från skogen inne på ön.

— Vad väntar ni på? Vill ni följa med, så raska på!

— Kom hit, så får ni se något! hördes rösterna från skogen.

— Vill ni följa med, eller vill ni bli kvar här? ropade deras kamrater nere vid sjön otåligt.

— Här är guld! Guld! Mycket guld! Kom!

— Vad säjer ni?

Nu blev det stor uppståndelse. Fyra, fem av matroserna rusade ögonblickligen uppför strandsluttningen. Vad rörde det dem, att båten var borrad i sank, och att solen höll på att gå ned. »Guld» var ett ord, som gjorde dem utom sig av glädje och fröjd.

— Här är guld i massor — hela tunnor! Gå inte där nere och lata er utan kom hit!

— Vi kommer, vi kommer, ropade alla.

Med knapp nöd kunde de förmå två man att bli kvar vid båten. De andra måste lova, att dessa två skulle få lika stora lotter vid guldets delning som alla de övriga.

Så bar det av i ilande fart.

— Var är ni? ropade matroserna, i det de klättrade upp för sluttningen.

— Här! Inne i skogen. Raska på!

De kände så väl igen rösterna, och dessa tillrop eggade dem till allt större hast.

— Här är så mycket guld, att man kan köpa hela England!

— Vänta lite! Var är ni? Är det guldsand eller klimpar?

Härpå följde intet svar.

— Ropa till oss, var ni är!

Nu hördes rösterna på avstånd uppifrån berget:

— Längre uppåt bäcken! Följ stranden av bäcken!

Och därefter ljödo rop än här, än där, allt

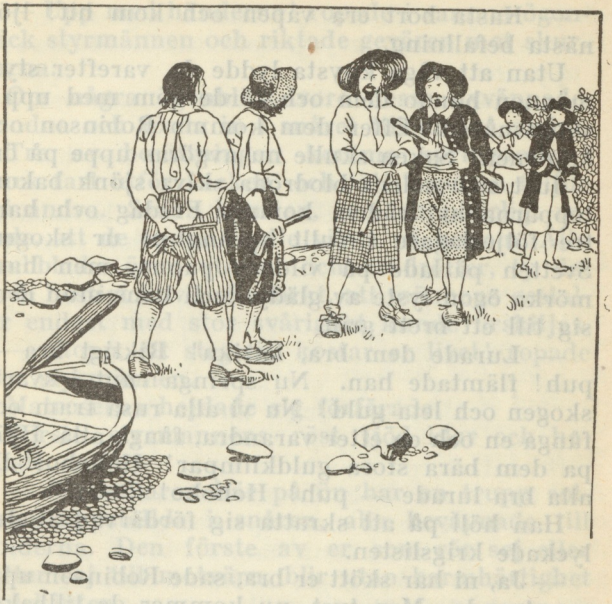

längre bort, så att Robinson snart endast hörde rösterna men ej kunde urskilja vad som sades.

Nu ilade Robinson, kaptenen och de båda styrmännen från berget ner till stranden. De båda sjömännen, som vaktade båten, sprungo upp, väckta ur sina drömmar om »guld och gröna skogar».

— Inte ett ord, om livet är er kärt! ropade kaptenen.

Fyra bösspipor, som riktades mot dem, visade, att det var allvar.

— Kasta bort era vapen och kom hit! ljöd nästa befallning.

Utan att våga knysta lydde de, varefter styrmännen bundo dem och förde dem med upp i skogssnåren. Efter dem kommo Robinson och kaptenen. Saken skulle nu avgöras uppe på ön.

Just som solens blodröda skiva sjönk bakom topparna av träden, kommo Fredag och hans tre följeslagare i fullt språng ut ur skogen. Svetten pärlade på vildens panna, men hans mörka ögon lyste av glädje, och hans mun drog sig till ett brett grin.

— Lurade dem bra, kazika! Riktigt bra — puh! flämtade han. Nu springa runt i svarta skogen och leta guld! Nu vi alla rusa fram och fånga en och en efter varandra, fånga alla. Hjälpa dem bära stora guldklimpar! Hohoho! De alla bra lurade — puh! Hohoho!

Han höll på att skratta sig fördärvad åt den lyckade krigslisten.

— Ja, ni har skött er bra, sade Robinson uppmuntrande. Men tyst, nu kommer de tillbaka!

Och mycket riktigt, i detsamma skymtade två män i skogsbrynet. De tycktes vara alldeles uppgivna av trötthet och voro förargade och vid dåligt humör. De svuro över kamraterna, som narrat dem att springa fram och tillbaka i den snåriga skogen, tills mörkret fallit på.

— De har gjort narr av oss, de slynglarna! Det blir svårt för oss att hitta fartyget. Vi går i båten och väntar fem minuter; de, som kommer innan dess, tar vi med, de andra får gå här och leta efter guld.

— Upp med händerna! ropade i samma ögonblick styrmännen och riktade gevären mot skurkarna.

Om några ögonblick voro dessa avväpnade, bundna och förda in i snåret till de två andra.

Tre av besättningen kommo springande i stark fart utför backen, och tätt i spåren följde två andra. Sedan kom en, som oupphörligt ropade, att de andra skulle vänta på honom. Alla snubblade över stenar och trädrötter, ty det hade hastigt blivit så mörkt, att männens gestalter endast med stor svårighet kunde urskiljas.

— Stopp, ett steg till kostar er livet! ropade åter styrmännen.

Matroserna hejdade sig förfärade.

Förste styrmannens röst ljöd klar och hotande:

— Ståthållaren här på ön har en trupp soldater uppställda i snåren, alla beväpnade till tänderna. Den förste av er, som rör sej eller sätter sej till motvärn, blir utan barmhärtighet nedskjuten.

Ett rasslande ljud av vapen hördes från buskarna och visade, att det ej var tomma hotelser. Vad skulle de göra? Nu förstodo de också, att båten blivit tagen av fienden.

Då ropade kaptenen borta från skogen:

— Du känner igen min röst, Tomas Smith! Om ni genast överlämnar edra vapen åt förste styrmannen, ska ni alla bli benådade till livet utom Atkins, som anstiftat myteriet.

— Nåd, kapten! hördes en jämrande stämma. Alla hörde, att det var Atkins.

— Nej, svarade kaptenen strängt.

— Det var inte jag, som var huvudman för upproret!

— Jo, det var Atkins, som lockade oss, hördes flera röster.

— Det är han, som kokat ihop den här soppan, sade en annan.

— Nåd, nåd för Guds skull! Var barmhärtig, kapten! tiggde Atkins. De andra har inte varit bättre än jag. De ville själva vara med.

— Nå, jag ska be ståthållaren skänka dej livet, men jag vågar inte lova dej, att han gör det, svarade kaptenen. Men raska på nu, och hit med vapnen! Alla era kamrater är gripna.

Det dröjde inte länge, förrän de lämnat sina vapen. Kaptenen och Robinson stego fram, så att matroserna kunde se dem. Robinson togo de för en av ståthållarens officerare.

Vid det förhör, som kaptenen genast höll med de nya fångarna, fann han, att också ett par av dessa voro så hyggliga, att han trodde sig kunna lita på dem för framtiden. De fingo stanna kvar, men de andra fängslades och fördes till grottan, där deras kamrater förut sutto inspärrade. Fredag gick i spetsen, och de båda styrmännen övervakade fångarna. De fem benådade fördes av kaptenen och Robinson till fästningen.

Då Fredag och styrmännen återvände, hade de med sig ytterligare två av dem, som först blivit tagna till fånga, och nu högtidligt lovade att blint lyda alla Robinsons befallningar.

Kaptenen hade alltså nu en liten trupp på nio

man, som han kunde lita på. Utsikterna började ljusna. Han skulle kanske kunna återerövra sitt skepp.

64. Bom! Bom! Bom!

Robinson motsåg naturligtvis utgången med stor spänning. Därpå berodde ju allt för honom själv. Om dessa planer lyckades, skulle äntligen befrielsens timme slå, och han skulle åter kunna styra hemåt. I motsatt fall fick han stanna på sin ö, kanske i många år, ja måhända för hela livet. Skulle hans mångåriga drömmar och förhoppningar äntligen bli verklighet?

Kaptenens seger var långt ifrån given; hans anhängare voro få, och så alldeles pålitliga voro ej alla. Kunde han inte med ens få övertaget, så skulle kanske somliga av dem än en gång göra gemensam sak med upprorsmännen ombord.

Utanför fästningsgraven talade de två styrmännen nu med de frigivna fångarna och föreställde dem, hur illa de handlat. Dit ut gingo också kaptenen och Robinson. Denne höll på sitt modersmål ett tal till matroserna, och kaptenen översatte det. Han omtalade, att ståthållaren var villig frigiva alla dem, som blivit lockade delta i resningen mot sin vilja, men endast på villkor, att de nu ville hjälpa kaptenen att återta skeppet. Lyckades detta, skulle ståthål-

laren även skänka de fångna upprorsmännen livet.

En för alla och alla för en lovade matroserna, att de skulle våga liv och blod för kaptenen samt kämpa till sista man. Både till ståthållaren och Robinson uttalade de sitt hjärtliga tack. Alla gingo bort till grottan, där de fångna sutto, och förkunnade där ståthållarens dom. De inspärrade uppmanade ivrigt sina kamrater att med all makt söka återvinna skeppet och därigenom rädda även dem.

Därpå gick den lilla skaran ner till båtarna. Andre styrmannen, som var en skicklig timmerman, satte vid skenet av en lykta snart storbåten i sjödugligt skick igen. Manskapet fördelades sedan på båtarna; kaptenen tog befälet på den ena och förste styrmannen på den andra. Robinson försåg manskappet med vapen, kulor och krut, varefter han sade kaptenen farväl och önskade honom lycka.

Gärna hade Robinson själv följt med. Men han fann det mindre klokt att lämna fästningen. Spanjorerna kunde komma vilken dag som helst, och de visste ju ingenting om vad som hänt. Ännu betänkligare var, att fångarna kunde bryta sig ut ur grottan och göra sig till herrar över själva fästningen. Misslyckades kaptenens planer, skulle det se mörkt ut för Robinson. Det kunde således ej hjälpas; han och Fredag måste stanna hemma. Kaptenen själv instämde, hur gärna han än sett sin anfallsstyrka förstärkt med två så pålitliga vänner.

Ändlösa syntes timmarna för Fredag och Ro-

binson, i synnerhet för den senare. Det gällde ju för honom att antingen få fara hem eller också få foga sig i tanken att kanske för hela livet få stanna kvar på denna lilla ö i världshavet. Han hade ingen ro; han sprang in i grottan, upp på berget, ut och in, upp och ned.

Slutligen satte han sig på berget. Han stirrade ut i den kolmörka natten, han lyssnade fåfängt efter minsta ljud, han var orolig som ett barn, vilket sitter ensamt i mörkret och väntar, att far eller mor skall komma hem och ge det mat, ljus och värme. Han hade nästan ingenting ätit på hela dagen, men han kunde dock ej få ned en enda matbit.

Med varje timme ökades hans oro. Enligt överenskommelse skulle kaptenen, så snart han segrat, lossa tre kanonskott. Men snart var det midnatt, och det avtalade tecknet hördes ändå inte av. Robinson räknade gång på gång ut, hur lång tid det kunde ta att ro ut till skeppet — ack, de måste för länge sedan vara framme. Själva striden kunde ej räcka så länge, om allt gick efter beräkning. Den borde ha varit avgjord för länge sedan.

Men kanske var inte allt hopp ute ännu! De hade kanske fått mycket att göra med de sårade; måhända kunde de ej genast avlossa kanonerna. Kaptenen hade kanske blivit sårad. »Hoppas alltid det bästa och var beredd på det värsta, så blir du aldrig besviken!» brukade han säga till Fredag. Ja, det är så lätt att *säga* sådant, men följa det rådet — — —

— *Bommm!* dånade det dovt från sjön.

Robinson rusar upp, pressar händerna mot bröstet och lyssnar, om det skall komma flera skott. Det dröjer. Han står där som en dödsdömd; varje nerv är i ytterlig spänning. Bara *ett* skott! Då är det nog upprorsmännen, som segrat och nu tillkännagiva sin seger för de fängslade kamraterna på ön! Hur skall det nu gå? Vad — — —

— *Bommm!*

Det rullar som åskan, och det genljuder i bergen. Åh, om det ändå hade lyckats! Han står där stilla som en bildstod: hjärtat bultar, han kan ej tänka. han är idel öra. Kommer ej det tredje — — —

— *Bommm!*

Då sträcker han båda händerna mot himlen och utbrister av allt sitt hjärta:

— Tack, himmelske Fader!

Och som en virvelvind rusar han nedför repstegen, in i grottan, får den nickande och halvsovande Fredag om halsen och ropar *hej* och kramar honom, hoppar och dansar.

Fredag vaknar förskräckt upp.

— Kazika vara sjuk? Stackars kazika!

— Åh, Fredag, Fredag!

Mer förmår han ej säga.

— Kazika strax lägga sej! Kazika inte ätit mat hela dagen, mycket att göra, lurat vita män! Kazika äta och sen sova!

Och bekymrad lägger den trogne vännen sina händer på Robinsons panna.

— Sova, min vän! Tycker du, att det nu är tid att sova? Har du inte hört kanonskotten?

— Nej, Fredag nickat lite.

— Jo du, nu är allt klappat och klart — skutan är herre på kaptenen, nej, kaptenen är herre på skutan — kaptenen har fått sitt skepp igen, menar jag. Jag är så glad, så jag vet inte, vad jag säjer.

— Ingen farlig sjukdom, den glädjen, sade Fredag, lätt om hjärtat. Ohoho! Men kazika, vi också skjuta kanon, så kaptenen höra vi leva och önska lycka! Och slynglarna i grottan också höra det och bli glada. Ledsamt sitta i mörker och skola hängas dagen efter, eller hur, kazika?

— Inte har de väl så trevligt, men »som man kokar, får man äta». Skjuta ska vi, Fredag, tre skott, väldiga skott! Jag behöver riktigt något skakande efter den här glädjen.

De tre skotten avlossades tätt efter varandra.

Så småningom återfick Robinson sitt vanliga lugn, han bad Fredag gå till vila, men själv gick han än en gång upp på berget. Han behövde vara ensam för att tacka Gud, som hört hans böner och skänkt honom hjälp och räddning.

---

65. En sömnlös natt.

Fredag var också glad, dels därför att kaptenen segrat över sitt trolösa manskap, dels emedan hans kazika nu skulle få återse de sina. För egen del tyckte han nog det skulle bli roligt att få se Europa och alla de märkvärdigheter, som kazika talat om, men i glädjen blandade sig ändå en smula vemod. Han trivdes så väl under dessa trakters varma sol och bland dessa lugna och stilla vatten, vari palmerna speglade sina yviga kronor.

När Robinson återvände, sade han till Fredag:

— Du har ofta sagt, att du aldrig vill skiljas från mej; står du fast vid ditt beslut? Vill du följa med, när jag nu reser långt, långt bort till mitt fädernesland?

— Ja, Fredag alltid följa kazika, sade Fredag allvarligt.

— Men du vet, att där skiner inte solen så varmt som här; långa tider av året ligger där snö på marken och is över bäckar och sjöar.

— Fredag aldrig sett snö och is, vet inte, hur

det kunna vara, men det Fredag veta, att Fredag alltid vara, där kazika vara, om än aldrig så mörkt där.

— Men din far? Kan du lämna honom?

— Vi gärna taga gamle far med, om kazika ge lov. Han nog vilja — ha ingen annan son. Bara han komma, innan vi resa? Tro kazika han komma snart?

— Det tror jag; vi kan vänta på honom. Nå, då reser vi alla tre. Men nu måste vi lägga oss och sova; det blir nog en dryg dag i morgon också.

Så gingo de till vila, men med sömnen blev det klent för Robinson. Otaliga tankar korsade hans hjärna, och han längtade bara efter, att det skulle bli morgon. Fredag däremot somnade strax.

Robinson kastade sig av och an. Slutligen härdade han inte ut längre utan steg upp och gick ner till stranden, fastän det ej var ljust ännu.

Det var en härlig natt. Det oöverskådliga havet låg där som försänkt i djup sömn; de lugna, regelbundna böljeslagen mot stranden ljödo som andedrag. Sanden lyste svagt i stjärnornas sken, bergstopparna stodo mörka och skarpa mot den stålblå himlen, och här och där skymtade kronan av en palm. Månens skiva, till formen som en skära, kastade en lång ljusstrimma över havets spegel. Det skulle ännu dröja tre timmar, innan solen höjde sig i öster, och Robinson återvände därför till fästningen. Han hade ingen ro.

Han fann Fredag i full verksamhet. Elden sprakade på spisen, och i grytan kokade sköldpaddsoppa. Fredag tyckte, att när kazika inte kunde sova, kunde han åtminstone äta; så gjorde han ändå någon nytta. Robinson började packa samman en del saker, som han ville ta med sig till Europa, och så gick tiden så småningom.

Slutligen började dagen gry, och inom några minuter var det ljust, såsom fallet är i de varma länderna.

— Vi går upp på berget, föreslog Robinson. Jag längtar att åter få se skeppet. Du tycker väl jag är barnslig, Fredag? Men du fattar nog min längtan och min oro, när du tänker på, hur du själv längtade efter din fader. Tänk hur många år jag varit skild från hem och anförvanter!

Fredag nickade. Han kunde gott förstå kazika.

Då de kommo ut, hade solen ännu ej hunnit upp över himlaranden. En lätt dimma låg som en silverslöja över buskar och träd, bergstopparna glänste på avstånd i blått och violett, och dalsänkorna lågo som dunkla skuggor. Inne från skogen hördes ett enstaka fågelskri, det knakade i en gren, ett fallande löv prasslade. Men i övrigt rådde en högtidlig tystnad över naturen.

Solen höjde nu sin blodröda skiva över havet. Tusen fågeltungor hälsade henne från trädens grenar med sin sång, allt låg i frisk glans, och

aldrig hade ön och dess omgivningar förefallit så sköna.

De nådde bergstoppen, och Robinson vände sig mot havet. Men i detsamma utstötte han ett förtvivlans skri, blev likblek och föll baklänges. Fredag skyndade fram och tog honom i sina armar.

— Vad är det, kazika? ropade han förskräckt.

Han fick intet svar. Då såg han utåt havet och förstod.

Skeppet var försvunnet.

---

66. Sorg och tröst.

Fredag visste inte, vad han skulle ta sig till. Han satte sig ned och lade sin herres huvud i sitt knä.

— Stackars kazika, sade han med vek stämma, strök sakta över Robinsons hår och hans brännande panna och försökte trösta honom som ett litet barn.

Men när han sedan började tala, var rösten hård och darrande av harm.

— Dina vänner smyga sig bort, kazika! Din hjälp taga de mot i nöden, och då de nog lova allt vackert. Nu inte längre i nöd, nu fara bort i mörk natt. De lurat kazika skamligt. Fy! Så aldrig våra män göra! De äta sina fiender men alltid stå vid sitt ord. Inte så styggt att äta fiender som vara förrädare. Stackars kazika!

Men kazika svarade honom inte. Den starka spänningen föregående dag och så nattens oro, den översvallande glädjen över kaptenens seger och nu detta förintande slag — det var för mycket för hans krafter. Det föreföll honom, som om han stupat ned i en mörk, hemsk avgrund, och som om själva jorden långsamt försvann för hans sinnen. Halvt medvetslös reste han sig slutligen, stödde armbågarna mot sina knän, höll händerna för ansiktet, och så satt han, förtvivlad och grubblande, utan tårar, utan ord. Då och då stönade han tungt.

Fredag pysslade om honom, pratade med honom och sökte muntra upp honom, alldeles som en äldre broder jollrar med sin lille bror.

— Käre kazika! Inte sitta så — Fredag bli ledsen! Var glad, kazika! Vi skola ha det bra här! Fredag göra allt, vad du vill — aldrig vara dum, aldrig vara rädd för odjur, aldrig förarga kazika. Vi två gå på jakt, skjuta fåglar, skjuta lamadjur, gå ner och simma i havet. Fredag hjula i vattnet för kazika. Fredag lära sig alla psalmer! Vi sy de blanka stenarna i asken på kazikas kungadräkt, så de gnistra i solen ...

... Kazika, fortsatte han, nu Fredag hitta på något bra. Vi ta ut vita männen ur trollgrottan. Där vara en, två, tre, fem, nio, fjorton män — plocka ut dem en och en, binda dem vid ett träd, sticka ut ögonen på dem, skära näsa och öron av dem, lägga glödande kol under fötterna på vita män. De skrika och hoppa och vrida sig av smärta — kan bli nöjsamt många dagar, kazika. Så kazika glömma skepp och kapten och svekfulla män från Europa. Och så komma gamle far, och vi skola arbeta för kazika, och Fido ska göra roliga konster. Men kazika hör inte!

Nej, Robinson hörde inte på sin trofaste vän; han satt som förut med händerna för ansiktet och vaggade med huvudet. Fredag hade nu uppbjudit all sin strävan för att trösta honom. Han hade nu endast ett att tillägga:

— Kazika! Om du dö, Fredag vilja dö med dig, sade han trohjärtat.

— Tyst, Fredag! sade Robinson matt. Låt mej vara i fred.

Men i detsamma sprang Fredag upp.

— Kazika! ropade han.

Och hans stämma var hög och glad.

— Vad är det nu?

— *Där komma vite kaptenen!* Hohoho! Kazika, kazika! Se, se! Vite kaptenen!

— Kaptenen! utropade Robinson och stirrade omkring sig.

Han trodde ej sina öron.

— Ja, kazika resa sig nu! Där borta vid fästningen han komma. Han inte rymt i mörk natt.

Robinson var i ett ögonblick på benen. Jo,

där kom kaptenen, svängande med hatten. Hans ansikte strålade av glädje.

— Detta förstår jag inte, mumlade Robinson.

Han såg utåt havet; där var fortfarande intet skepp.

— Ska kazika inte gå vite kaptenen till mötes?

— Jo visst, Fredag! Du har rätt, stammade Robinson, sprang nedför berget, föll kaptenen om halsen och brast i gråt.

— Så, så, sade kaptenen och klappade honom på axeln. Skeppet är vårt, utan att det kostade en droppe blod. Allt gick väl.

— Men — men var är skeppet? sporde Robinson.

— Skeppet? Åh, jaså, sade kaptenen, som nu förstod Robinsons sinnesrörelse. Ni blev rädd, när ni inte såg det på den gamla platsen. Kunde ni verkligen tänka, att jag flytt och lämnat er i sticket? Det var inte vackert att tro så om mej. Gå ner ett stycke, så ser ni det vid udden därborta. Vi lodade oss fram och fann djupt vatten ända bort under klipporna, och med den vind, som nu blåser, löper vi ingen fara. Därför lade jag mej så nära er fästning som möjligt.

Robinson drog en suck av lättnad.

— Gud ske lov! utropade han. Jag tillstår, att jag trodde illa om er, då jag inte såg skeppet. Förlåt mej, men jag var nära att förtvivla.

— Jag har ingenting att förlåta er; jag är er tack skyldig och det av allt mitt hjärta. Och jag upprepar nu, vad jag lovade i går: skeppet, jag

och mitt folk står helt till er tjänst. Befall över oss efter behag!

*

Man kan föreställa sig, hur glad Robinson var. Kaptenen och han följdes åt till fästningen under förtroligt samspråk, och Fredag skyndade att ställa i ordning frukost: sköldpaddsoppa och lamastek med nykokta batater samt ett par dussin ostron. Robinson hade fått igen sin matlust, och när kaptenen tog fram en flaska vin och bad att få tömma ett glas för en lycklig resa hem till Europa, var den nyss så förtvivlade mannen åter strålande glad och outsägligt lycklig. Fredag gav sig däremot knappt tid att äta, så förtjust var han över att åter se kazika vid gott lynne. Men han drack vatten och citronsaft i glädjen.

Nu berättade kaptenen om händelserna på skeppet under natten. Alltsamman hade avgjorts ganska hastigt. De benådade upprorsmakarna hade fått gå ombord först, så att vakten ingenting misstänkte, helst då det var kolmörkt. Därpå blev det obeväpnade manskapet ombord övermannat och bundet, man för man. Men det gällde att fara varsamt fram, och därför tog det ändå litet tid. När så signalskotten skulle fyras av, var den ena kanonen i olag, och därför uppstod ett ganska långt dröjsmål.

Allt blev sålunda förklarat. Nu berättade Robinson i korthet sina äventyr, redogjorde för hur han i åratal levat på ön, visade kaptenen sina anläggningar och skildrade, hur han gått

till väga för att nästan utan verktyg få allt till stånd och hur han gjort Fredags och hans fars bekantskap.

Kaptenen gladde sig nu ännu mer, att han kunde hjälpa sin räddare och föra honom tillbaka till Europa. Det var blott en ringa återtjänst, sade han, för all den hjälp Robinson lämnat honom i farans stund.

— Men nu, sade Robinson, har jag en tredubbel bön att framställa till er, herr kapten. Först, att ni vill dröja några dagar, tills Fredags far kommer tillbaka hit med de spanska sjömännen; för det andra, att ni utom mej, Fredag och fadern vill ta även spanjorerna med och landsätta dem i Spanien; och för det tredje, att ni skänker de inspärrade upprorsstiftarna livet och låter dem bli kvar här på ön. Kanske det kan bli dugliga män av dem, och vill de arbeta, kan de lätt finna sin utkomst här.

Med glädje lovade kaptenen uppfylla Robinsons önskningar. Upprorsmännen fördes fram. Fem av dem gav han nåd och tillåtelse att återvända ombord; de övriga nio fingo veta, att de skulle kvarstanna på ön. Och som dessa visste, att de förtjänat döden, mottogo de med glädje och tacksamhet denna dom. Robinson underrättade dem, hur de på bästa sätt skulle kunna skaffa sig sitt uppehälle, och lovade att vid sin avresa skänka dem husdjur, verktyg och förråd.

Tills vidare skulle de frigivna dock inte få slå sig ner i fästningen; Robinson litade inte riktigt på dem. Om dagen skulle de syssla med jordbruksarbete under Fredags uppsikt, och om nat-

ten fingo de sova i den källare, som varit deras fängelse. Men de voro ej längre bundna, och det såg ut, som om de redan allvarligt beslutat att bli bättre människor.

67. Ön får nya bebyggare.

Robinson och kaptenen höllo ännu på att bese anläggningarna, då Fredag kom springande och med andan i halsen men skinande av belåtenhet berättade, att hans far och spanjorerna höllo på att lägga i land. Alla begåvo sig nu ned till stranden, även de fem benådade matroserna. Fredag skyndade åstad långt före de andra, hoppande och dansande av glädje.

Robinson blev mycket förvånad, då han såg, att två kvinnor av Fredags stam voro med i spanjorernas skara. Han frågade Torsdag, som nu blivit välkomnad och omfamnad av sin lycklige son, hur detta kunde komma sig. Den gamle mannen upplyste, att två av de spanska sjömännen tagit sig hustrur bland infödingarna på Fredags ö.

Då dessa båda fingo höra, att Robinson ämnade avresa, och att spanjorerna, om de så önskade, kunde få vända tillbaka till sitt fosterland, bådo de om tillåtelse att få kvarstanna med sina hustrur på ön. De hade av Torsdag och sin spanske kamrat hört så mycket om denna plats, att de inte kunde önska sig en bättre boplats. Robinson uppfyllde gärna deras begäran. Han

såg med nöje, att där på ön stannade ett par män kvar, som voro kloka, arbetsamma och ihärdiga, och som man i alla hänseenden kunde lita på. Han hyste nämligen den förhoppningen, att de skulle utöva ett gott inflytande på de övriga och vänja dem vid ett arbetsamt och ordentligt liv. Därför beslöt han att ställa dem i spetsen för den lilla kolonien på ön.

Han lät alltså alla, som skulle stanna kvar, ställa upp sig i ett led: de två spanjorerna och de nio upprorsmännen. Därefter höll han till dem ett tal, som Fredag tolkade för spanjorerna och kaptenen för sina forna män.

— Denna ö och allt, vad på den finnes, är min egendom, började han, eftersom jag så länge varit dess ende inbyggare. Jag hoppas också, att ingen bestrider min rätt att bestämma om min egendom, hur jag för gott finner.

De två spanjorerna ska vara här i mitt ställe. De har rätt att bjuda och befalla, och ni andra ska utan prut lyda deras befallningar. Endast de har rätt att bo i fästningen med sina hustrur; alla vapen, redskap och verktyg ska stå under deras vård. Men deras plikt är också att villigt bistå och hjälpa er andra i allt, så länge ni uppför er väl. Hotar någon fara, ska ni alla hålla samman och stå som en man vid varandras sida. Allt jordbruksarbete ska ni gemensamt utföra, och allt vad jordbruket och husdjursskötseln ger ska delas lika mellan er.

Nu må alla komma fram, man för man, och ärligt säja, om de vill lyda dessa mina bestämmelser till punkt och pricka.

En och en trädde fram och lovade detta. Löftet bekräftades med ett handslag. Robinson önskade dem var och en särskilt och alla tillsammans lycka och framgång.

Så samlade Robinson ihop alla de saker han beslutat ta med sig till Europa. De voro ej så få. Först och främst dräkten av lamaskinn, solskärmen och ansiktsmasken, bågen, lansen och stenyxan, som han förfärdigat, Pål, Fido och två lamadjur samt dessutom alla de redskap han själv gjort under den tid, då han var ensam på ön. Vidare guldstoftet och diamanterna, som han funnit på det strandade fartyget, och slutligen den stora guldklimpen.

Allt annat fingo de nya inbyggarna behålla, och dessutom sände kaptenen i land en hel del matvaror, kläder, järn, kulor och krut som förråd för framtiden.

Nästa morgon skulle skeppet avsegla. Det var bestämt, att Torsdag också skulle resa med. Den gamle mannen gladde sig som ett barn åt allt han skulle få se, ty Fredag hade berättat honom sådana märkvärdiga saker om de vitas land.

För sista gången skulle Robinson sova i den grotta, som i tolv års tid varit hans bostad. Det var underligt att tänka, att han ej mer skulle återse den. Största delen av natten låg han vaken och genomgick alla sina minnen från de förflutna åren.

Tidigt på morgonen gick han upp på bergets topp. Ännu en gång ville han skåda ut över allt, som här omgav honom: havet, skogen, bergen; ännu en gång tänka igenom, hur ofta han här stått i längtan, sorg och glädje; ännu en gång tacka Gud för allt, prövningar såväl som välgärningar.

Storbåten lade på förmiddagen i land för att hämta honom och hans sällskap. De nya öborna samlade sig vid avresan nere vid stranden för att säga honom farväl. Ännu en gång förmanade han dem att vara flitiga, fridsamma och eniga samt befallde dem till slut i Guds mäktiga hand.

De, som skulle resa, gingo i båten och voro snart ombord på skeppet.

---

68. På hemfärd.

När Robinson, Fredag och hans far stigit ombord, lättade fartyget ankar, seglen fylldes av en frisk bris, och ön försvann allt mer i fjärran. Föremålen på dess stränder blevo allt otydligare och inhöljdes så småningom i en blåaktig dimma. Robinson hade hela tiden sin

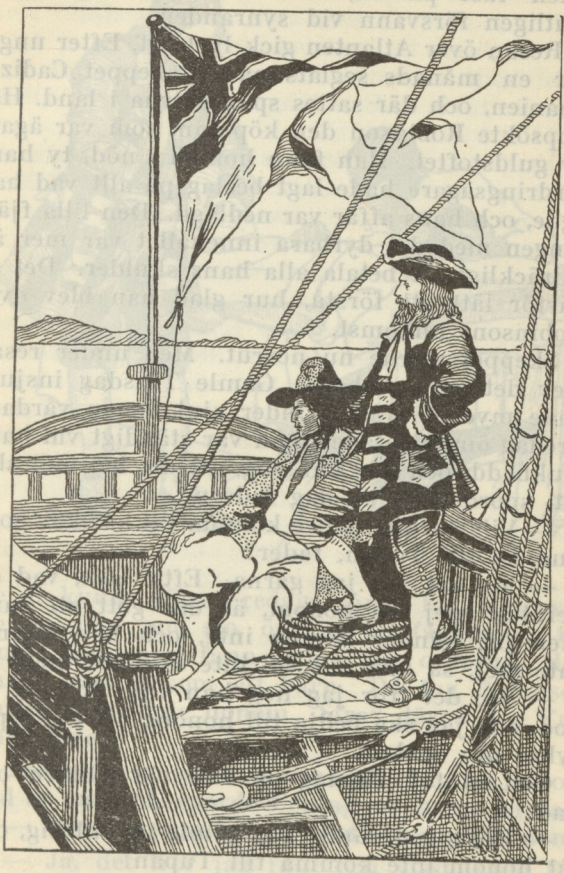

Ön försvann allt mer i fjärran.

blick fäst på ön, tills den sista bergstoppen slutligen försvann vid synranden.

Resan över Atlanten gick lyckligt. Efter ungefär en månads seglats nådde skeppet Cadiz i Spanien, och där sattes spanjorerna i land. Här uppsökte Robinson den köpman, som var ägare av guldstoftet. Han fann honom i nöd, ty hans fordringsägare hade lagt beslag på allt vad han ägde, och hans affär var nedlagd. Den lilla fjärdingen med det dyrbara innehållet var mer än tillräckligt att betala alla hans skulder. Det är därför lätt att förstå, hur glad han blev över Robinsons ankomst.

Skeppet styrde nu norrut. Men under resan blev det sorg ombord. Gamle Torsdag insjuknade mycket svårt. Under sjukdomen vårdade Fredag ömt sin fader, han var ständigt vid hans sjukbädd, och när han såg, att det led mot slutet, sporde han en dag fadern:

— Vill du inte hellre komma till kazikas gode Gud än till Tupan, fader?

— Jo, det vill jag gärna. Efter allt, vad du berättat mej om honom, är där gott att vara. Men jag känner honom inte, och han känner inte mej, så han vill väl inte ta emot mej?

— Jo, det tror jag nog han vill. Han är så god, och jag ska bedja till honom, att han uppfyller din önskan.

Och så föll Fredag på knä vid bädden och bad:

— Käre, gode Gud! Tag gamle far till dig, och låt honom inte komma till Tupan!

Robinson frågade kaptenen, om han inte trod-

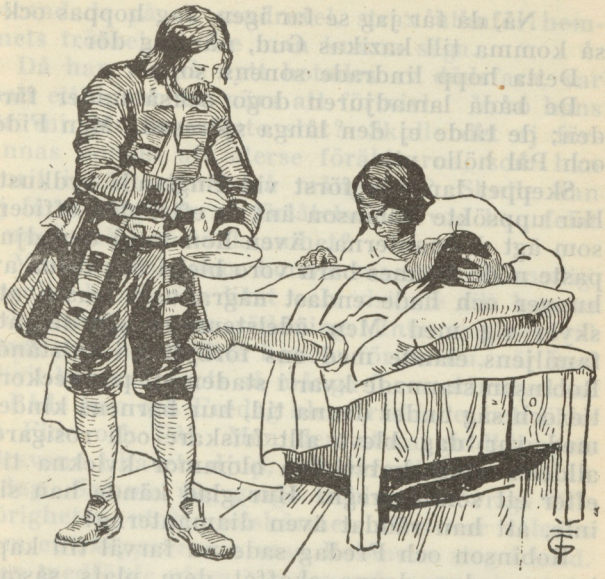

de de kunde döpa Fredags gamle far, efter vad denne sagt om sin önskan att få komma till Gud. Kaptenen fann det i sin ordning; den gamle var ju som ett barn. Då tog Robinson vatten och döpte honom. Strax därpå dog Fredags fader.

Sedan den gamles lik var sänkt i havet, såsom sed är ombord, sporde Fredag sin herre en dag:

— Tror du, kazika, att Gud tog emot honom?

— Ja, det tror jag fullt och visst, sade Robinson.

— Nå, då får jag se far igen. Jag hoppas också komma till kazikas Gud, när jag dör.

Detta hopp lindrade sonens sorg.

De båda lamadjuren dogo också under färden; de tålde ej den långa sjöresan. Men Fido och Pål höllo ut.

Skeppet landade först vid Englands sydkust. Här uppsökte Robinson änkan efter den officer, som ägt diamanterna. Även hon var i den djupaste nöd. Hennes barn voro bleka och tärda av hunger och hade endast några usla trasor att skyla sig med. Men ädelstenarna gjorde, att familjens elände med ens förbyttes i välstånd. Robinson stannade kvar i staden ett par veckors tid och såg under denna tid, hur barnens kinder med var dag blevo allt friskare och rosigare, alldeles som halvvissna blommor kvickna till efter ett sommarregn. Hur glad kände han sig inte, att han räddat även diamanterna!

Robinson och Fredag sade nu farväl till kaptenen, sedan denne skaffat dem plats såsom passagerare på ett fartyg, som skulle avgå till Robinsons födelsestad. Resan gick lyckligt, och det dröjde ej länge, innan Robinson med glädje nalkades det hem han så länge bittert saknat.

69. Hemkomsten.

Men ännu voro inte Robinsons äventyr slut. Ett oväder utbröt, innan de hunnit land, med förskräcklig storm, åska och slagregn, alldeles såsom under hans första resa. Skeppet

strandade på en sandrevel, strax utanför hemmets tröskel, skulle man kunna säga.

Då han nu på nytt hotades av dödsfara, var han ett ögonblick nära att förtvivla. Voro hans prövningar ännu inte slut? Skulle det ej förunnas honom att återse föräldrarna, som han burit i kärt minne så många år? Skulle han ej få mottaga deras förlåtelse för vad han felat i ungdomlig obetänksamhet?

Men en röst inom honom manade till modig, manlig kamp för livet och viskade till honom trösterika ord om räddning. Inte var det väl Guds mening att låta honom förgås nu, när han blivit bevarad, trots så många faror och olyckor.

Både han och Fredag blevo räddade, och likaså Fido och Pål. Men den stora guldklimpen försvann i havets djup, och där vilar den väl än i dag. Samma väg gingo Robinsons övriga tillhörigheter utom solskärmen. Det var således som en *skeppsbruten* man Robinson steg i land. Han medförde utom hunden och papegojan inte till sitt hemland något synligt minne av vistelsen på sin ö och var vid sin hemkomst lika fattig på gods och guld, som då han lämnade fädernejorden.

Men detta vållade honom ingen hjärtesorg.

— Det är tydligen Guds vilja, tänkte han, att jag hädanefter uteslutande ska leva av mina händers arbete.

Nere vid hamnen fick han veta, att hans far ännu levde och var vid god hälsa, men att hans mor för länge sedan vilade i graven.

Detta budskap var ett svårt slag för Robinson. Moderns minne framträdde för hans själ. Han kom ihåg hennes outtröttliga omsorger om honom, hennes förmaningar att fly det onda och välja det goda. Han förstod alltför väl, hur hon år efter år tåligt väntat på underrättelser om den förlorade sonen. Denna glädje hade aldrig kommit henne till del. Den sorg han förorsakat sin mor tyngde svårt hans sinne. Endast längtan och hoppet att åtminstone få återse fadern uppehöll hans mod.

Med Fredag, Fido och Pål skyndade han nu undan den nyfikna mängdens blickar till ett värdshus. Hem tordes han ej genast bege sig. Han visste, hur farlig en plötslig glädje liksom en häftig sorg kan vara för en människa, helst om hon är gammal och svag.

Därför sände han ett bud, som skulle förbereda den gamle köpman Kruse på sonens hemkomst. Först skulle budet säga, att det kommit en person, som hade underrättelser om Robinson, sedan att denne var på väg till hemmet, och slutligen, att han redan hade anlänt.

En stund efter budets avgång skyndade Robinson genom de gamla välkända gatorna till sitt fädernehem. Fredag hade svårt att följa honom.

Robinsons hjärta klappade häftigt, då han stod utanför dörren. Så öppnade han den, ilade in och störtade i faderns famn.

— Min far!

— Min son!

»Min far!» — »Min son!»

Det var allt, vad de båda förmådde säga. Men i deras omfamning låg en rik tröst för skilsmässans långa år.

Alla de mödor Robinson utstått, de faror han trotsat, hans ånger, sorg och förtvivlan — allt var på ett ögonblick utplånat ur hans minne. Solens sken syntes honom tusenfalt klarare och skönare än fordom, och rummen i det gamla hemmet föreföllo fagra som gemaken i ett sagoslott. Tusentals barndomsminnen trängde sig på honom vid åsynen av varje möbel, varje småsak. Hans mor hade vidrört dem, då hon tåligt gick och ordnade allt, under varma böner till Gud för sin älskade son. Han hade velat knäfalla och föra alla dessa hemmets små obetydliga ting till sina läppar. Han tröttnade ej att se sig om, och gång efter annan slöt han i sin famn den åldrige fadern, vars kinder fuktades av glädjetårar.

Fredag tyckte, att hans käre kazika dröjde länge. Han steg därför in. Väl hade han tänkt, att han skulle få se mycket märkvärdiga ting, men en sådan glans och härlighet, som mötte hans öga överallt i det rika köpmanshuset, hade han ej kunnat drömma om. Han måste gång på gång nypa sig själv i armen för att förvissa sig om, att han var vaken.

Nyheten om Robinsons oväntade återkomst flög snart över hela staden, och inte blott fränder och närmare vänner utan många andra ville se den vittbereste mannen och hans följeslagare samt höra honom berätta om alla underliga

äventyr. Nyfikna gäster kommo och gingo oavbrutet i det gamla köpmanshemmet, och Robinson måste om och om igen förtälja sin märkvärdiga historia.

Hans största nöje strax efter hemkomsten var att ströva omkring på gatorna och vid hamnen samt återse de ställen, där han en gång lekt som barn. Forna lekkamrater skyndade att uppsöka honom, trycka hans hand samt lyckönska och hälsa honom välkommen tillbaka till fosterjorden. Alla förvånades över hans många växlande öden. En och annan skulle gärna önskat att ha varit i hans ställe, eftersom allt hade slutat så lyckligt. Men förlusten av guldklimpen — den föreföll många såsom den svåraste av alla de tunga prövningar, som drabbat Robinson.

---

70. Slutet.

Gamle Kruse hade helst önskat, att hans son ägnat sig åt handel och en gång övertagit den välkända affären. Men Robinson hade nu vant sig vid strängt kroppsarbete, och sådant tyckte han bäst om. Han började därför med faderns bifall i snickarlära, och Fredag följde naturligtvis kazikas exempel. I början var det ju litet ovant, och de andra lärlingarna ville gär-

na skoja med de fullvuxna karlarna. I synnerhet med Fredag, som talade så märkvärdigt, och som de för hans hudfärgs skull brukade kalla herr *Kaffekittel*.

Men detta upphörde snart. Robinson och Fredag voro vänliga och hjälpsamma mot sina yngre kamrater och blevo snart omtyckta av alla.

Arbetsdagen på verkstaden gick dubbelt så fort och arbetet föreföll lättare än vanligt, när någon av de vittberesta vännerna skildrade sina minnen. Robinson berättade om sina färder och sin vistelse på ön och Fredag om sina stamförvanters seder och bruk och om sin älskade fader, som slutat sina dagar på resan och nu med en stor kanonkula fäst vid fötterna vilade på havets botten. Det tycktes smärta Fredag mest, att fadern aldrig fått se alla de märkvärdigheter, som funnos i kazikas födelsestad.

Inom kort voro bägge mycket skickliga i sitt yrke, ty de hade ju redan vant sig vid liknande sysselsättningar och arbetade dessutom med liv och lust. Det dröjde ej heller länge, förrän de avlagt både gesäll- och mästerprov. Sedan slogo de sig tillsammans, upprättade egen verkstad samt anställde gesäller och lärlingar. Man trivdes väl hos dem, ty de gåvo god lön samt behandlade arbetarna vänligt och som likar. Men lättingar och onyktra arbetare tålde de inte.

Fredag upptogs genom dopet i den kristna

församlingen. Han ansträngde sig också att inhämta kunskaper, fastän han fick börja med ABC-boken.

Lustigt tog det sig ut, när den fullvuxne vilden skulle lära sig skilja bokstäverna, vilkas många prickar, streck och »krumelurer» till en början gjorde honom alldeles yr i huvudet. Men han arbetade ihärdigt, driven av en outtröttlig vetgirighet, och hans glädje, när han kunde läsa den ena raden efter den andra, var rörande att se. Han hoppade och jublade, när han lärt sig en liten saga, och tröttnade ej att läsa upp den för kazika.

Robinson själv var icke mindre flitig. Han sökte på lediga stunder på allt sätt öka sitt vetande. Han hade i barndomen varit lat; det gällde nu att söka ta igen, vad han då försummat, så att han skulle kunna bli en god och duglig medborgare.

Fredag vistades hela sitt liv i Robinsons hem och var dennes bäste vän, ehuru det dröjde länge, innan han kunde vänja sig av med att säga kazika. När Robinson längre fram gifte sig, var Fredag outtröttlig i att hitta på lekar för kazikas små barn samt vårda och hjälpa dem. Och alla höllo av den gode och välvillige mannen, som kunde förtälja så mycket om »fars land» och »kazikas ö».

Aktad och älskad av gammal och ung, rik och fattig, levde Robinson till hög ålder. Hälsa och välstånd kommo honom till del i rikt mått, men

så hade han också i sina unga år fått genomgå en hård och hälsosam skola.

Och det är i arbetets skola, som verkliga män danas.

INNEHÅLL:

		Sid.
1.	Robinsons barndom	3
2.	Robinsons första sjöresa	6
3.	Robinson ute på långresa	16
5.	Hålan i klippväggen	26
6.	Nöden är uppfinningarnas moder	28
7.	Solskärmen och väskan	35
8.	Laman	37
9.	Åskvädret	42
10.	Robinson murar en spis	46
11.	Lamafångsten	51
12.	Små framgångar	56
13.	Jordbävningen	59
14.	Robinson samlar vinterförråd	65
15.	Regntiden	68
16.	Misslyckade försök	72
17.	Våren kommer	74
18.	Robinson som skräddare	77
19.	Robinson som krukmakare	81
20.	Dödsångest	82
21.	Frälst från döden	85
22.	Nya upptäckter	88
23.	Längtan till havet	91
24.	Fotspår i sanden	96
25.	En ropande röst	101
26.	Friska tag	104
27.	Vildarna	107
28.	Fredag	111
29.	Räddade!	116
30.	Samlivet ordnas	119
31.	Eld, eld!	124
32.	Trollet i grytan	128
33.	Befästningsarbeten och språkundervisning	131
34.	Fredags hemlängtan	135
35.	Fredag som läromästare	138

36. Fredags begrepp om Gud 140
37. Båten sättes i sjön 143
38. Seglatsen 148
39. Slutet på sjöresan 151
40. Trädgårdsanläggningar 154
41. Jakt, fiske och hushållsbestyr 158
42. Tillrustningar för resan 161
43. Fredag tror sig höra Tupan 162
44. Fredag blir förtvivlad 166
45. Skeppet 168
46. Trollet och dess träl 172
47. Flotten 177
48. Fredag vågar trotsa trollet 179
49. Dyrbara skatter 183
50. Fredag förvånas mer och mer 189
51. Kanonskottet 195
52. Robinson i livsfara 200
53. Flyttningsbestyr och byggnadsarbeten 205
54. Husliga bestyr 210
55. Vildarna återvända 215
56. Strid och seger 221
57. Ett återseende 227
58. Hemma igen 232
59. Matrosens äventyr 236
60. Fredag ser ett hemskt odjur 244
61. Objudna gäster 250
62. Fångarna räddade 255
63. En krigslist 260
64. Bom! Bom! Bom! 267
65. En sömnlös natt 272
66. Sorg och tröst 275
67. Ön får nya bebyggare 281
68. På hemfärd 284
69. Hemkomsten 288
70. Slutet 293

Vem har hittat på alfabetet?

Hur såg den första boken ut? Vem tydde hieroglyfernas hemlighet? Var använde man kilskrift? Varför skrevo grekerna först från höger till vänster? Hur bereddes papyrus? Varför utträngdes detta av pergamentet? Var finns Codex Argenteus?

Alla dessa frågor besvaras i

SAGA nr 174

SVART PÅ VITT

EN BOK OM BÖCKER

av

M. ILJIN

Med ett hundratal belysande illustrationer av **N. Lapshin** och **E. N.**

Pris kart. 2 kr., i skinnband 3 kr.

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

KUNGSHOLMSTORG 13 A - STOCKHOLM 12

Var

kan man läsa, kort och koncist, om korstågen?
Var finner man någon spännande bok om Snapphanefejden?
Var hittar man den bästa biografien över Nordenskiöldsdynastien?
Var finns läseboken om Tjeckoslovakien o. svenskminnena i Prag?
Var påträffar man den rätta John Ericssonslitteraturen för ungdom?
Var kan man få veta något om kvänerna och birkarlsväldet?
Var kan ungdomen ta del av Alfred Nobels märkliga livsöde?
Var anträffar man en skildring av de senaste Grönlandsexp.?
Var läser man om Gustaf II Adolfs ungdom?
Var möter man Sokrates, Pytagoras, Zaratustra, Sofokles o. Cicero?
Var söker man lämpliga historiska skådespel för skolfester?
Var infogas Kristusgestalten i det världshistoriska sammanhanget?
Var finner man en kortfattad konsthistoria för ungdom?
Var tar man del av svenskarnas öden i Delaware?

Naturligtvis i

Ungdomens Bibliotek

Utmärkt bredvidläsning i ett flertal ämnen. 32 olika band, rikt illustrerade. Pris hft. 2:75, i grönt skinnband 4 kr. pr ex. Vanlig rabatt till biblioteken.

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG
KUNGSHOLMSTORG 13 A STOCKHOLM 12

ATT SPELA TEATER

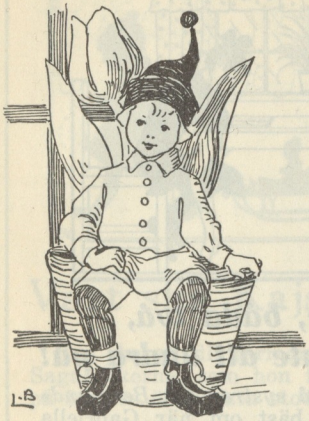

tillhör ungdomens älsklingsnöjen — men vilken pjäs ska man välja? Den bör vara roande och lustig, ha korta repliker, enkla dekorationer och vara lätt att sätta i scen.

Välj någon pjäs ur vårt rikhaltiga förråd, vi ha under åren utgivit mer än 200 sagospel, barnpjäser, sångspel, historiska skådespel och annan dramatik för de unga.

BARNTEATERN

Samling 1—16. Pris pr saml. kart. 2:— kr.

och

Ungdomsteatern

Samling 1—3. Pris pr saml. häft. 2:75.

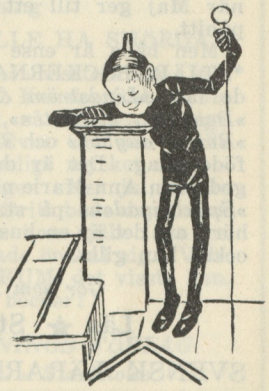

Detaljerad förteckning med uppgift å antal akter och medverkande, skådespelens karaktär och svårighetsgrad sändes gratis och fraktfritt.

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG.

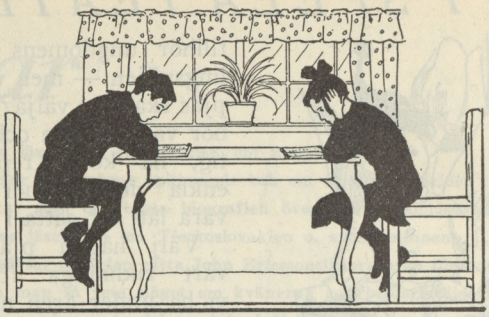

Bokmalar äro de, båda två, men det är nu inte att undra på!

Maj har fått låna »*Två systrar och Berglund*» och läser just nu som bäst om när Gabriella klippte bara ena flätan av Henrietta.

Kaj slukar »*Bolag u. p. a.*» och har just hunnit till det spännande kapitlet, då »boven Jansson» upptäcker Tomas och Mafs i lagården. Hans ögon flyger över sidorna, och han hör inte ens, när Maj ger till ett gapskratt över Gabriellas påhitt.

Men båda är ense om att roligare böcker än *STJÄRNBÖCKERNA finns inte. Bägge två har de läst »*Lindström & Jones, detektivbyrå*» och »*Den vita elefanten*», och Maj har önskat sig »*Renées dagbok*» och »*Renées första plats*» till sin födelsedag. Det är de bästa flickböcker hennes goda vän Ann-Marie nånsin läst. Kaj ämnar låna »*Spökbrigaden*» på stadsbiblioteket, för han har hört, att det är en bussig detektivbok, som pappa också kan gilla.

Gör som Maj och Kaj:

Läs ★ Stjärnböckerna!

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

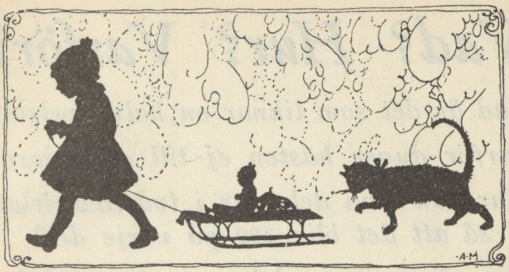

Vart ska Kajsa ta vägen?

Hon ska gå till farmor och tacka för de roliga Sagaböckerna, som hon fick i julklapp. Främst på hennes önskelista stod nämligen:

ONKEL TOMS STUGA,

SAGOMOSTER,

PELLE FRISK OCH STYGGA MIMMI,

och den snälla farmor hade gett henne allihop och dessutom som överraskning

TROLLBARNEN, SOM VILLE HA SMÖRGÅS.

Kajsa blev så glad, så glad och visste knappt vilken bok hon tyckte bäst om. Kanske *Onkel Tom* ändå... hon hade skrattat så åt den lustiga Topsy och gråtit över lilla Eva. Och den snälle onkel Tom tyckte hon så rysligt mycket om.

När hon började skolan igen efter jul, skulle hon låna sin bästa vän Ulla-Britt både den boken och de andra. Kanske fick hon själv låna en annan i stället. Ulla-Britt hade önskat sig TVILLINGARNA och NALLE BRUM, det visste hon.

Alla Sagaböcker är roliga böcker!

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG
Kungsholmstorg 13 A - Stockholm

Vad? Hur? Varför?

Vad är det som liknar en halv apelsin?

Varför duger hästen ej till skräddare?

Hur kan man dela 188 i två lika delar, så att det blir 100 på varje del?

Hur kan man dela ut fem äpplen bland fyra personer, så att äpplena förbli hela och ändå ingen får mer än den andre?

Kan du svara på dessa frågor?

Skaffa dig annars

På lediga stunder

Knepiga tankeställare, finurliga konster och konstiga knep

av

HJALMAR BERG

? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

Pris kart. 2: 75

SVENSK LÄRARETIDNINGS FÖRLAG

Svenska
Barnboks-
Institutet
STOCKHOLM

BARNBIBLIOTEKET SAGA:

1. Svenska folksagor I.
2. Robinson Kruse.
3. Tusen och en natt I.
4. Onkel Toms stuga.
5. Jorden runt på 80 dagar.
6. Medeltidssagor.
7. Svenska folksagor II.
8. Tusen och en natt II.
9. Trojanska kriget.
10. Gullivers resor.
11. Styrman Hurtig.
12. Franska sagor.
13. Hunden Tipp.
14. Den unge boerhjälten.
15. Gula Vargen.
16. Booker Washington.
17. Grimms sagor I.
18. Hittebarnet.
19. Tomteberättelser.
20. Svenska sägner.
21. Kapten Grants barn.
22. Tomtesagor.
23. Östan och västan.
24. Selim och Kalulu.
25. Tomtefars sagor.
26. Ja och nej.
27. Två års ferier.
28. Silvertornet.
29. Riddarsagor.
30. Kung Svarträv.
31. I Hönslösa.
32. Diamantäpplet.
33. Buffalo Bill.
34. Ädelstenen.
35. Barndomslandet.
36. Rosenfager.
37. Den siste mohikanen.
38. Svanevit och Rosenröd.
39. Mattias Sandorf.
40. Japanska sagor.
41. Prinsen o. tiggargossen.
42. Sagospel.
43. Pärlbandet.
44. Lilla Nelly.
45. Tyska folksagor.
46. Genoveva.
47. Indiska sagor.
48. Rulaman.
49. Lilla Tomine.
50. Kolumbus.
51. Gutenberg i Hönslösa.
52. Amerikas hjälte.
53. Skogsloparen.
54. Peter Rosegger.
55. Marco Polo.
56. Tusen och en natt III.
57. Barnteatern I.
58. Prinsar och prinsessor.
59. Montezumas rike.
60. Hjärtat på rätta stället.
61. Det sjunkna guldskeppet.
62. En liten naturdyrkare.
63. Grottpojken.
64. Baron Münchhausen.
65. Havets hjältar.
66. Tripp Trapp Trull.
67. Esse Guldlock.
68. Över ryska snöfält.
69. Sagor från Alhambra.
70. En världsomsegling.
71. Vikingaliv.
72. Drottning Karins ring.
73. Lillpetter Gräshoppa.
74. Rosen och ringen.
75. Tvillingarna.
76. Pelle vallare.
77 och 78. Ivanhoe I och II.
79. Guldbockarna.
80. Den hemlighetsfulla ön.
81. Pågar och töser.
82. Billy Boy.
83. Ormkungen.
84. Trollflöjten.
85. Kungariket i havet.
86. Prins Hummelum.
87. Grimms sagor II.
88. Lajla.
89. Prästgårdsbarnen.
90. Pelle Frisk.
91. Den lille puckelryggen.
92. Barnteatern II.
93. Öknens ande.
94. Flickan från Texas.
95. Barnteatern III.
96. Barnens paradis.
97. Sven Orädd.
98. Det gyllene skinnet.
99. Björnjägarens son.
100. Genom seklerna I.
101. Genom seklerna II.
102. Tomteboda prästgård.
103. Prinsen med guldkorna.
104. Barnteatern IV.
105. Hjälten från Panama.
106. Silkesvinges sagor.
107. Könnick.
108. Lasse den late.
109. Barnteatern V.
110. Solkatten.
111. Ädla skuggor....
112. Andersens sagor I.
113. Andersens sagor II.
114. Island.
115. Grinolle och Ingalisa.
116. Sagomoster.
117. Med MD 117.
118. Månbarnen.
119. Kungabarn.
120. Hemma hos far.
121. Hjältar och kungar.
122. Jako.
123. Barnteatern VI.
124. Barnteatern VII.
125. Mycket väsen för ingenting.
126. Pultefnask och Storebrask.
127. Andersens sagor III.
128. Gossen från Nykarleby.
129. Krönikan om hertig Erik
130. Lång Längre Längst
131. Isländska sagor.
132. Trollsländan.
133. De 3 musketörerna I.
134. De 3 musketörerna II.
135. Den heliga Lucia.
136. Loffe.
137. Barnteatern VIII.
138. Hjortdödaren.
139. Storebror Stark.
140. Nordens apostel.
141. Jan o. Jon o. lilltrollet.
142. Pojken som var med om allt.
143. Barnteatern IX.
144. Silvervit.
145. Australiens hemlighet.
146. Tom Sawyer.
147. Fågel Blå.
148. Lillebror i Indien.
149. Barnteatern X.
150. Svenska folksagor III.
151. Tiden går.
152. Trollbarnen.
153. I juletid.
154. Genom öknen.
155. Ärpa Snärpa.
156. Fru Skata i trolltallen.
157. Jakob Ärlig.
158. Prins Prigio.
159. Barnteatern XI.
160. Kämparna i Älleberg.
161. Läxor och lek.
162. Trippalätt och Klumpapå.
163. Jungman Niklas Bock.
164. Nalle Brum.
165. Late-Per.
166. Huckleberry Finn.
167. Guldfågeln.
168. Soria Moria slott.
169. Sveriges blåa band.
170. Tummeliten.
171. Ville Våghals.
172. Barnteatern XII.
173. Frans Fladders frieri.
174. Svart på vitt.
175. Dirk Trom
176. Arabia land.
177. Trollfågeln.
178. Barnteatern XIII.

Rekvireras i varje välförsedd bokhandel och direkt från

Svensk Läraretidnings Förlag

STOCKHOLM

Iduns tr., Esselte, Sthlm 58

816313

SAGA

2

ROBINSON
KRUSE

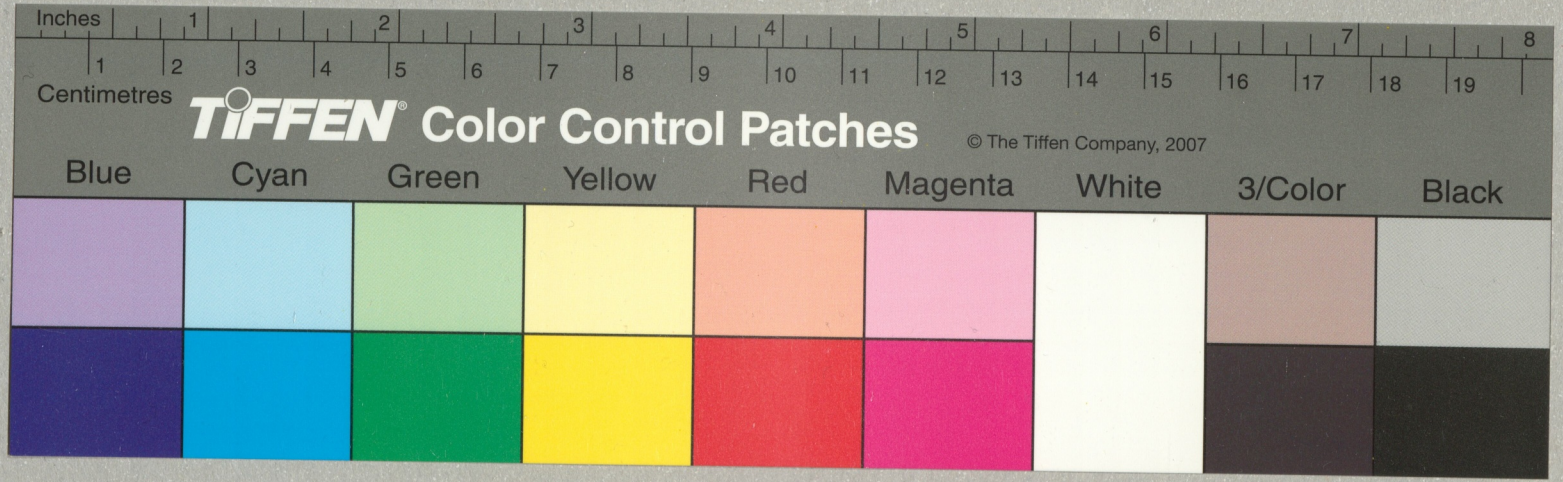
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
TIFFEN® Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black